др Жарко Гавриловић

СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ БУКВАР
У ШЕСТ КЊИГА

КЊИГА ШЕСТА

СВЕТОСАВСКИ ДЕКЛАМАТОР

Протојереј Др. Жарко Гавриловић

СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ БУКВАР

за школу и породицу
у шест књига

КЊИГА ШЕСТА

СВЕТОСАВСКИ ДЕКЛАМАТОР

БЕОГРАД, 2004.

СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ БУКВАР
у шест књига

1) Словарица
2) Славарица
3) Христовница
4) Букварица – Светосавски азбучник
5) Црквенословница – црквенословенски језик
6) Светосавски декламатор

На Светог Саву 2004.

Посвећено свој светосавској и српској деци са жељом да се напајају верољубљем и родољубљем на бистрим изворима Светосавља и Српства.

Протојереј Жарко Гавриловић

Протојерej Др. Жарко Гавриловић

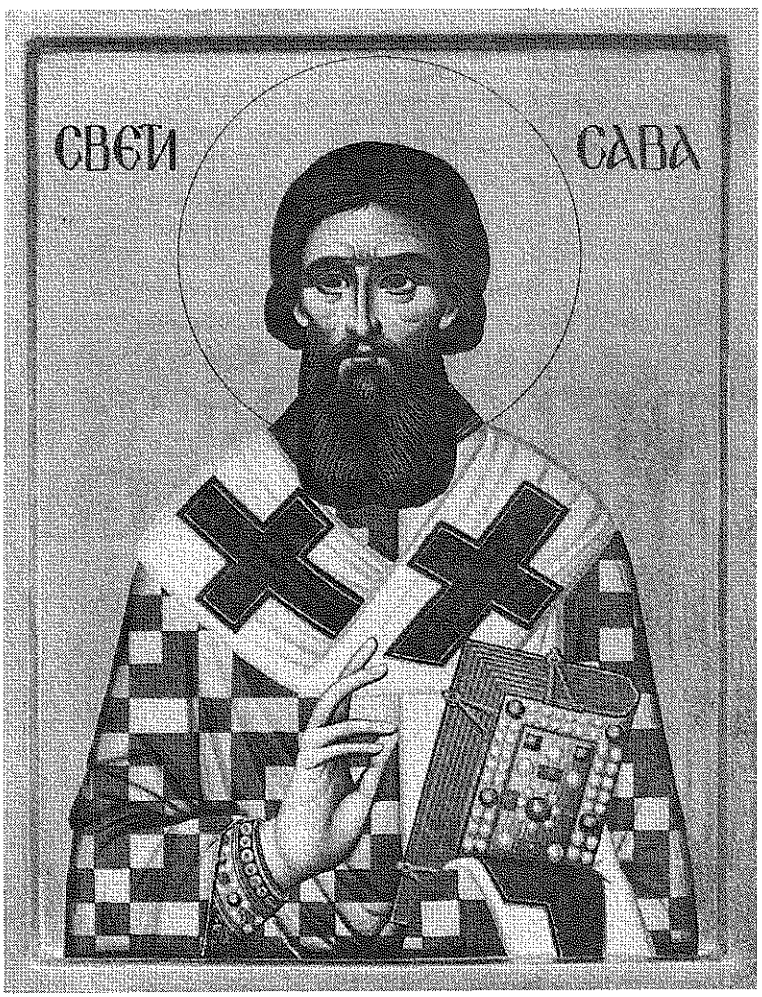
СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ БУКВАР

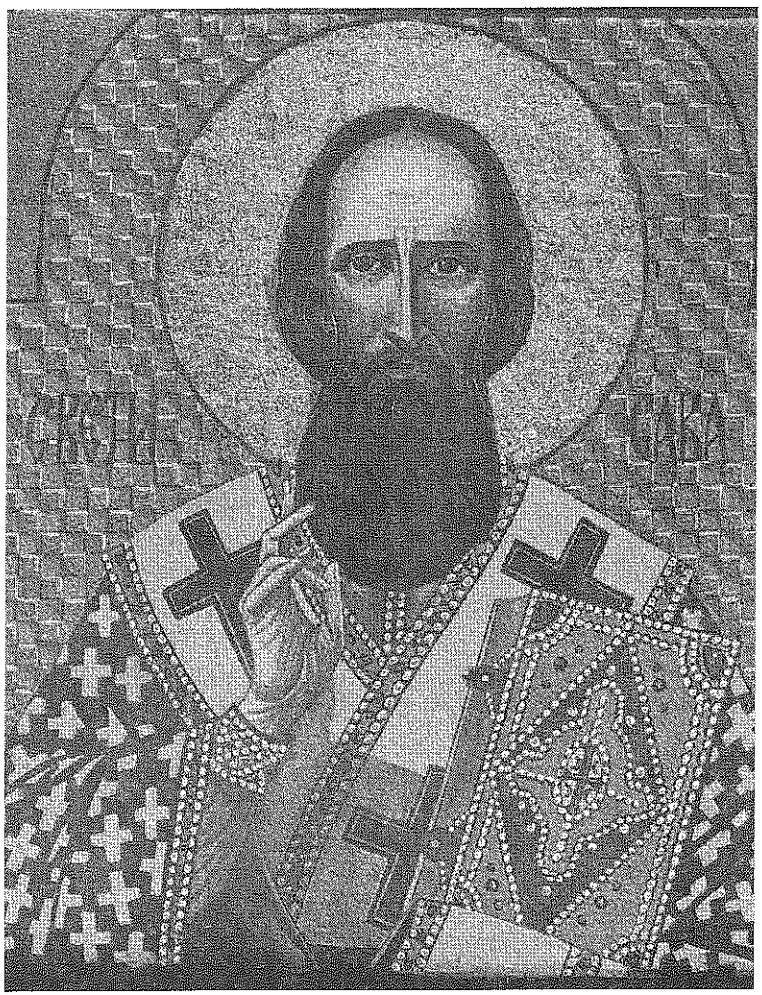
за школу и породицу
у шест књига

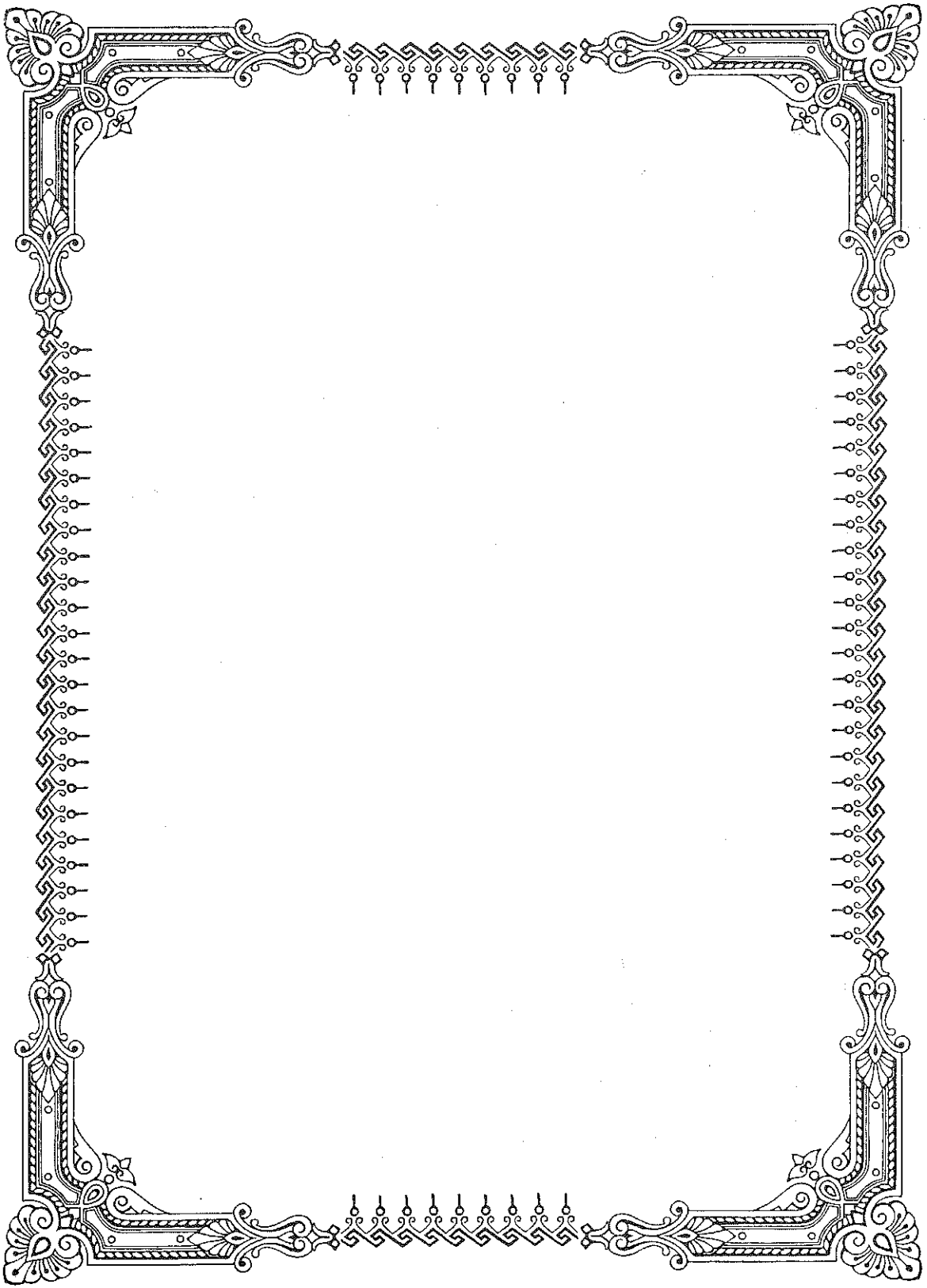
КЊИГА ШЕСТА

СВЕТОСАВСКИ ДЕКЛАМАТОР

БЕОГРАД, 2004.

СВЄТИ
САВА

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Стварање овакве збирке уметничких и народних песама је, свакако, озбиљан посао коме сам и сам одговорно приступио. А томе послу сам приступио свесно иако код нас има доста Светосавских декламатора, који су посвећени прослави Светог Саве. Овај Декламатор се разликује од многих других тиме што је систематизован и обликован како за прослављање Светог Саве тако и за друге прилике: духовне академије, националне јубилеје и друге свечане прилике.

Више од пола века атеизације српског народа није мали период времена, поготову ако се има у виду да је то скоро читав људски век, те је он оставио страшне последице по духовну културу нашег народа, па тиме и на духовно и родољубиво поетско стваралаштво нашег народа. Уместо култа Светог Саве ми смо подвргнути култу вође; вођа је умро, а ми остали „сири" без њега, па се за то, истина стидљиво, нашим духовним и националним великанима и вредностима, међу њима и култу и значају Светог Саве. То, свакако, није прикладан изговор за све евентуалне недостатке овог Декламатора, јер свако људско стварање, па и одабирање појединих песама, носи печат субјективног укуса, знања и афинитета.

Пажљив читалац ће приметити да песме нису слагане по уметничкој вредности, него према садржају, како би, за оне који приређују Светосавске прославе и друге свечане скупове, био прегледнији и сврсисходнији. Сигурно ће се наћи неко ко ће замерити на конципирању овакве збирке рецитација, посебно оних које су родољубиве у данашњој „екуменистичкој ери," али то је збирка рецитација коју сам ја скупљао и одабирао по свом афинитету и својим мерилима, надајући се да ће они одговарати већини нашег народа. Ја, уосталом, нисам никада радио да би некоме од људи удовољио, већ пре свега Богу, по заповести Светог писма: за укус мањине.

Декламатор је резултат дугогодишњег рада и одабира појединих песама, па жалим ако неке вредне песме нису за сада нашле место у овој збирци, молећи сваког добронамерног читаоца да ми достави своје писмене сугестије и предлоге, како би се он допунио и учинио корисним за школу и породицу.

Ипак, без лажне скромности, очекујем да ова збирка рецитација корисно послужи свима онима који се буду трудили да достојно прославе Светог Саву, као и за друге пригодне прославе и националне празнике.

Искрено се надам да ће овај *Декламатор* бити од духовне користи, како приређивачима светосавских прослава, тако и нашој омладини – ђацима и студентима – којима је он првенствено намењен, али и свим љубитељима поезије уопште, који су свесни значаја Светог Саве.

На Божић 7. јануара 2004. / 25. децембра 2003.

Приређивач,
Протојереј Жарко Гавриловић

Уводни део

УВОДНЕ ХИМНЕ

а) ХИМНА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1) БОЖЕ ПРАВДЕ

Боже правде, Ти што спасе
Од пропасти до сад нас,
Чуј и од сад наше гласе
И од сад нам буди спас!
Моћном руком води, брани
Будућности српске брод,
Боже, спаси, Боже, храни
Српског Краља, Српски род!
Сложи српску браћу драгу
На свак дичан, славан рад:
Слога биће пораз врагу,
А најјачи српству град!
Нек' на српства блиста грани
Братске слоге златан плод,
Боже спаси, Боже храни,
Српског Краља, српски род!
Нек' на српско ведро чело
Твог не падне гњева гром,
Благослови Србу село,
Поље, њиву, град и дом!
Кад наступе борбе дани,
К победи му води ход,
Боже спаси, Боже храни
Српског Краља, српски род!
Из мрачнога сину гроба,
Српске круне нови сјај,

Краљ Петар I Карађорђевић

Настало је ново доба,
Нову срећу, Боже дај!
Краљевину српску брани,
Петвековне борбе плод,
Српског Краља, Боже храни,
Моли ти се српски род!

б) ХИМНЕ СВЕТОМ САВИ

2) СВЕТОСАВСКА ХИМНА (старија верзија)

Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави,
Српске цркве и школе светитељској глави,
Тамо венци, тамо слава,
Где наш српски пастир Сава:
Појте му Срби,
Песму и утројте!
Благодарна Србијо, пуна си љубави,
Према своме пастиру Светитељу Сави;
Босна и Херцеговина,
Светог Саве дедовина,
С тобом славе славу,
Светитеља Саву.
Ој, Србијо, рођена сестро Свете Горе,
Баци поглед захвалан на Савине дворе;
Там' почетак српској слави
Српске цркве мудрој глави,
Сави Срби појте,
Песму и утројте!
Војводина питома, Срем, Банат и Бачка,
Славонија, Банија, Лика и Крбава,
Црна Горо, сестро мила,
Здраво и ти с нама била,
Да славимо славу,
Светитеља Саву.
Милешево слави се телом Светог Саве,
Кога славе сви Срби, с обе стране Саве.

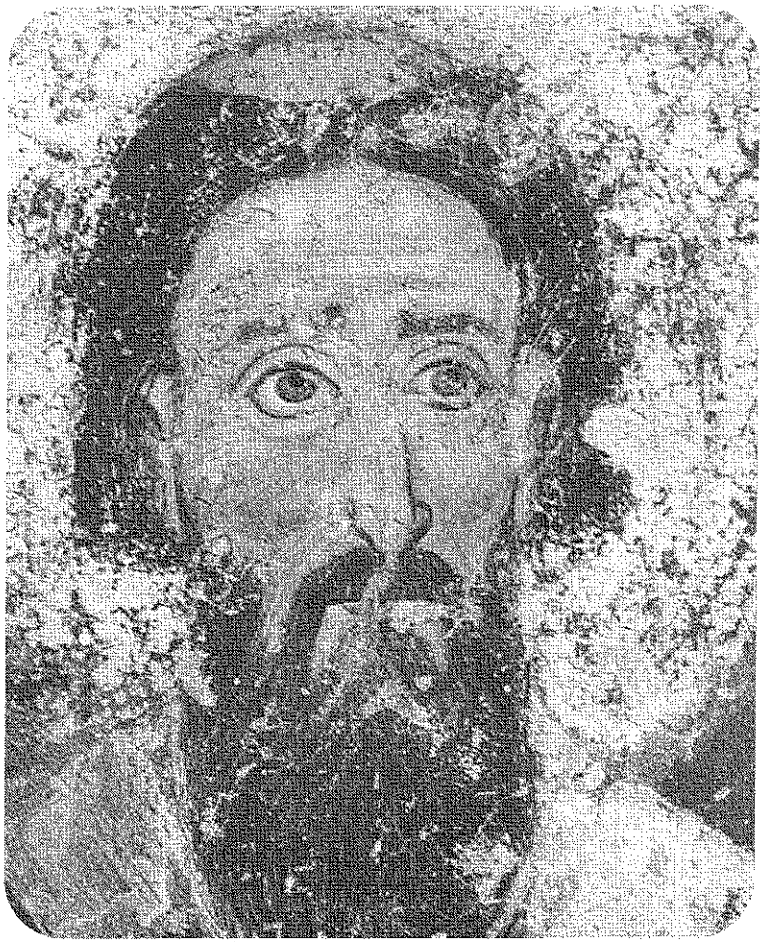

Слава у Хиландару

Синан паша ватру пали,
Тело Светог Саве спали,
Ал' не спали славе,
Нити спомен Саве.
Пет векова Србин је у ропству чамио,
Светитеља Саве име је славио,
Да живимо сви у слози,
Свети Саво Ти помози,
Почуј глас свога рода,
Српскога народа.
И ми твоји Српчићи с ове стране мора,
Српске крви, имена: српскога говора,
Славимо Те Свети Саво,
Српске школе мудра главо,
О дичнога славља,
Оче Светосавља!

3) СВЕТОСАВСКА ХИМНА (новија верзија)

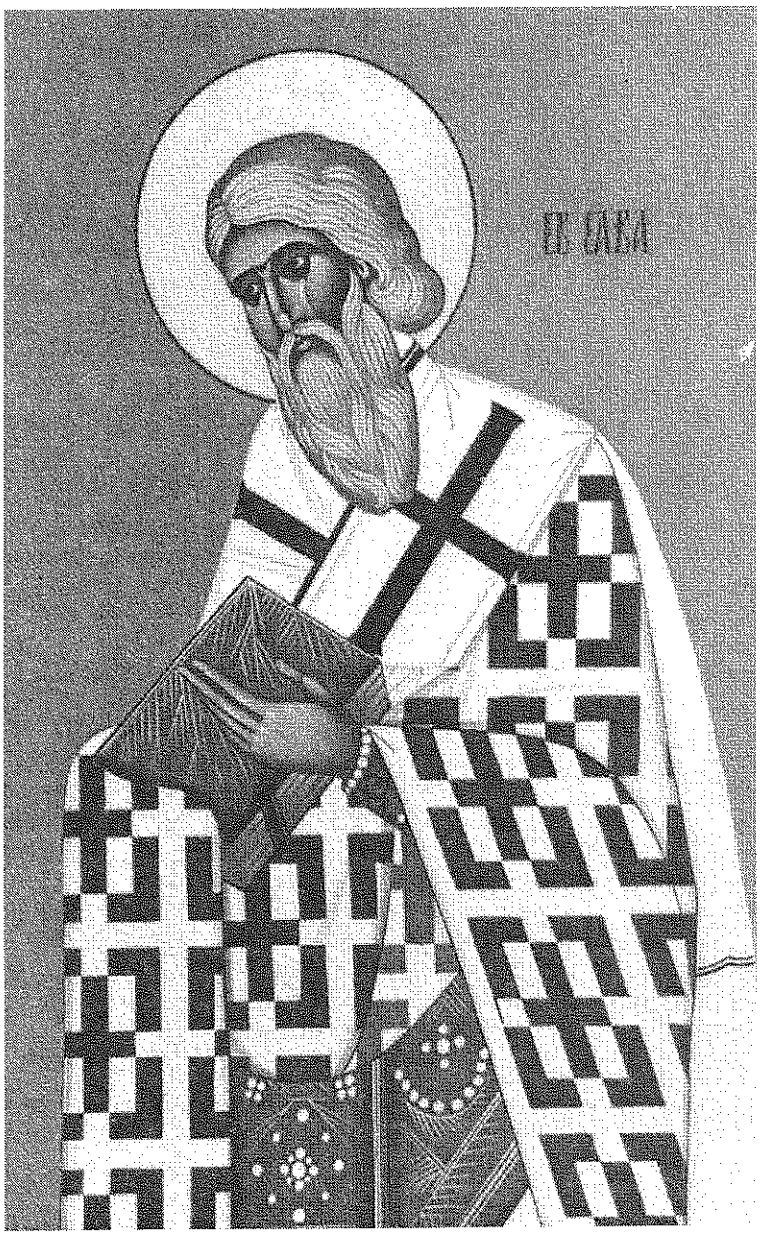
Ускликнимо с љубављу,
Светитељу Сави.
Српске цркве и школе
Светитељској глави.
Тамо венци, тамо слава,
Где наш српски пастир Сава:
Појте му Срби,
Песму и утројте!
Благодарна Србијо,
Пуна си љубави,
Према своме пастиру,
Светитељу Сави.
Цело Српство слави славу,
Свога оца, светог Саву:
Појте му, Срби,
Песму и утројте!
С неба шаље благослов
Свети отац Сава.
Са свих страна сви Срби,
С мора и Дунава.
К небу главе подигните,
Саву тамо угледајте.
Саву, српску Славу,
Пред престолом Творца!
Да се српска сва срца
С тобом уједине,
Сунце мира, љубави
Да нам свима сине;
Да живимо сви у слози,
Свети Саво, ти помози:
Почуј глас свог рода
Српскога народа!
Пет векова Србин је
У ропству чамио,
Светитеља Саве
Име је славио.
Свети Сава Србе воли,
И за њих се Богу моли:
Појте му, Срби,
Песму и утројте!

Свети Сава, фреска из манастира Милешево

Прва књига

РЕЦИТАЦИЈЕ О СВЕТОМ САВИ

ΕΠ. ΠΑΥΛΟΣ

Први део

ПОЗДРАВНЕ РЕЦИТАЦИЈЕ НА ДАН СВЕТОГ САВЕ

1) ПОЗДРАВ ГОСТИЈУ НА СВЕТОГ САВУ

(Ђорђе Алексић)

Да поздравим миле госте,
Сред данашњег дана,
Од свих својих другарица,
Ја сам изабрана.

Неколико само речи
За сад рећи знам:
Мили гости, драги гости,
Добро дошли нам!

Наша школа слави данас,
Свечари смо ми,
Наше груди препуне су
Среће, радости.

Добро дошли, добро дошли,
Ори нам се глас,
Цела црква и сва деца
Поздрављамо вас.

2) ПОЗДРАВ

Срећна вам слава, Срби честити,
Светога Саве који вас штити.
Данас се слави Светитељ Сава,
Цркве и школе Врховна глава.

Слава је ово значајна, ретка,
Велики Васкрс Великог Петка.
Србин је тлачен, Србин је гин'о,
Свети му Сава окове скин'о.

Његова мис'о није му пала
Трпећи ропство, и покор зала.
Србин је све то храбро поднео,
Док није сван'о данак му бео.

Много ти хвала, наш Свети Саво,
Поносна славо, врховна главо,
Што је сад Српство са свију страна
Једнога крова – једнога стана.

И Теби хвала, о Боже правде,
Што Светог Саву Србину даде.
Подај му и сад челичне снаге,
И много Твоје помоћи благе.

Срећан вам празник, децо и људи!
Срећна вам Слава, Српчад и Срби!

3) ДОМАЋИНОВ ПОЗДРАВ СВЕТОМ САВИ

Као домаћин данашње славе,
Обичај српски, ево обнављам,
У име деце овог краја,
Топлим поздравом ја вас поздрављам.

Добро нам дошли, и срећни били,
Што сте нам славу увеличали.
За поштење наших светиња,
Ви сте нам данас свој пример дали.

Тај ће пример слатким надама,
Млађана наша срца крепити.
Да ћемо и ми, кад порастемо,
Светог Саву са децом славити.

А дотле, чујте, браћо и сестре,
Будућност наша шта од нас тражи.
Да се трудимо, и да радимо,
Дух Светог Саве да нас оснажи.

Твој дух је помоћ, међ' нама стоји,
И нашу душу мудрошћу пои,
Да нам је срцу сваки брат мио,
Ма које вере и ма где био.

Напајајмо се тим светим духом,
Љубављу братском која нас мири.
О, Цркво мила, у теби само,
Братска се љубав и радост шири.

4) ЖЕЉА МАЛЕ ДАНИЦЕ

Ја сам мала, па имадем жељу,
Да вам кажем, баш, о Светитељу:
Свети Сава је српска слава.

То је српско весеље и дика,
А и радост српских ученика.
Зато ми је говорила мама,
Хајде, дете, до светога храма.

Када дођеш, ти се Богу моли,
Српску Цркву и поштуј и воли,
Српску веру у свом срцу носи,
Српској слави радује се, поноси.

Ја радосно послушала маму,
И дошла сам овом светом храму.
Кол'ко знадем, ја се Богу молим,
Српску цркву поштујем и волим,

Српску веру у свом срцу носим,
И Слави се радујем, поносим.
А кад опет ја у школу пођем,
И пред своју наставницу дођем,

Нећу крити да сам овде била,
Ја сам своју жељу испунила.

(Ову песму је рецитовала мала Даница на дан Светог Саве у Пакрачкој цркви. Песму је певала њена мајка, иначе сељанка из околине Пакраца).

5) СРПСКОЈ ДЕЦИ

(Ђорђе Алексић)

О Српчићи, децо мала,
Уздигнимо смело главе:
Овде нас је окупила,
Вера и дух Светог Саве.

Захвалимо Христу благом,
И данашњем нашем Свецу,
Што духовном вечном снагом,
Он дарује српску децу.

Ту је снагу Светом Сави,
Православна вера дала.
Са том вером из љубави,
Рецитују деца мала.

Зато српска децо драга,
Да чувамо веру праву,
Нек' нас крепи ова снага,
Прослављајмо Светог Саву.

6) СВЕТИ САВА
(Блажа Јовановић)

На Светог Саву,
Нашу српску славу,
Једно дете мало,
На амвон је стало,

Па се свима клања,
Од три лета мања,
Главу своју сави,
И све редом здрави:

„Вама овде свима,
Што у цркви има,
Нек' је срећна слава,
Наш светитељ Сава."

Видиш, деца мала,
Око њега стала,
Он сву децу воли,
Бога за њих моли.

7) НА СВЕТОГ САВУ

Где год има српско дете,
Венац славе данас плете.
Где се српски пише, збори,
Тамо свећа данас гори.

Где су српске цркве, школе,
Данас Српчад Бога моле
Да им пружи руку свету,
Да достигну жељну мету,

Славе деца своју славу,
Царског сина–Светог Саву.
Лица су им пуна миља,
Јер их светац благосиља.

8) СРПЧЕ О СВЕТОМ САВИ

Све што српским духом дише,
Српски збори, српски пише,
Помен чини, славу слави,
Поје песму Светом Сави.

Свети Сава Србе воли,
За Србе се Богу моли.
Српском роду даје крила,
Српску децу благосиља.

И Сава нас све позива,
Ближе Богу нас дозива,
И науци светој учи,
Божијем страху да поучи.

Памтићемо, док смо живи,
Светог Саве лик нам мили.
А благослов његов свети,
Свако Српче нек' посвети.

9) НА СВЕТОГА САВУ

Малено сам ђаче, малено ми знање,
Тек упознала буквар и читање,
Ал' већ знадем и ја за Светог Саву,
И разумем лепо данашњу прославу.

Свети Сава беше син краљевске крви,
Велики учитељ, просветитељ први.
Он је отварао прве цркве, школе,
И учио Србе да се Богу моле.

Зато цело Српство данас славу слави,
И с љубављу, кличе, Светитељу Сави,
Па му и ја кличем, иако сам мала:
„Светитељу Саво, слава ти и хвала!"

10) СВЕТИ САВА

Јутрос ме је пробудила,
велеђ' моја мајка драга:
„Устај кћери, освиће нам
српског рода свети Сава!"

Устала сам, обукла се,
пошла радо, ево, 'амо,
да заједно, мили гости,
Светог Саву прослављамо.

Сваки Србин данас пева:
„Ускликнимо с љубављу,"
а његова песма лети,
у небеса Светом Сави.

СВЕТИ
САВА
ПРВИ АРХИЕ
СРПСКИ

Храм Светог Саве на Врачару

Други део
РЕЦИТАЦИЈЕ О СЛАВЉЕЊУ СВЕТОГ САВЕ

11) СВЕТИТЕЉУ САВИ

Прослављати Светог Саву значи Србин бити,
У души га Србин носи, то се не сме крити.
Он је темељ, творац, наше свете вере,
Па је исту уздигао до највише мере.

Он је творац српског пута, наших обичаја,
Српско име уздигао изнад Хималаја
Твори српство, праву веру, божанске законе.
И научи старе, младе, да се Христу моле.

Створи цркву, диже школе, обичаје праве,
И државу поставио на темеље праве.
Тако име нико нема у целоме свету
Забадава сваки народ скупио би чету.

Широм света прославља се име Светог Саве,
Српски народ, где га има, и учене главе.
У све српске душе ватру вере стави:
„Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави!"

12) НАШ УЧИТЕЉ ПРВИ

(Тихомир Тодоровић)

Српкиња сам мала, дете српског соја,
а Србија драга ј' домовина моја!
У њојзи су мени успомене миле,
што су српску земљу целу украсиле.

Цркве, манастири, по њојзи се беле,
у њима постоје успомене целе,
и у њима наук за свакога стоји:
„То су прве школе прадедова моји'.

Ту се Српство учи да поштено ради,
да ближњем свом ничим, никад не досади,
да се Богу моли и ближњега воли,
гладног да нахрани и жеђ да утоли;
болног да обиђе, тужног да утеши,
завађене мири и сужње одреши."

Тај наук нам даде наш учитељ први,
он је Србин био и од српске крви,
име му је било просветитељ Сава.
На свему овоме хвала му и слава!

13) У СЛАВУ СВЕТОМ САВИ

Свуда где се српски збори,
и где живи Србин прави,
уздижу се данас песме,
све у славу Светом Сави.

Песме ће се ове певат',
где год једног Срба има,
по кућама и народу
и по Божијим храмовима.

14) СРПСКА СЛАВА
(Светолик Р. Милосављевић)

Данас широм бела света,
свуда где се српски збори,
„Ускликнимо Светом Сави!"
побожна се песма ори.

Данас свака српска кућа,
уз молитве Богу свете,
Светом Сави свећу пали
и зелене венце плете.

Данас Срби, сви и свуда,
славе једну исту славу:
прослављају светитеља,
свога српског Светог Саву.

15) СВЕТИ САВА

Српкињица једна мала
Волела је много знати;
Што год види она пита:
„Шта је ово, мила мати?"

Превртући књигу неку,
Спазила је слику малу
И на слици децу многу,
Међу њима Светог Саву.

„Је ли, мати, ко је ово
Са дечицом што се бави,
Што му рука десна лебди,
На дечијој малој глави?

Реци мајко, ко је, реци,
Ја ту слику врло волим,
Не знам зашто, ал' бих чисто
Да се пред њом Богу молим."

„И моли се, ћерко мила,
Та је слика света нама
Тај што децу благосиља,
То је, кћери, Свети Сава.

Краљевић је српски био,
Ал' му круна не би мила
У животу монашкоме,
Душа му се посветила.

Одрек'о се света, блага,
Сиромахе дух му тражи,
Пролазио свуда он је,
Да их теши, да их блажи.

Волео је Српство своје
Па му школе стога дао
Да га спасе од незнања
Просветом га опасао."

16) СВЕТОСАВСКО БЛАГО

Од предака својих,
кроз Светога Саву,
примили смо веру,
крст часни и славу.

Кроз векове многе,
ово дивно благо,
Србину је сваком
увек било драго.

Ово благо што су нама
оставили наши преци,
као први Светосавци
оставимо својој деци.

17) МОЛБА СВЕТОМ САВИ

Данас Српство цело
Радошћу мирише,
Српска душа свака
Твојим духом дише.
Твоје име свето
Сав твој народ слави:
„Ускликнимо с љубављу
Светом оцу Сави!"

Мир нам Божји пошљи,
Добри оче Саво,
Води наше душе
Твојом стазом право.
Спаси нас од злобе
Греха што нас дави:
„Ускликнимо с љубављу
Добром оцу Сави!"

Благослове даруј
Твоме милом роду:
Да љубимо правду,
Истину, слободу.
Да славимо тебе,
У тами, на јави:
„Ускликнимо с љубављу,
Оцу рода, Сави."

Господу се моли
За сву децу твоју,
Да никад не падну
У духовном бою.
И да свако буде
Светосавац прави:
„Ускликнимо с љубављу
Светитељу Сави!"

18) ЗАВЕТ

На дан овај Светог Саве,
кад га Срби свуда славе,
да Господу завет дамо,
да му тврдо обећамо:

„Ићи ћемо путем славе,
старим путем Светог Саве,
живећемо ми у слози,
о, Господе, Ти помози!"

19) СВЕТИ САВА БЛАГОСИЉА СРПЧАД

(Светозар Н. Ћоровић)

„Дођите, чеда, послушајте мене,
Страху Господњем научићу вас.
Показаћу вам како радит' треба,
У чему је пропаст, у чему је спас.

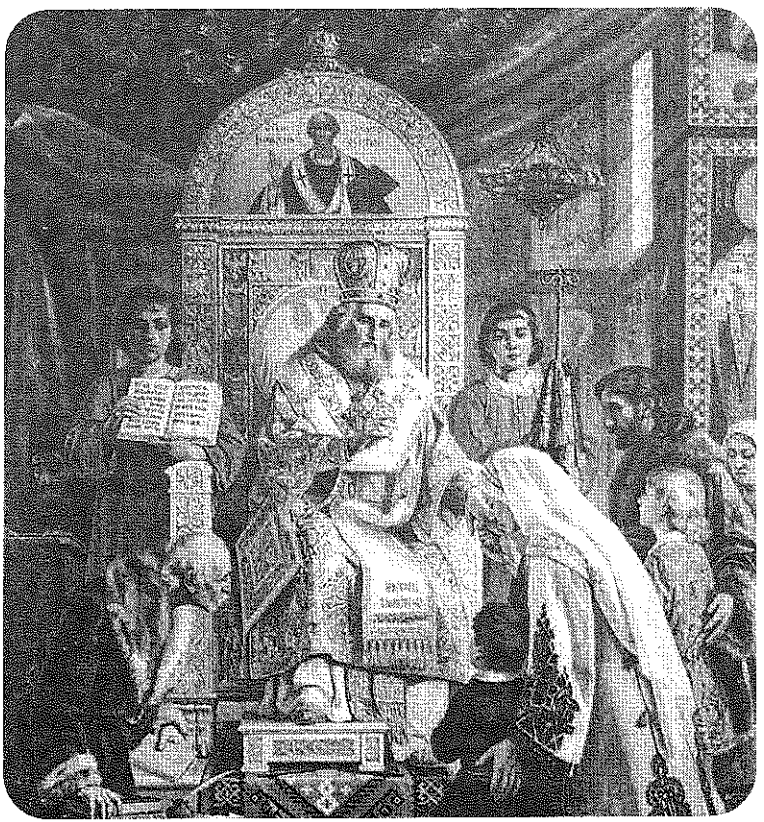
Дођите сложно, загрљени братски,
Где слога влада, и срећа је ту;
Победа вазда пратиће вам стопе,
Будете л' само поштовали њу.

Дођите ближе, па да вас научим
Науке свете да познате моћ.
Јер њоме само кроз мрклу таму
До старе славе опет ћете доћ'!

Ко учи, тај ће вечно срећан бити,
Тај неће знати шта је туга, јад,
Ко у старости уживати жели,
Тај учит' мора док је још млад.

Радите вазда сложно и мудро,
Па да нам срећан буде српски род:
Ви ћете сами и потомци ваши
Вашега труда уживати плод.

Дођите чеда, послушајте мене,
Страху Господњем научићу вас,
Показаћу вам како радити треба,
У чему је пропаст, у чему је спас!"

Свети Сава благосиља Српчад, Урош Предић

20) СРПСКОЈ ШКОЛИ

(Богд. Р. Миловановић – Крајишник)

Светитељко наша! Што у чистом храму
Млађаних срдаца палиш лучу знања,
Што удараш темељ „будућности златној,"
Коју Србин чека, и о којој сања.

Ти! Истином рајском што напајаш људе,
Пружајућ' им снаге и гигантске моћи,
Ти! С' буктињом знања што својему роду
Крчиш тешке путе, и у тамној ноћи.

Ти поносно дигни своје мудро чело,
И послушај широм света што се поје слава,
То из чистих груди, што Србинством дишу
Поздравља те народ, и кличе ти: „Хвала!"

21) СВЕТИ САВА

Кандило пуцкара, баца светлост бледу,
На икони нашег светитеља Саву,
А светлост прелива старцу косу седу,
И круг сјајни црта око седе главе.

На бледу му лицу хришћанска врлина,
Образује слику светитеља права.
А душе обујми божанска милина,
Када поглед баци са иконе Сава.

У левој му руци жезло мира сија,
А десницом смерно децу благосиља.
Бледо, светло лице, сва душе опија,
Бледо лице, пуно светитељског миља.

Кандило пуцкара, баца светлост бледу,
На икону нашег светитеља Саве,
А светлост прелива старцу косу седу,
И круг сјајни црта око седе главе.

22) ДОБРО ДЕТЕ

Наш је бата добро дете,
воле га другари,
Чита, пише и моли се,
к'о црквењак стари.

Слуша маму, слуша тату,
па и старог деку.
Кад из школе кући дође,
чува малу секу.

Има буквар и таблицу,
па и рачуналъку.
О Божићу дека му је
купио свирајку.

И још више заслужује,
кад је добро дете,
Мали бата вреди злата
од главе до пете.

Он већ учи многе ствари,
познаје и новац.
Бо'ме, није мала шала–
примеран основац.

23) ДОБАР ЂАК

Ја у школу идем
И добар сам ђак.
Ко од школе бежи
Деран је опак.

Учитеља слушам,
Па већ много знам,
Лепо читам, пишем,
Добро рачунам.

И певати умем
Лепе песме још.
Ни у самој игри
Нисам јунак лош.

И другова имам
Добрих као ја.
Сваки нешто лепо
Испричати зна.

Учитељ ме воли,
Јер сам добар ђак.
Ко од школе бежи
Деран је опак.

24) РАДИ И ШТЕДИ

Ради чедо мило,
Ради, Српче дично,
Ради вредно, чило,
Сваког посла вично.

У раду је снага,
У раду је моћ.
На рад мисли увек;
Мисли дан и ноћ.

Рад нам срећу пружа,
Рад нам живот гради,
Јер, ко с вољом ради,
Не боји се глади.

Штеди, чедо српско,
Док су млади дани;
Штеди, да ти младост
Старост не сахрани.

Док си младо, чило,
Штеди на све стране;
Чувај беле парте,
Ти за црне дане.

Зарадити, уштедити,
Врлина је права,
Ко не мисли тако на њу,
Њему срце спава.

Ради чедо, ал' и штеди
Јер у српској књизи пише:
„Урадише доста бише,
Уштедише још и више."

25) ДЕДА УЧИ УНУКА

(Лидија Поповић)

Ја бих хтео, деко мили,
Добар Србин сутра бити,
Као што су тата, мама,
Као што си, деко, и ти.

Шта је Србин, деко, кажи?
Одговор ми душа тражи.
Не размишља пуно, дека,
То питање давно чека:

Србин–птица са два крила,
Са два крила, Богу мила.
Православље, ћирилица,
То су црте српског лица.

Србин–то је вера славна,
Наша вера православна.
Србин–то је српско писмо,
Јер без писма Срби нисмо.

Ћирилицом ко не пише,
Његово се српство брише.
Српство брише, вера клати.

Причаћу ти још о томе,
Засад памти речи две:
Православље, ћирилица,
Темељ српства, срце, све!

26) НА СВЕТОГ САВУ

(Јован Јовановић Змај)

Кад сте јуче, мила децо,
Сви радосни били,
Чистом душом свете песме
Угоднику вили.

Песме вили, на његову
И на своју дику,
Светом Сави, српског рода
Првом просветнику.

На ме паде, не знам зашто,
Нека брига љута.
Уздан'о сам тога дана
Неколико пута.

Сећ'о сам се црна мрака
И борбе крваве,
Па сам глед'о у икону
Светитеља Саве.

Одвеле ме брижне мисли
До они' крајева,
Где још ни сад српској деци
Српске школе нема.

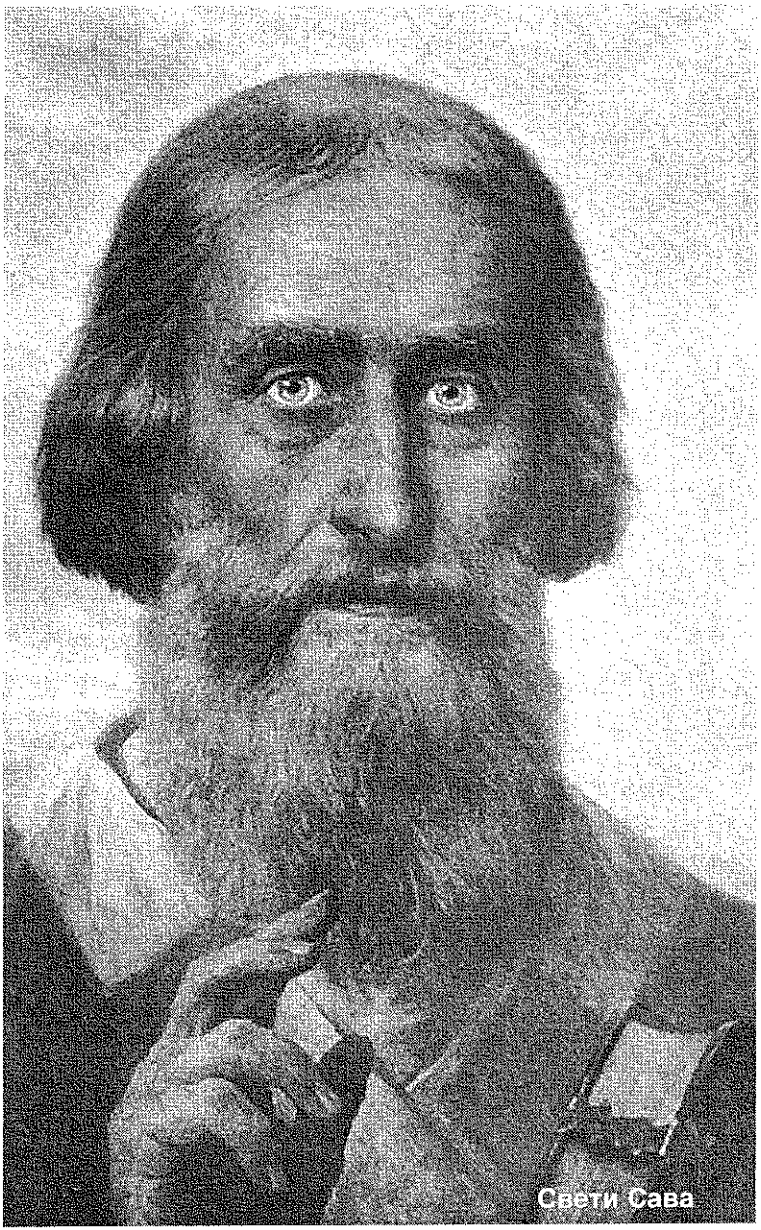
Како је то њима тешко
Лутати по тами,
У туђини, у несвојти,
Видети се сами.

Благо вама, мила децо,
Којима се даје,
Да у својој драгој школи
Прибирате знање;

Где с' језиком ваше мајке
Свака врлост буди;
Где с' учите да будете
И Срби и људи.

Штујте школу, као темељ
Будућности праве,
Српску школу, к'о аманет
Светитеља Саве!

Благо вама идућ' к знању
По српскоме путу,
Ал' ја плачем кад год видим
Грану отргнуту.

Свети Сава

Трећи део

РЕЦИТАЦИЈЕ О ОДЛАСКУ СВЕТОГ САВЕ У МАНАСТИР

27) СВЕТИ САВА

(Војислав Ђ. Илић)

Ко удара тако позно у дубини ноћног мира
На капији затвореној светогорског манастира?
„Већ је прошло тавно вече, и нема се поноћ хвата,
Седи оци, калуђери, отвор'те ми тешка врата.
Светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге,
Клонуло је моје тело, уморне су моје ноге.
Ал' је крепка воља моја, што ме ноћас к вама води,
Да посветим живот роду, отаџбини и слободи.
Презрео сам царске дворе, царску круну и порфиру,
И сад, ево, светлост тражим у скромноме манастиру.
Отворите ми, часни оци, манастирска тешка врата,
и примите царског сина к'о најмлађег свога брата."
Зашкрипаше тешка врата, а над њима сова прну,
И с крештањем разви крила и склони се у ноћ црну.
А на прагу храма светог, где се Божје име слави,
Са буктињом упаљеном настојник се отац јави.
Он буктињу горе диже, изнад своје главе свете,
И угледа, чудећи се, безазлено босо дете.
Високо му бледо чедо, помршене густе власи
Али чело узвишено божанствена мудрост краси.
За руку га старац узе, пољуби му чело бледо
А кроз сузе прошапута: „Примамо те мило чедо."
Векови су прохујали од чудесне оне ноћи,
Векови су прохујали и многи ће још проћи.
Ал' то дете још'те живи, јер његова живи слава,
Јер то дете беше Растко, син Немањин Свети Сава.

28) СВЕТИ САВА
(Војислав Илић Млађи)

Ти остави: бисер, смарагд и рубине,
којима твој отац Немања те засу,
место царске круне – узе камилавку,
а место порфире – узе црну расу,
и оде, чак тамо, у Хиландар свети,
да познаш живота одречење право,
да слушаш и вршиш заповеди Божје,
угодниче Божји, Светитељу Саво!

Ал' борба међ' браћом – зла коб наша стара
не могаде, ипак, твом слуху измаћи:
ти, с крстом у руци, чак из Хиландара,
дође својој крвно завађеној браћи,
и, с љубављу кротком, међ' ножеве њине,
ти, стаде, к'о Божје оличење право,
и свакоме пружи по гранчицу мира,
кротки миротворче, Светитељу Саво!

„На спалиште Влаха!" – Синан паша грмну,
Донеше твој ћивот, потпалише гране.
Али ветар дуну и диже твој пеп'о
и разнесе светом, на четири стране,
и свуд, где год паде трунка твога праха,
онамо се диже – к'о за чудо право
или српска школа, или црква света,
Избраниче Божји, Светитељу Саво!
И сад твоја химна победнички звони,
пуна крепке вере, полета и маха:
то је љубав твоја, разнета по свету
кроз честице твога мученичког праха,
и та жива песма, што кипи к'о река
дижући се к теби, чак у небо плаво,
славиће те громко од века до века,
вечна наша славо, Светитељу Саво!

Данас, када српска омладина цела
приступа ти, с пуно побожности свете,
да најлепши венац од најлепшег цвећа
око твоје драге иконе оплете,
и док свећа славска трепери и гори
покличи се дижу до у небо плаво:
„Оче српске школе и цркве нам свете,
слава теби, слава, Светитељу Саво!"

29) РАСТКО

(Светолик Р. Милосављевић)

На сјајном двору Немање Стефана,
напоредо расла три јуначка птића,
три премила сина Великог жупана,
три изданка моћне лозе Немањића.

Убојно оружје и хатови гојни,
и безброј забава из витешких дана,
беху пратиоци вазда нераздвојни,
два старија сина Великог жупана.

А најмлађи Растко, божанствено дете,
младу душу своју нечим бољим снажи:
књиге и молитве, богомоље свете,
и друштво побожних калуђера тражи.

У његовом срцу, пуном светог жара,
једна сјајна мис'о родила се била:
да вером у Бога, која чуда ствара,
најпре се подиже отаџбина мила.

И та га је мис'о к'о звезда водиља,
одвела са двора где сан поста јава,
и једнога дана довела до циља:
да од Растка буде славни Свети Сава.

30) СВЕТОМ САВИ

(Ж. Д. Карић)

Дижем три прста десне руке своје,
Да се помолим Светитељу Сави:
Он нек' благослови све другове моје,
И од искушења, нек' нас избави.
Данас, широм лепе отаџбине наше
Свака црква весело овај данак слави,
И заносно кличе Светитељу Сави.
Јер он није хтео ни злата ни власти,
Одрек'о се сјајног престола и славе,
У молитви нађе најдражије сласти,
И у храму живом сјај слободе праве.
Он подиже веру и школе за људе,
Да учи, помаже нејаке и мале.
Он хоће да сваком на помоћи буде,
Да диже и снажи безверне и пале.
И ми данас знамо шта нам је он дао,
И шта за нас сада Свети Сава значи,
Његов дух је вазда над школама сјао,
И тај сјај ће временом бити све јачи.
Сви се помолимо и овог тренутка
Заштитнику нашем, Светитељу Сави,
Из срца и душе најдубљега кутка,
Нек' му име сваки клицањем прослави
Нек' је хвала и слава Светитељу Сави!

31) СВЕТИ САВА

(Јован Јовановић Змај)

Престо га је чек'о – он га није хтео;
Он је нешто више духом заволео.
Одазв'о се дањном лелеку и вриску,
Па је загрлио будућност србинску.

Он се скромно сиђе с краљевских висина
Цвет жртвова плоду;
Он неће да влада, он хоће да служи
Богу и своме роду.

„Веру ћу да крепим, православље ширим
Кроз ту маглу сиву;
Темељ ћу да градим, цркву ћу да зидам,
Али цркву живу."

И та нам је вера спасавала оце
Од многе пропасти,
Та ће иста вера, о, хвала ти, Саво!
И унуке спасти.

Ал' та вера не сме да буде без вида,
Зато Свети Сава још и школе зида.
Имал' ока слепа, школа га отвара!
Шаљ'те децу нека од њих људе ствара!

Оно што нас јача на путу поштења,
Оно што нас води ка брегу спасења,
Оно што нам муку ублажава љуту,
Да нам не да клизнут' на стрменом путу;
Оног светлог духа, светле благовести,
Што нас држи крепко на висини свести;
Оно што нас учи да трпет' умемо,
Оно што нас диже да напредујемо,
Што нам даје души, уму, срцу здравље:
„То је српска школа, то је православље!"

То је Сава знао и пример нам дао,
Срећу нам је хтео, њојзи нас повео.
Одазв'о се давном лелеку и вриску,
Па је загрлио будућност србинску.
Круну није хтео, није хтео славу,
Али круна сама дође му на главу.
Он је хтео сићи свом народу ближе,
Он се хтео спустит', а тиме се диже.
Дух нас његов купи сред Божјега храма,
Дух је његов звезда над нашим школама.
Савино су тело Турци сагорели,
И његов су пеп'о на ветар изнели.
И где год је трунка пепела му пала,
Ту је нова љубав к' роду засијала.

Данас цело Српство његов спомен слави:
„Ускликнимо с љубављу светитељу Сави."

32) СВЕТИ САВА
(Милан Петровић)

Над атонским храмом, још у давно време,
Подиже се бура, усред ноћи неме.
И док мрачним крилом за небо се хвата,
Неко живо лупну у храстова врата.
Игуман се диже. На уласку самом
Стајало је момче, увијено тамом.
У његовој руци, што је горе диже,
С упаљена луча рујни пламен лиже.
Дим се вије, мота, и колути јуре
У капију тврду и зидине суре.
Ко је ово момче? Који јад га слама?
И шта тражи ноћас од Божијег храма?
Црн себарски плашт му млада плећа краси,
по коме су пале сребрнасте власи.

А по витком стасу што га дичи тако,
Тврдим се је ликом опасао јако.
И он смерно стоји. О његовом врату
Само крст трепери у сувоме злату.
То бејаше Растко, син Немањин то је,
Што је царске дворе оставио своје,
Јер га љубав гони, јер га жеља слама,
Да постане слугом Божијега храма.
Црн, себарски плашт му млада плећа краси
По коме су пале сребрнасте власи.
И над лепом главом, у дубини мрака,
Сјајан колут сија од најлепшег зрака.

33) СВЕТИ САВА
(Анка М. Тошић)

На капију манастирску
Закуцао царски син,
Жеља му је да постигне
Свештенички свети чин.

Отвори му сед калуђер,
Обузе га туга, јад,
Кад познаде босо момче,
дај' Немањић Растко млад.

Које добро, царско чедо,
У поноћи носиш нам?
Ил' невоља донела те
У наш тихи, скромни стан?

Силно ми је омилио,
Пустињачки живот, мир,
Стог' потражих у то доба
Светогорски манастир.

Па вас молим: примите ме,
За најмлађег брата свог,
Одричем се царског сјаја,
И свег блага земаљског.

Пољуби га старац седи,
Тихо ступа тамо с њим,
Сва се врата отварају,
Светитељу будућем.

Оставио царске дворе,
Родитеља мила свог'
Заменио са пустињом,
Манастира светог тог.

Живот свој је посветио,
Богу, роду, храму светом,
Све у корист православном
Српском, милом роду свом.

У пустињи проводио
Драгоцени живот млад,
Српству много користио
Светитељски његов рад.

Постао је и калуђер,
Архиепископ и учитељ,
А од Растка, Свети Сава,
Први наш просветитељ.

Подизао цркве, школе,
У ропству за мили род,
Све посвети што имамо,
Његових је дела плод.

Радио је и живео
За школу и свети храм,
Просвећив'о поучав'о,
Неуморно ноћ и дан.

Турци тело спалише му,
На Врачару месту том,
Где се сада зида црква,
Светитељу великом.

Па сад Српство да с'одужи
Светитељу за рад, труд,
Нек' прионе да се купе
Прилози по Српству свуд.

Захвалан је српски народ,
Као такав свуда знан,
Порадиће, да с' доврши,
Светог Саве Свети храм!

34) СВЕТИ САВА

(Слободан Радошевић)

Горе лепе, горе српске,
шта сте јутрос шуморише?
Студенице тужна,
шта су воде твоје жуборише?
Што Расткова мајка дуге косе умрсила
бришућ', болна, бујице од суза?
Што Немања стари вапије у двору?
У Расу граду више није...
Где је дете моје, чедо материно,
душа нежна српскијех момака?
Где мезимче Немањића двора?

Дођи Растко, још једанпут да те види мајка!
Где си сине, отац плаве косе да изљуби твоје!
Рано наша, двори су нам пусти!
Имај срца према родитељу!

Ал' од Горе Свете пострижене власи,
кад тамјана лахориле,
као гласи свети српском земљом шапутале:
Бол вам знадем, ал' не могу доћи:

„Чекају ме дела,
Цркву да оснујем, нацију да творим,
у векове венце слободе оплетем,"
Тако ветри узврат шуморили.

За Христом једна душа крочи:
лучоноша вечни српскога народа.
А онда, све би како историја рече:
Немања заспа на рукама сина,
и изли миро у благослов роду,
па дође Стеван, Радослав, Владислав,
Урош и Драгутин, Милутин, цар Душан,
Лазар и клетва, и Косово тужно;
манастири, књиге, крв, огњи и сузе,
све нам, све нам Турчин узе!...

Јефимија везала боле српског рода.
Јадно племе моје, муком намученом,
Пет векова тамом заогрте душе Светитеља Саве.
Али роде, дух оста' да живи,
Дух, који ће материју у васкрс да врати!

Када лахор пирне широм Шумадије,
Одахни, туго – радост нам је близу:
Студеничке горе Моравици шуморе,
Док Дрина јауче опело у покој.

Од Расине цветне ка Жичи ромори,
Хиландар свети Милешеву гледа,
Дечани стреме Грачаници цркви,
и сва земља српска милом Богу служи.

Нишу се жита и пландују стада,
воденице мељу, огњишта тињају,
сељанчице плету, везу и ткају
старе се књиге читају.
Српска мис'о оста да векова'ма живи

Химну ти певамо светитељу Саво!

И кад би душман злобно нас запитао:
Па ко си ти?!
Свом Србијом тад би опет
громко одјекнуло:
Он је онај што је српској души
нешто среће дао,
вечну лучу распламсао.
Онај што столећа буди,
попут Христа мртве васкрсава.

35) СИНАЈСКА ЛЕГЕНДА
(Трифун Ђокић)

Синајска је стена до неба дигнута:
грешној земљи небо ту законе даде.
На ту стену путник са далеког пута
предвечерја једног изиђе и стаде.

Пред њим, по сумраку, каткад само блесне
одсјај, над видиком који скрива тама...
А високим сводом куполе небесне
два облака светла, к'о два жива плама,

над главом путника круг пламени творе.
И док блага светлост гору обасјава,
к'о пут који земљу с небесима спаја,

кружећ', између' звезда и пустињске горе,
дотле, чудни путник, монах Свети Сава,
разговара с небом на врху Синаја.

36) ИЗ РАЗГОВОРА УГОДНОГ НАРОДА СЛОВИНСКОГ

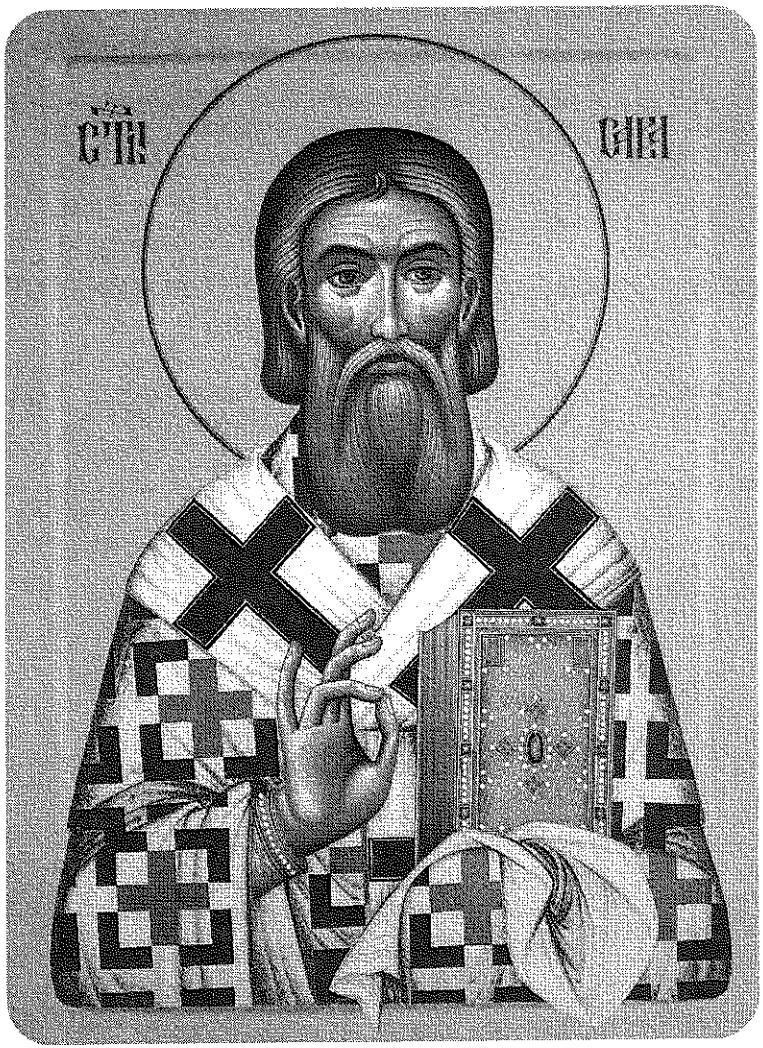
(Андрија Качић - Миошић)

Свлачи Саво са златом хаљине,
Калуђерске облачи мантије
И оставља старца, бабу свога,
Рад љубави Бога великога.

Тада бежи у луге зелене,
Нека њему било лишће вене,
Траву једућ, хладну воду пијућ',
Тешким бичем своје тило бијућ'.

Земља Сави простирач бијаше
А ведрим се небом покриваше,
Бога моли, нигда не пристаје,
Своме тилу покоја не даје.

Рад чудеса калуђера Саве
Словенске га све државе славе.
А највећег, 'ерцега Стипана,
Светог Саве бановина звана.

СТИТЕЛЬ

Четврти део

РЕЦИТАЦИЈЕ О МИРЕЊУ БРАЋЕ

37) СВЕТИ САВА БРАЋУ МИРИ

По Расу се крв пролева,
О престо се кољу браћа,
И уз звекет од мачева,
Свак' се мрског посла лаћа.

Оца крије земна тама;
Синови се влашћу ките,
Док најмлађи, у књигама
Тражи среће и заштите.

Вест о томе разлете се
Кроз све српске покрајине,
И Хиландар, разуме се,
Уздрмаше те новине.

Над оружјем једног дана,
И над мржњом и осветом,
Чељусти је земља тавна
Пред тим грешним слила светом.

Ту, над миром оца свога,
И под скиптром најмлађега,
А у име вишњег Бога,
Брат је брату руку стега.

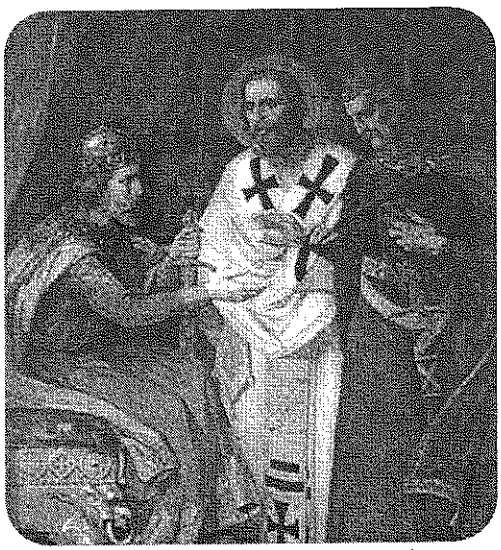
Мржњу реч је оштро секла,
А та реч се свуда шири,
Чим је Дрина с хуком рекла:
„Свети Сава браћу мири!"

38) СВЕТИ САВА БРАЋУ МИРИ

(Јован Удицки)

Два се брата завадила,
Један другом против стаде;
Вукан хтеде власт владарску,
а Стевану отац даде.

И браћа се завадише
народ поче да се цепа,
а с народом још и више
отаџбина њина лепа.

Свети Сава мири браћу, Паја Јовановић

Свети Сава жури браћи,
да их мири, да им каже:
нити једном, нити другом,
власт владарска не помаже;

Не помаже ако нема
братске слоге међу њима;
љубав братска само влада,
а не онај ко власт има.

И браћа се измирише
Земљом засја сунце среће,
и на главу Стеванову
Свети Сава круну мене.

Чујте браћо! Волите се!
у том нам је снага права.
Слажите се! То је наук,
што нам даде Свети Сава.

39) ЖЕЉА СВЕТОГ САВЕ

Двадесетог овог века,
Свети Сава на нас чека.
Са висине он нас гледа,
Где брат брату мира не да.

Па се моли Вишњем Богу,
Да нам даде љубав, слогу.
Он позива браћу милу,
Да чувају српско славље,
И да држе Православље.

Да се српски језик шири,
Да се брат са братом мири,
Да се слави српска слава,

То нам жели Свети Сава!

40) МОЛИТВА СВЕТОГ САВЕ

Двадесетог овог века
Свети Сава на нас чека.
Са висине он нас гледа,
Где брат брату мира не да.
И чуди се нашем раду,
Како неки руше правду,
Понизују наше славље,
Газе, руше православље.
Па се моли вишњем Богу
Да нам даде љубав, слогу.
Он позива браћу милу
Да чувају српско славље
И да држе православље,
Да се српски језик шири,
Да се брат са братом мири,
Да се слави српска слава.
То нам жели Свети Сава.

41) СРПСКА СЛОГА

(Св. Владика Николај Велимировић)

Србин има једну мис'о
У срцу му Бог упис'о:
Да он сваком добра жели,
Да сироту не уцвели,
Да дарује ко му тражи
И бол свачији да ублажи,
Само, Србин нема слоге,
Отуда му беде многе.

Србин има прошлост славну,
Има веру православну,
Има језик – бисер сјајни,
Има песму – ђердан бајни,
Има памет – да царује,
И вештину – да војује.
Само Србин нема слоге,
Отуда му беде многе.

Србин има бистро око
И брзину као соко,
Што науми, учиниће,
Што погреши, поправиће,
Свуда стиже, све постиже,
Нико Богу није ближе.
Само Србин нема слоге,
Отуда му беде многе.

Ал' кад Србин стекне слогу,
Милији ће бити Богу,
И мајке ће у даљини,
У Индији и у Кини,
Својој деци говорити:
„Желите ли срећни бити
На Србе се угледајте
Српском слогом заблистајте!"

42) СРПСКА НЕСЛОГА

(Блажа Јовановић)

Неслогом Србин изгуби царство,
Због ње га згази турско варварство.
Пет векова у ропству Србин тужи,
И бедно вређан варваре служи.

Мора су потекла српских суза,
Док се отресе ропских уза,
Сада си слободан, па кућу зидај,
Ропске и ратне флекице видај.

Па сад, Србине, из сна се прени,
Па мушки, гласно к'о муња севни,
Грмни на страшну неслогу ту,
Кривицу стару, проклету.

Згази је једном и заборави,
Будите Савини синови прави,
Па онда сложно на општа дела
Слава се ваша до неба пела.

43) УСТАНИ СВЕТИ САВО

(Катица Ковачевић)

Србине, брате у име Бога
нека завлада љубав и слога
која је увек од свега јача
доста је било крви и плача.

Устани Свети Саво
Србија у огњу гори
трепере свеће и кандила
народ уз вапај моли!

Да ли ће глава нечијег кума
поново у торбу стати,
о, Карађорђе, докле ће се
историја понављати?

Устани Свети Саво,
браћа се поново гложе
због власти и похлепе
не могу да се сложе.

Устани Свети Саво
измири поново браћу
да опет завлада слога
јер нејака деца плачу.

Нек' свима послужи
једном порука стара ова:
„Где нема братске слоге
нема ни Божјег благослова."

44) МАСТИОНИЦА СВЕТОГ САВЕ
(Љубомир Симовић)

Каца нам се расушила, бачва расточила,
брашно нам се убуђало, чорба прокисла;
раж нам се затравила, коса увашљивила,
вино се усирћетило, сирће изветрило.

Нашу свећу гасе, жетву пале.

Ми смо у мастионицу Савин песак усули,
од таковског грма кашике издељали.
Све усијано, и осијано, и ужарено угасили,
па, у мраку, сабрано расули,
зашивено рашили, помирено закрвили,
исцељено озледили, утешено уцвелили,
недељиво разделили.

45) ПРОСУШЕ СЕ СРБИ НА ПАРТИЈЕ
(Момир Војводић)

Опет трошно и без димља сљеме,
Припогледни, Боже, моје племе,

Ако опет сном мртвијем кућа,
Трокљуна га пробудила муња!

Сто пута нас Бог драги оплака,
Сецнула нас муња из облака,

Ми се опет пред душманом згрби,
Јарма су се ужељели Срби!

Вазда дубље туђину служимо
Но што њиве роднице плужимо.

Око ситних ствари се гложимо,
Гавран чека да се ми сложимо,

Да му мрко побијели перје
И да роди орасима церје,

Ријеке се врате у изворе;
Узми, Боже, Србима изборе!

И спали им проклете хартије,
Просуше се Срби на партије!

46) ЉУБИМО СЕ БРАЋО МИЛА

Љубимо се браћо мила
Србадијо са свих страна,
Једна ј' мати нас родила,
Јер смо једног ступца грана.

Љубимо се браћо драга,
Пружи брате брату руку,
Љубав братска, слога ј' снага,
Петстољетну стресмо бруку.

Сједин'мо се Србадијо,
Једна крв нам пуни жиле,
Ма које ми вјере били,
Ми смо чеда српске виле.

А снажна је српска вила,
Млијеком својим ког' задоји,
Тог не страши н'једна сила,
Душмана се Срб не боји.

Славни прије кад ми бијасмо,
Сви бијасмо Срби чисти,
Пет стољећа робовасмо,
И остасмо Срби исти.

Зато Срби са свих страна,
Пригрлимо братац брата,
Зближимо се, сложимо се,
Јер је слога с неба дата.

Свети
Сава

Пети део

РЕЦИТАЦИЈЕ О СМРТИ СВЕТОГ САВЕ И СПАЉИВАЊУ МОШТИЈУ НА ВРАЧАРУ

47) СВЕТИ САВА

(Милан Петровић)

Са товаром блага с Немањиног Раса,
Пошао је пастир са брадом до паса!
Заст'о је у гори, крај студене воде,
Да отпева Богу и да крст пободе:
„Са висова, оних, мермер да се скида,
И на овом месту, црква да се зида!"

И кад јекну звоно на новоме храму,
Сава пође даље к'о сунце кроз таму!
Кроз себарско село кроз које је грео,
Он ниједног ђака с књигом није срео:
„Са висова оних, мермер да се скида,
И у овом селу школа да се зида!"

И царичин бисер, и царево злато,
Све је царско себру за кап зноја дато!
И кад диже лавре син предака славни',
Од Атонских гора до Панонских равни,
Он уморне руке преко груди склопи,
И с блаженством умре на Христовој стопи!

На бескрајном путу векови се нижу,
Смртне људе газе, а бесмртне дижу!

И кад Синан виде крај Савиног гроба
Са крстом о врату потурченог роба,
Он Савине кости изгоре на жару,
А из праха ниче црква на Врачару.

48) СМРТ СВЕТОГ САВЕ

(Сретен Димић)

Давно је то било у времена давна,
Протекло је скоро седам века равна:
У Трнову граду, у сред зимске циче
Службу служи Светац из Ибарске Жиче.

Огрнуо златну одежду на плећа,
На глави му капа трепери к'о свећа;
„Војордање" чита, а вода се леди,
један патријарх покрај њега седи.

Седа му се коса на рамени блиста,
Окићена инјем као бисер чиста.
Старачка му уста од хладноће плава,
Ал' из њих избија жива реч к'о лава.

„Ми, чујете л' ме браћо, последњи и први;
По језику, вери, ми смо једне крви,
Судба моја, ево, до вас ме довела,
Да оставим кости међу ваша врела.

Ми смо браћа, знајте, сестра нам је слога,
Јер смо деца Христа, једног истог Бога,
Не дајмо да братство окаља се чиме
Што ће наружити наше славно име.

Јер тешко се лечи што се једном начне,
а још теже ништа и оно што се зачне.
Омраза ће пасти и тешка презрења
На будућа наша млађа покољења.

Реч братство је лако свакоме изрећи,
Ал' кад се изгуби тешко га је стећи;
Чувајте га као ваша ока оба,
То вам је аманет са Христова гроба."

То изрече па крст умочи у воду,
Подиже га у вис и певати поче,
А свет му повика: „Амин, Свети оче!"
Па с лева и десна над њиме се склопи,
Жељан да га Светац из Србије кропи.

Благосиља Светац и старо и младо,
И побожно гледа са два ока плава,
Шапат се преноси кроз то Божје стадо:
„Ваистину, баш је ово мудра глава!"

И док брује песме у славу Јордана,
Од раног јутра па до пола дана,
И док Светац бистру воду мути,
Дотле једна сова с врха торња слути.

Прођоше пет дана к'о у неком посту,
Свет побожно прича о високом госту,
А шестога јутра, пре зорина јава,
Пуче глас по граду: „Умро Свети Сава!"

Забрујаше звона сва у глуво доба,
Јер је умро путник са Божијег гроба;
Заплакаше старци, побожна створења,
Заједаше појци на велика бдења...

Кандиоца златна са Светога Гроба
Над свечевом главом трепере к'о звезде;
А два татарина, на коњима оба,
Са књигом у руци за Србију језде...

Спаљивање моштију Светог Саве

49) НА ВРАЧАРУ

(Стеван Лазић)

Надвио се облак густи
Сву Србију да опусти,
И само се небо љути.
А Србија, стрепи, ћути.

На Врачару ватра гори,
Ватра гори, бес се ори,
А Србин се с душом бори.

Ко ће сили одолети?
Ко ће боле преболети?
Светиња се српска ништи,
У Србина срце пишти:

Авај, срце Обилића!
Авај, снаго Краљевића!
Где си, пуста, да у маху
Крај учиниш овом страху?

Вишња сило, твоја правда
Србима је крепка нада,
Пусти грома ватренога,
Смлави створа пакленога,
Да пред лицем Створитеља
Не сажиже Светитеља!

Тако Србин себи збори,
Њега љута бољa мори;
Ватра гори... Синан виче:
„Гори, гори, свештениче!"
То си од нас заслужио
Што си рају просветио,
Па на свога господара
Смело диже свог ханџара,
И за веру вољно гине,
Убојити каурине;

Још' се не да у синџире,
Брани своје манастире.

А сад, српски свеће, Саво,
Што си Срб'ма школе дав'о,
Нема теби више трага,
Пашће твога рода снага.

Ватра гори... Синан виче:
„Гори, гори, свештениче!"
Сава згори... ал' Синану
У памети с'вако ствара:

Стао Сава сред олтара,
Па Србима проговара:
„Не бојте се, децо мила,
Што вас кињи турска сила!
Ја остајем у своме роду,
Док војује за слободу,
Док му црква тугу блажи,
Док му школа памет снажи,
Продужите моја дела,
Ма вас каква беда срела:
То ће Српство просветити,
Па и мене осветити."

50) НА ВРАЧАРУ

Давно је то било,
Ал' се живо памти.
На Врачару старом,
Силна ватра пламти.

Модар пламен лиже
Горе у небеса,
Дрхти стари Врачар,
Тело му се стреса.

Људи, жене плачу,
мала деца вриште,
Свете мошти, ено,
Сад ће на спалиште.

„Нека гори ђаур,"
Гневни Симон, виче,
а халачу Турци:
„Гори свештениче!"

Алах, Илах, Алах,
Алахнуше звери,
И пролише сузе
Седи калуђери.

У том грмну небо
Страшна муња кресну
Дух Светога Саве
Под спаништем блесну.

Нека горе ватре,
Моје земно тело
Остаје да живи,
Моје Српство цело.

Залуд тело гори,
Ко се мене боји.
За мисао моју,
Мој се народ бори.

Да напредак креће
и блиста међ' људима,
Мисао је моја
у њиховим грудима.

Свака српска душа
зна за своја права,
Сад је сваки Србин
к'о и Свети Сава.

51) ПЕПЕО СВЕТОГ САВЕ
(Алекса Шантић)

Запалише, на Врачару, Светог Саву,
Предадоше огњу, жару, српску славу.
У пеп'о се створи т'јело Светитеља;
Намршти се Србу чело с јада ваља.
Проплака му усред горе бјела вила,
А тама му свјетле зоре сломи крила.
Сузу проли и узда'ну из дубине,
Сунце среће њему пану са висине.
Ал' гле чуда Божјих сила: вихор слети,
Па подиже свецу мили пеп'о свети.
А пеп'о је Србу сваком срцу пао,
До данас га вјером јаком одржао.
Крепио га, будио му врелу наду,
Тјешио га у горкоме своме јаду.
Кад му небо поста тавно с мраком гори,
Он га диже да се славно с мраком бори.
Да разбије тмину клету што га таре;
Да угледа зору свету славе старе.
Да му опет домовина срећом пјева,
Да га опет, са висина, сунце згр'јева.

Па хвала ти, ој пепеле српске славе,
Па хвала ти, ој пепеле Светог Саве.
Србин ће те поштовати докле живи,
У души те његовати, соко сиви.
Са тобом ће ув'јек снажно гинут', мр'јети,
И журит' се он одважно својој мети.

52) СПАЉИВАЊЕ СВЕТОГ САВЕ
(Душан Пантелић)

Кад је српско пропануло царство
Све је муке Србин подносио,
Подносио мушки и јуначки:
Истурчит' га Турци не могаху;
Па су Турци договор сазвали
На Врачару украј Биограда,
У договор паше и везире,
Не би ли се који довинуо
Новој муци и горем зулуму
Што ће рају забољети тешко,
Нагнати јој под гр'оце душу.
Совјет чине паше и везири
Све су муком казивали редом,
Казивали ал' за мал' бејаше
Нема већих мука нити зала
Све је јадна раја издржала.

Ал' се диже српска издајица,
Синан–паша љута потурица,
Па устаде и зборити стаде:
„Ој Бога вам, паше и везири,
Ја познајем Милешевску цркву,
У далекој земљи Ерцеговој;

Тамо, кажу, свеца ђаурскога,
Светог Саву, рода господскога,
Од Немање силна каурина,
Краљевића и првенца сина,
Што но се је млађан одрекао,
Златоткане круне и престола,
Па побјег'о светом манастиру,
Па он гради многе задужбине,
Свете цркве, манастире силне,
Подиг'о је Самодрежу цркву
И у њојзи раји патријарха;
Завађену браћу измирио,
Српску децу књизи научио,
Свака добра раји учинио.
А кад Саво Богу душу даде,
Мртво тјело подиже му раја,
И окова у кивот злаћани,
Однесе га Милешевци цркви,
Па му пали тамјан и кандила,
Још га раја у небо узнела,
Те га слави како светитеља,
Светитеља и просветитеља.
А ја знадем и други ми кажу,
Турчин раји наудити неће,
Док је тамо каурскога свеца;
Док је раји Светитеља Саве
Биће раја увек тврде главе.
Већ слушајте, паше и везири,
Скупите ми по чаршији војску,
Да с њом гредем земљи Ерцеговој,
Милешевцу, древном манастиру;
Ухватићу игумана старца,
Везаћу му руке наопако,
Шибаћу га бичем змијовитим,
Док не изда кључе од ћивота,
Пограбићу свеца каурскога,

Турићу га на кркаче раји
Да га носи ка Врачару равном.
Ви дигните паклену ломачу,
На ломачу свеца дигнућемо,
Оплешћемо троструке камџије,
Нагонити тврдоглаву рају,
Да потпали светитеља свога.
Видећете, паше и везири,
То ће рају забољети тешко,
Забољети, пребољети неће.
Сва се раја хоће истурчити,
Кад нестане ћаурскога свеца,
Клањаће се поли од мјесеца."

То везири једва дочекаше,
Па сакупише по чаршији војску.
С њом се крену Синан потурица,
Па он оде земљи Ерцеговој,
И опаса Милешевку цркву,
Опаса је са четири стране
И ухвати игумана стара,
Свезао му руке наопако,
Па га бије бичем змијовитим,
Да му изда од ћивота кључе.
Али стари за то и не хаје,
Не да кључе док му душа траје.
Кад то виђе љута потурица,
На цркву је јуриш учинио,
На ћивоту браве поломио,
Погребао мошти светитеља,
А остала бесна Турадија
Милешеву цркву поробила,
Игумана старца погубила,
И још многу рају заробила.
Свеца раји метли на рамена,
Да га носи ка Врачару равном.

Отуд крену силна Турадија,
Кад стигоше украј Биограда,
Ал' се црни паклена ломача,
Око ње се окупила раја,
А кад стиже Синан–паша љути,
На ломачу свеца поставио,
Па се хвата троструких кандија,
Љуто бије сиротињу рају
Да потпали светитеља свога.
Мили Боже, јада големога
Стаде вриска нејаке Српчади,
Стаде лелек слабе женскадије,
Зајаука сиротиња раја,
љуто цвили до Бога се чује:
„Прости Боже, прости светитељу,
што у овом големоме јаду,
јадној раји изгинут' не даду.
Није раја крива што је жива,
Већих мука од овијех нема,
Какве било да јој Турчин спрема."
Изгорио Светитељу Саво,
Ал' се Турчин љуто преварио,
Преварио Бога увредио.

Хвала Богу, хвала великоме!
Дуну вјетар од неба висока,
И понесе пеп'о светитеља,
Расипа га на четири стране
Где год Србин тавораше дане.
Где је пеп'о Светог Саве пао,
Ту је Србу нови живот дао,
Води Срба до правога пута,
У туђини да му не залута,
Свуд га диже и напред га креће.
Српска мис'о погинути неће,
Докле пеп'о Светог Саве тиња,
Дотле бије срце у Србина,
Дотле дише и докле битише.

53) ПЕПЕО СВЕТОГ САВЕ

Спалише на Врачару Светог Саву,
Предадоше огњу, жару српску славу.
У пеп'о се створи тело Светитеља
Намршти се Србу чело с јада већа,
Промакла му, усред горе бела вила,
А тама му светле зоре сломи крила.

Бич подиже на њ' судбина тешких јада,
Моћ му паде, с њим тавнина, мрак завлада.
Сузе просу и уздану из дубине,
Сунце, срећа њему пану са висине.
А гле чуда, Божја сила: вихор, слети,
Па подиже Свеца мила, пеп'о свети.
Подише га на крилима, у висину
Па га лако крајевима српским вину.
А лепо је Србу сваком срцу пао
До данас га вером јаком одржао.
Крепио га, будио му врелу наду,
Тешио га у горкоме своме јаду.
Кад му небо поста тавно с мраком гори,
Он га диже, да се славно с мраком бори,
Да разбије тмину клету што га таре,
Да угледа зору свету славе старе.
Да му опет отаџбина срећом пева,
Да га опет са висине сунце загрева.
Па хвала ти, ој пепелу српске славе,
Па хвала ти, ој пепелу Светог Саве.

54) САВА НА ЛОМАЧИ
(Миодраг Павловић)

Ко је то са мном
на Врачару
био спаљен?

Једна сен
на крсту,
док сам горео,
васколик.

Мноштво је чуло
Глас,
и видело.
Младенац и Реч,
срећу се у облику
новорођења.

Штит је изведен
из неба,
и пламен мислен.

Тај пламен што је у мени,
хваљен
и васељен.

55) СПАЛИШТЕ
(Милан Кујунџић)

Црн се кикот на Врачару ори,
Ватру пале, ватра силно гори.
Шта ће ватра?
Ваљда српска чеда
Славе славу ватрених победа?

Не. Пала је српска царевина!
Заћутале сјајне круне,
Што су гласом горостасним
Подизале милијуне.

Мишицама убојитим
Кикоћу се туши ланци
Место славе намигују
Горки санци, горчи данци.

Црн се кикот по Врачару ори,
Ватру пале, ватра силно гори.
Што ће ватра?
Врачарева чеда
Ваљда греју своја лица бледа?

Не... У срцу још'те ватра тиња,
Остала је круна једна
У црквици, у песмици
Те разгорева срца ледна.

Пропала је царевина,
Ал' свечево није чело,
Што му царски округ беше
Љубав, нада и видело.

Црн се кикот на Врачару ори,
Ватру пале ватра силно гори,
Шта ће ватра?
Ваљда свега... Сада...
Гори! Ка' што паша заповеда.

Не... Мало је Врачар поље, пашо!
Ваља огањ да протиња
Од сјајнога Хиландара
Па до на крај мора сиња.

И последње српско срце
Да поништи да погори,
Јер, ено га, кроз срдашца
Светац, сија, светац због!

Црна се кикот на Врачару ори,
Ватру пале, ватра силно гори.
Што ће ватра?
Нека прича паши
Кол'ко сунце спалишта се плаши.

56) НА ДАН СВЕТОГ САВЕ

(Стеван Лазић)

„Зар још стоје те зидине
Те ђаурске јазбине?
Ту је легло српској нади,
Ту је пропаст турској влади.
Од Немање још'те стоје
У Србина наду гоје;
Не моле се онде Богу,
Већ челиче своју слогу;
Не кају се онде греси,
Већ се кују за нас беси;
Онде раја круну гледи,
Онде старе ране следи.
Гробови ју из сна буде,
За престолом Срби жуде.
Не чекајте већ удрите
Вашу снагу покажите!"
Тако збори везир љути,
Манастир га српски смути.
У борику лавра стоји,
Од претње се те не боји.
У њој јато соколова,
Слави спомен прадедова,
Слави Оца небескога.
Из дубине срца свога
Тропар поје Светом Сави,
Богомудрој српској глави,
Па се храбри, па се нада,
Васкрснуће српска влада.
Песму пева, диже руке,
Стеже срце и јауке.
Свети отац службу служи,
Жели да се свет удружи
Да у миру и љубави
Свемогућег Творца слави.
Сад приносим свете даре,
Верни Богу благодаре.
Свечан часак – дух је сиш'о,
Народ клечи – бол се стиш'о.
На пољу је вејавица,
Вејавица, леденица,
Север дува, горе хује
Страховите од олује.
Страшном хуком ђуле паде.
У сред храма, служба стаде.
Дом молитве скромна гласа,
Затресе се од ужаса.
А јунаци лака скока
Скоче сад на крволока.
Чу се звекет од сабаља,
Од сабаља и копаља,
Јатагана и ханџара,
Гађалица, дугих шара,
Из олтара пламен сукти,
У грудима јарост букти.
У пламену дивна слика
Првог српског свештеника
Заблистала, закликтала,
Све јунаке раздрагала:
„Залуд Турчин цркве руши,
Српске жеље да угуши,
У срцу је, не у здању
Станак крепком том уздању.
Осећаји вечно трају,
Старе грехе они кају;
Срца снагу вера крепи,
Од тог душман вазда стрепи.
Са неслогом храм тај пламти
Да је Србин боље памти,

Љубав братску да оцени,
Ропство славом да замени;
Да Србина патња мине,
Слободе му Сунце сине;
Зато слога нек' нас грије
Од ње јаче силе није."

57) СПАЉИВАЊЕ МОШТИЈУ СВЕТОГ САВЕ

На Врачару огањ бије,
Гори тело Светог Саве,
Плам се дише, дим се вије
Тужној раји око главе.
Српске груди пуне рана,
Српске очи пуне плача,
Не мож' рука окована
Да с' осветног лати мача.

Синан паша клица, слави
Док још свечев спомен збрише
У прах ће да робље смлави,
Да не дигне главе више.
Он с презрењем рају гледи
Победнички и охоло,
Раја јада, ћути бледи
Робље јадно, робље голо.

Огањ букти све то јаче,
Већ кроз кости плам се дуже,
Кад гле само са ломаче
Светла искра раји стиже.
Трепти од ње ваздух цео,
А кад га је Србин дис'о
Осећај га проби вео,
Јер та искра била ј' мис'о.

Мис'о вере, нада мила
И Србу се лице ведри,
Јер Свечевог гроба сила
У његових сад је недри.
Па се мис'о даље вину
Кроз дубраве и врлети,
Носећ' сваком српском сину
Светог праха завет свети.

И гле опет народ нико
А та мис'о свуд над њиме,
Даје благо свеколико
Па и живот пре нег' име.
Кроз гудуре гуслар ходи,
Осветник се храбро диже,
Мрак нестаде, зрак се роди
Ка слободи Србин стиже.

Триста лета од тог доба
Кад врачарска паде рана,
Давно оков пао с роба
А заборав на тирана.
Сад не стење под њим поље,
Нит' планине тутње плаве
Ал' што даље, то све боље
Светли мис'о Светог Саве.

Време ниже догађаје
У течају многих лета,
А из њих се наук даје
Силницима целог света.
Који трпи да не пада,
Већ у срећи који плива,
Снага ниче баш из јада,
Док је срећа превртљива.

58) СПАЛИШТЕ НА ВРАЧАРУ

(Сима Милутиновић – Сарајлија)

Онаказа људских грдоба
Шта ћеш чути и видјети лепо,
Шта ли чекат' и дочекат' красног?
Који вавјек на срцу отровном
Живо прте освете угљевље,
Претресају крајеве све редом,
Или крвљу ил' наградом дјела;

А кам' не би, кад их правда срди:
Ништа нема страшнијег под сунцем
Од овакви на земљи градова.
Кој' се не стиде ни Бога ни људи,
Нит се боје вечности ни правде,
Газе свето човечности лице,
Добродјетељ прљају хуљењем:
И светињу благих обичаја
Табанима ка' ледину гњече;
А тако је данас на Врачару!
Глас загрми: „Пали да га није!"
А безбожне ускипише душе,
Ма добивши за правац немарне,
Спалише се у освету снажну:
Брже боље товаре и вуку,

Који једре церовине ћутке,
Који грање и облице суве.
Уста пуна громила у часу.
И на њојзи, ах! Сав ми дух трне
Које трулеж до данас не дирну,
Опружено Светитеља тијело!
Опет јекну: „Пали да га није!"
А душмани на ново нагрну,
Да зајазе гркљан злоби љутој,
Част народну претворе у подсмех
Свете мисли избију из главе,
И замрсе вјере осећања
У побожним српског рода груд'ма!
Са сто страна варнице се кресе,
На сто мјеста потпаљују дрвље;
Трипут букну – трипут се погаси,
Ил' се не мож' пламен да накане
Понос цркве оборити праве,
Ил' не сме светињу да дирне,
Док Вишњега не допусти рука?
Ал с' и злоба досетити кадра,
Много брже, што с' већма раздражи;
Са свих страна гласови забрује:
„Скидај врачку да ватру не гаси,"
Скинуше га – ватра ка' и бесна!
А заповијест кано муња сјевну:
„С њим у ватру да га брже није,"
Шчепаше га и бацише нагло
Паде Светац – а пламен потавни,
Без чуда се чудо не укида.
Дим се стише и помрачи свјетла,
Кано да су сви мрки облаци
На чудо се прискупљали овде,
Сама тама ка' у глуво доба
Кад се небо намршти олујом;
Сва се земља од стране заљуља,

Дунав, Сава из корита скачу,
Попадаше Турци у несвјести.
А над тамом небо се сагиба,
Ближе к земљи, и у страшном огњу.
Из њег' душа Светитеља викну:
„Брже к мени у вијечности крило,
Да заједно страшни суд чекамо,
У веселом благовања вјенцу."
Из дима се чудан пламен јави,
Па се к небу кроз облаке вину,
Сједини се, бесмртним начелом,
Оста пусто душману огњиште!

59) СВЕТИ САВА НА ГОЛГОТИ

(Алекса Шантић)

Словога мјеста, ђе грешни људи
Распеше тебе, о Христе наш!
Молим се Теби из чистих груди
Да моме роду покоја даш!
Жаром прегнућа, вјере и нада
Штити га, крепи; на сваком дјелу
Милости твоје даруј му моћ!
Води га миру и среће врелу
Разгони таму и мрклу ноћ.
Жаром прегнућа, вјере и нада
Његовог духа рашири лет!
Не дај му клонут у сили јада
За славу нек' је слободан мрет'!

Љубављу, слогом, напој га, крепи,
И благослови сав народ мој!
А дивљи душман нек' муком стреши
Кад Српство стане у један строј!

Шести део

РЕЦИТАЦИЈЕ О ЗНАЧАЈУ СВЕТОГ САВЕ

60) СВЕТИ САВА

(Љуба М. Војиновић)

Кад се некад српска слава
Простираше на све стране,
Имало је Српство онда
Многе своје великане.

А ти славни великани,
Пожалили нису труда,
Да уздигну отаџбину,
Да чувена буде свуда.

Поред тога трудили се,
И свој народ да просвете,
Дизали су многе школе,
И поред њих – цркве свете!

Школе, да се народ спрема,
Да прибира себи знања,
Цркве да се Богу моли,
К молитвама да пријања.

Али први који поче
Вршит' ово славно дело:
То је био Свети Сава,
Кога слави Српство цело.

Он је хтео да уздигне
Српску славу, српско име,
Па је све то и постиг'о,
Те се Српство дичи њиме.

Он је био и учитељ
Своме роду – Српству целом;
У незнању браћи својој,
Крчио је путе делом.

Он је међу својом браћом,
Утврдио љубав, слогу,
И још их је поучав'о,
Како да се моле Богу.

Постављ'о им учитеље,
Да међ' њима знање шире;
Зидао им свуда школе,
Цркве, свете манастире.

Стизао је где год треба,
Да поуке роду даде;
А међ' болне, да им реч'ма
Болест лечи, блажи јаде.

Мотрио је бодрим оком,
Да међ' браћом слога влада.
Јер је знао: где је слога,
Да ту народ не пропада!

А младеж је упућив'о,
На све оно, добро што је,
Да поштују родитеље
И да љубе ближње своје.

И за сва та славна дела,
Што остави роду своме,
Име му је прослављено
У Србинству васцеломе!

Свуда где се српски збори,
И где живи Србин прави;
Уздижу се данас песме,
Све у славу Светом Сави.

Песме ће се ове певат'
До год једног Срба има,
По школама, у народу
И по Божјим храмовима.

61) МОЛИТВА СВЕТОМЕ САВИ

(Исаије Митровић)

Молимо се теби, Светитељу Саво,
Озари нас сјајем своје благе душе,
Да би сваки наш пут истине познав'о,
И носио луче које тмине руше.

Огрни нас ризом скрушеног брата,
Који Сунце иште из велике Руке,
Презирући блесак и сребра и злата,
Подари нам души, оче, мирне луке.

О, измоли, Свече, цвет и за нас који,
Успављиван дахом рајскијеш тишина,
И одагнај злоћу која виш' нас стоји,
Да разапне мреже земаљских таштина.

Укрепи нас вером која снагу даје,
Да се слаби могу у небеса пети.
Учини да душе лепотом нам сјаје
Светитељу Саво не дај нам умрети!

62) СВЕТИТЕЉУ ОЧЕ САВО

(Милан Марковић)

Светитељу, оче Саво,
Звездо рода мог,
Погледај на Српчад твоју
Са престола свог.

Молитвица наша смерна
Ускорила лет,
Наша срца пречиста су
К'о невини цвет.

Па и наше молитвице,
О, прими их, чуј,
Па дечици, свој Српчади
Здравља подаруј.

Да можемо још'те дуго
Настављати пут,
По којем си ти ходио,
Српство своје проводио,
Кад га стег'о синџир љут.
О, та пут је тај васцео
Цвећем обасут.

Малени смо, ал' смо орни
Штитит' књиге те,
У којима срећа, слава,
По све Српство зре.

Тек са књигом, с њом у руци
Скинућемо са се мрак,
Лепше славе и слободе,
Будућности, теби роде,
Засијаће свети зрак.

Светитељу, оче Саво,
О, почуј нас, почуј ти!
Озари нас благословом,
Молимо те за то ми.

Па кад једном одрастемо,
Помоћ' ћемо роду свом,
У то име, мили гости,
Добро дошли у наш дом!

63) ВЕНАЦ СВЕТОМ САВИ

Радосно и силно срце наше бије,
а у сјају славе душа нам трепери;
над нама се венац светосавски вије,
ми кличемо: „Хвала светосавској вери!"

К'о свето предање, к'о бујица нека,
од красоте лепа, од истине чиста,
захватила душе и постала река,
да у тами ропства још јаче заблиста.

Животворном снагом дизала је главе,
започела битку духа и слободе,
одредила јасно путеве што воде,
кроз животни огањ до потпуне славе.

Ослушните само то брујање звона:
све црква до цркве историју прича,
кроз иконе, књиге и резани камен,
Светосавље живи – крунише га Жича.

Светосавље, шта је? – То су срца наша,
што радосно бију на дан ове славе,
то су деца, народ, то су поколења
сплетена у дивни венац Светог Саве.

64) СВЕТОМ САВИ

Господ благи збори кад по земљи ходи
О духовном пићу и о живој води:
Блажен ко ту пије у овоме веку,
Реке ће из њега, живе да потеку.

У српскоме роду нико знао није
Живом водом себе ка' ти да опије.
Зато су из тебе реке се излиле,
И сву земљу српску дивно натопиле.

И милост и правда и истина света,
И нада и богатство и смерна просвета,
Снажно родољубље, нежно братољубље,
То су твоје воде, све дубља од дубље.

Појио си њима живи ти рукосад
Појио си до сад, појићеш и од сад.
Ка' што Мисир нема воде изван Нила,
Тако и без тебе твоја домовина.

65) ЗАВЕТ СВЕТОМ САВИ
(П. Оточанин)

Добра деца дају завет,
да се Богу често моле,
да поштују очев савет
и да земљу своју воле.

И ја данас дајем завет,
завет дајем Светом Сави,
кога, као заштитника,
широм света Србин слави:

Свети Саво, српска главо,
Немањића круно света,
прими завет од свог сина,
прими завет од Српчета.

Кунем ти се млеком мајке,
да ћу теби веран бити,
твојом стазом Светосавља
увек ћу те ја следити.

Лик твој биће вечно са мном,
а у срцу нек' ми пише:
„Ја сам дете Светог Саве,
које српски мисли, дише."

66) МОЛИТВА СВЕТОМЕ САВИ

Икад је Србин изгубљен пад'о,
У ропство љуто, у бездан мрака,
Над њим је горе искра бдела вазда,
Божанска искра Твојега зрака.

И кад је патник у дугој ноћи,
Погружен клонуо без наде драге,
Помис'о на Те крепила га је,
Враћала му веру, давала му снаге.

Седам стотина, ево, минуше лета,
А Теби свуд се кандила пале.
Ти си водиља и звезда сјајна,
За светле наше идеале.

О, прими сад молитву топлу,
Из жарка срца све Србадије,
Срца које ни усред јада,
Никад то с ума сметнуло није!

67) ВЕЧНА СЛАВА СВЕТОМ САВИ

Ми смо Божић дочекали,
И Рождество отпојали,
Божјег Сина, Божић-Бату,
С' анђелима прославили.

Сва је кућа у радости
Сламом била застрвена,
Лица наша озарена,
Светла, чиста, умивена.

А данас нам душу нашу
Нова радост испуњава:
Јер се слави српског рода
Просветитељ, Свети Сава.

Волео је много децу
К'о и Христос што их воли,
Из љубави према деци
Он се и сад Богу моли.

Он се моли да га деца
Чистим срцем својим славе
И кроз химне своме Богу,
Род Србинов да прославе.

Он сад зове децу нашу,
Ближе к себи њих призива,
Српску децу зове к себи:
„Ход'те к мени, децо мила."

„Ходи бато, ходи секо,
Ход'те моји полетарци,
Малишани прић'те ближе,
А за њима, ви школарци.

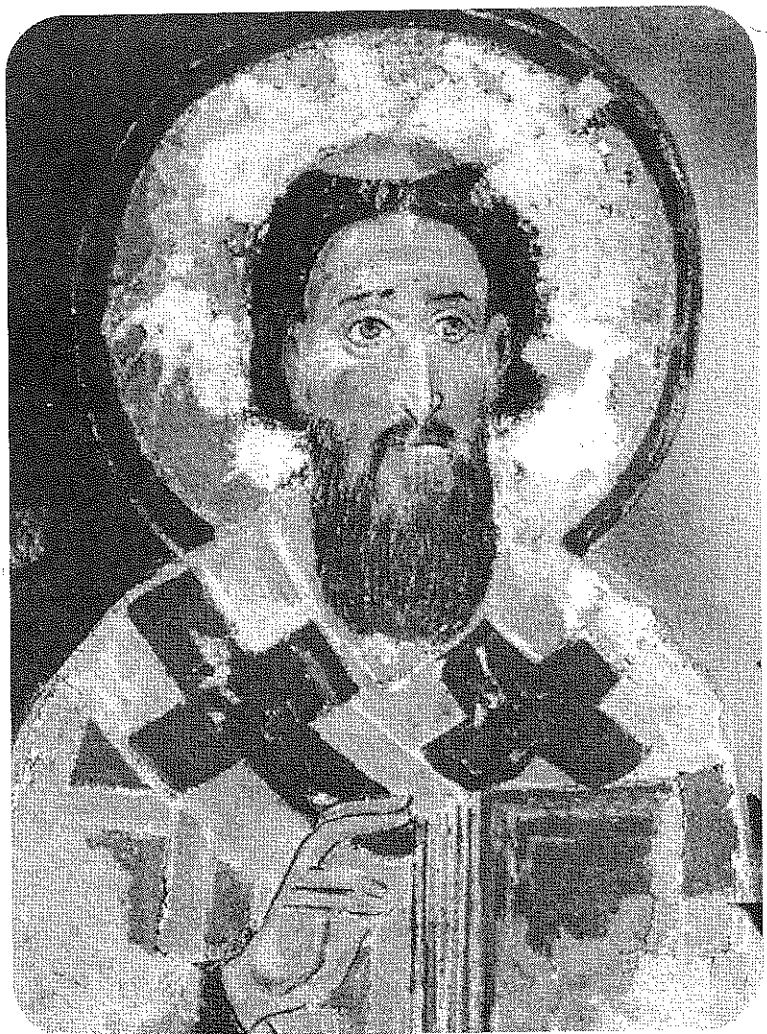
Моје срце за вас бије,
Ви сте моја нада права,
Само кроз вас, децо моја,
Васкрснуће српска слава.

У вас, ево, ја полажем
Грумен своје вере свете
Наук Божји ја вам дајем,
Да се духом уздигнете.

Без науке Божје човек
Ништа не мож' учинити.
Таштим знањем он ће само
Души својој наудити.

Јер душа ће од тог знања
Ипак, опет ожеднети.
А Христова вода жива
Жеђ ће вашу утолити."

То су мисли Светог Саве,
То су речи које збори,
Свој пример вам показује,
Вама децо он говори.

Свети Сава, фреска у манастиру Милешево

68) ПОД ИКОНОМ СВЕТОГ САВЕ

(Јован Јовановић Змај)

Болна лежи добра мајка,
не силази с одра свога,
удовица ј', деце има,
једно мање од другога.

Друга нема, деце има,
за децу би живот дала,
али ако душу пусти,
шта ће, шта ће деца мала?

Мрак би био, али није:
болесници више главе
кадионце тихо гори
пред иконом Светог Саве.

Ил' је зебња, ил' је страва,
ил' је слутња, ил' што више?
Око мајке деца с' купе,
мајка врло брзо дише.

Поноћ куца, деца бледе,
најстарији и најјачи,
кад отаре сузе своје,
таре сузе својој браћи.

Мајка б' хтела децу спасти
од зла што се на њих спрема,
хтела би им нешто каз'ти,
али гласа више нема.

Ко би знао мисли њене,
ко би знао њене муке!
Најстарији синак прије,
и ледне јој љуби руке.

Ти пољупци даше снагу
дахом младе душе здраве,
мајка диже руку нагу
ка икони Светог Саве.

„Знаш ли шта бих хтела рећи?"
то говори, рука пада;
око стаје, срце стаје,
али још'те има нада.

Има наде у првенца,
да ће знати, да ће хтети
„Разумем те, мајко драга,
и држаћу у памети.

У груд'ма ће мојим живет'
Мис'о твоја, твоја жеља,
ја ћу водит' браћу своју
путем овог Светитеља.

Окаљат' нам образ неће
Ни сто људи, ни сто беда,
схватићемо, памтићемо
Да смо српске мајке чеда."

Ове речи замедљаше
горки пехар задњег часа:
на устима болне мајке
благ се осмех заталаса,

Кадионце затрепери
пред иконом Светог Саве,
деца стоје, цвет до цвета,
венац око мртве главе.

69) СВЕТИ САВА
(Никола Дошеновић)

Српска земља беше, за старих земана
К'о својина нека разнијех жупана,
Који своју снагу само на зло даше
Па од себичности, земљу растргоше!

То народу целом беше рана љута,
Отаџбина силна па сва растргнута!
Ал' Немања дође да Србе сједини
И удари темељ српској отаџбини.

Он јединству пригна себичне жупане,
И прошири земљу свуда, на све стране.
Божанским је путем наш Немања пош'о,
Ал' с просветом онда стајало је лоше.

Тешко му је било од силнога бола,
Није било књига, није било школа!
Имао је дивних за просвету жеља
Ал' бејаше мало добрих учитеља.

Па и вера света, тај источник живи,
У стању не беше да сасвим оживи!
Заволеше веру, била им је дика,
Ал' не имадоше добрих свештеника!

Посрнуше многи, свађаху се браћа!
По неки се још'те старој вери враћа!
Бојати се било од тешке пропасти
Ал' се човек нађе ко ће народ спасти.

Ово тешко стање и гложење братско
Мотрио је помно син Немањин, Растко,
Пред таквом пропасти, душа му зазебе,
Па одлучи најзад да жртвује себе!

Кроз његову главу силна мис'о сину,
Да остави престо и краљевску круну
И да их препусти својој милој браћи,
А он ће се земљи на помоћи наћи!

У туђину бежи светом манастиру,
Да се тамо спреми у самотном миру.
А кад му је спрема била крају близу,
Он обуче црну калуђерску ризу!

После искушења и припрема свију
Поврати се назад у своју Србију,
Где га српски народ дочека у слави
Клањајући се своме Светитељу Сави.

Отаџбину своју он је просвећив'о,
Радећи на томе ватрено и живо,
И ширећи веру с источника чиста
Веру нашег Спаса и Господа, Христа.

Зато српски народ у светом тропару
Захваљује Сави на његовом дару,
Штујући га свак' му из дна срца кличе:
„Слава теби Саво, дични наставниче!

Клањамо се теби од времена давни',
Наш Архијерају, апостолом равни,
Пред целим си светом наша прва дика
Нико нема таквог Првосвештеника.

Тешке си нам наше излечио боле,
Подигао цркве и ваљане школе,
Испунио главну свог народа жељу,
Побожности наше врли учитељу."

70) СВЕТОМ САВИ

(Милорад Павловић - Шапчанин)

Срце ти је за род било,
Чистотом си вере сјао,
Милом роду и Господу
На службу си себе дао.
Међу браћом утулио
Жесток пламен борбе личне,
Поставио главе цркви
И темеље непомичне.

Отрок, себар и властелин,
Пред тобом су били равни,
Сви чланови једног тела,
Неразлучни, пуноправни.
Беседама твојим, оче,
Трептала је света Жича.
Ах, што је стара, хладна, не зна
Да их твојој деци прича.

Око себе скупљао си
Децу малу, српску наду,
Учио их речи Божјој,
Ситној књизи, светом раду.
Сејао си ти њивице
Једрим зрном Божијих слова,
А жетву си ишчекив'о
Од Божјега благослова.

О, научи и нас слабе,
Узор Србе, свече врли,
Васпитати и учити,
Вршит' пос'о неумрли.
Одрицат' се таштих части
Крст терета сносит' вољно,
А у груд'ма вазда носит'
Срце чисто, задовољно.

71) НЕМАЊИЋУ СВЕТОМ САВИ

(Лука Поповић)

Где год српско срце збори,
Свуд се данас песма ори!
Свуд се слави, свуд се поје
Светитељско име Твоје.
Немањићу, Свети Саво,
Свештеничка дична главо!
Пред иконом лика Твога
Ево мене маленога,
Да слабачким реч'ма својим
Теби хвалу ја отпојим.

Што нам српско име мило
С вером светом тесно с'лило,
Што се Срби данас знамо
Што српбински осећамо,
Што је у нас лепог славља
Светог нашег Православља,
Што нам црква слатко поји,
А у цркви што смо своји
То су, Саво, труди Твоји.

Светој вери буди хвала,
Вера нас је одржала.
А ту веру, свече мио,
Ти си чврсто утврдио
Па је Србу омилио.
С Твоје душе, Твоје воље
Подигоше богомоље,
Немањићи са врлине,
Многе свете задужбине,
А у њима, Србин поје
Милу песму цркве своје,
Држећи се Твога пута,
Да му душа не залута.
Немањићу, Свети Саво,
Свештеничка дична главо!
Ти си ума светла био,
Књигу си нам омилио,
Лепу књигу, света слова,
Дична слова Ћирилова
Те нам темељ књизи даде.
Твоја душа добро знаде
Да Србину наук треба,
К'о корица белог хлеба;
Да просвета срећи води,
Живој свести и слободи.
Ти си свугде где си стиз'о
Поред цркве школе диз'о,
Да би био олтар знања
Крај олтара веровања.
Стога школе данас поје,
Штују, љубе име Твоје,
Клањају се Твоме лику,
Учитељу трудбенику,
И просвете заштитнику.
Немањићу, Свети Саво
Свештеничка дична главо!
Ко да рећа, ко да броји,
Све заслуге труда Твоји'?!
Труда Твоји спомен врли
Србин љуби, Србин грли,
Добротворе неумрли.
А Твој спомен живи, траје,
Твоје име светло сјаје,
Те загрева нараштаје.
Теби слава, дична главо,
Немањићу, Свети Саво.

72) РЕЧ СВЕТОГА САВЕ

И ја дете бејах, знадох за весеље,
Са децом се играх, љубих родитеље.
Ал' кад видех децу горко уплакану,
Где мајци и оцу иду на сахрану,
Од бола се стресох, и ја пролих сузе:
„Ко то малој деци родитеље узе?"
„То их Творац узе," одговор ми дође.
Ја убрисах сузе и жалост ме прође,
Прилепих се срцем Оцу небесноме,
Са љубављу већом него земаљскоме!

И ја бејах младић, у друштву младића,
Окружен и ласкан китом од племића.
Јесте младост красна, ал' окове кује,
У страст окована, страстима робује.
Млад се човек спрема и на мегдан хити,
Замишљен како ће другог победити.
Све ово видећи, морах себи рећи:
„Ко победи себе, јунак је највећи!"
Зато мегдан себи ја од себе створих,
И посебним кључем небеса отворих!

И ја старац бејах, са старцима ходих,
Разговоре слушах, разговоре водих.
Зачудих се многима на ивици гроба,
Што се хвале собом из протеклог доба;
Удови од жена, ал' не од сујете,
Мало који од њих смрти да се сете!
И ја себе викнух: „Смрт је близу сада!
Прошлост су ти греси, а будућност нада!
С покајањем хитај, док су живе кости,
С дисањем се моли: Господе опрости!"

73) СВЕТОМ САВИ

У древном граду Расу
поник'о си, о избрани,
и народу српском ти си
Божјом руком даровани.

У дворима оца свога,
иза бројних палисада,
не мач царски, већ мач Христов
заволе те и душа млада.

Не зажеле клик убојни,
чар витештва земаљскога,
већ си војин заволео
бити Цара небескога.

Ниси упр'о чедни поглед
у раскошну Византију,
ни Европу маченосну,
већ у небо и Месију.

О, девствени млади кнеже,
поклониче вишњег Бога,
ташта слава овог света
не косну се срца твога.

А кад куцну час жељени,
из свог двора побег'о си
монасима светогорским
испосницима тим атонским.

Одору си, лепи принче,
црном ризом заменио,
бројанице место скиптра
с љубављу си пригрлио.

Гле! Чело ти узвишено
круна власи не венчава,
камилавком послушности
украси се твоја глава.

С власима си у постригу
име Растко оставио,
и к'о нови монах Сава
пут ка Христу наставио.

Преданост и љубав твоју
Господ шчедро благослови,
ти путовођ' Српству поста,
поведе га вечној слави.

У душу си свог народа
Крст дубоко усадио;
Крст и Васкрс – Света Тајна
њом си Српство причестио.

За живота земаљског,
исполинско дело своје,
српски род си просветио,
у светости завршио.

Пут Истини ти нама каза,
пут у живот, пут ка Христу,
Овим путем Срби ходе,
у слободи и у ропству.

До Лазара њим су ишли,
ко ктитори, приложници,
на Косову ради њега,
постадоше мученици.

Кад слободу заменише
тешке негве петвековља,
Голготи је Српство ишло
уз кликтава славословља.

И сад, Свече, твоји путем
крстоносни народ ходи,
и теби се смерно моли,
ти га чувај, ти га води.

О предични Ходатају,
чудотворна света главо,
да се народ сав покаје
помози нам Свети Саво.

74) СВЕТИ САВА
(Стеван Загорчић)

Зубљо вечна српских поколења,
Славо наша кроз векове давне,
Надо наша кроз сва искушења,
Кроз све муке и кроз патње стравне.

Искро света из вечнога плама,
Песмо наша срцем испевана,
Слико дивна српског светог храма
Срећо лепа српских малишана.

Наша поља и наше врхунце,
Реке плахе и цветне дубраве,
Топло греје, као јарко сунце,
Лик српскога Светитеља Саве.

И у бојУ и у нашој муци,
И у борби и у нашој слави,
Топло звоне дивне песме звуци:
„Ускликнимо с љубављу
Светитељу Сави."

75) СВЕТИТЕЉУ САВИ

Некад, у прошле дане,
Сваки се Србин радова',
Да Савиндан осване,
И обуче одела нова.

Па тако спреман пође,
Цркви и школи драгој,
Хита да што пре дође
Чину и служби благој.

А после тога настаје
Завршни део главни,
Радост и песма не престаје
То беху дани славни.

Повише нас виси о зиду
Икона Светог Саве,
Ми се клањамо у стиду,
А рецитујемо дигнуте главе.

То беху најлепши дани
Из наше младости ране.
О, Свети Саво, опет осване,
Освежи минуле дане.

76) СВЕТИТЕЉУ САВИ
(Блажа Јовановић)

Божић давно прође, примаче се слава,
Спремајмо се, браћо, ту је свети Сава.
Припремимо жито, свећу и колаче,
А химну му појмо сложно и што јаче.

Пожуримо цркви и божијој служби,
Па будимо једно и у братској дружби,
Саслушајмо песме Светитеља Саве,
Тог највећег Србина – најмудрије главе.

Од њега је Србин сазнао куд греде
А његови путеви увек, ево, вреде.
Синоним је Христа за Српске народе,
Јер му је даровао духовне слободе.

У целоме свету где је Српске главе,
Сви се скупа зовемо деца Светог Саве.
Тога ћемо данас широм света слушати
„Ускликнимо с љубављу," Саву призивати.

77) ПРИЧА О СВЕТОМ САВИ

(Матија Бећковић)

Кад је Свети Сава ишао по земљи,
Још пре свог рођења,
Док се звао Растко,
Као што иде и сада
Само га не видимо,
А можда је то било и доцније.

Кренуо је Савиним стопама,
Ка Савином извору,
Ка Савином врху,
Куда и ми идемо,
Јер другог пута и нема.

Када је негде око Савин дана
Наишао Савином страном,
Напали су га пси,
Као што и сад нападају
Свакога ко се упути Савиним траговима.

Путник је најпре саставио три прста,
Како је одредио да се и ми крстимо,
Плашећи их законом
Од кога су још побеснели,
А ни до данас нису узмакнули.

Онда се сагнуо да дохвати камен,
Али камење беше замрзнуто,
Свезано за земљу студеним синџирима,
Јер беше јака зима,
Као и ове године,
Као увек око Савина дана.

Већ су разносили Савина стопала,
Савин кук и Савин лакат,
По пределима и јаругама земље
Због које је подељен свет,
Кад је Свети отпасао мач уста,
Једино оружје које је носио,
А које је нама оставио,
Говорећи ове речи:

„Нека је проклета земља у којој су
Пашчад пуштена, а камење свезано."

78) ХОДОЧАШЋЕ СВЕТОМ САВИ

(Љубомир Симовић)

Ево у каквом мраку остаје свет
кад се угаси света ватра!
По хлебу хвата се буђ, хвата се лед
по путевима пуним блата.

У овом мраку множе се омче и куке,
свињска куга и међ' људе се шири.
У овом мраку стављају на муке
и секу оног ко браћу мири.

Све што је крвљу купљено, главом плаћено,
у овом мраку губи цену.
Што дигне главу, скончаће премлаћено,
и изгореће, у катрану и сену.

Уместо да се сабира, у часу
кад ни богови не опстају сами,
оно што се, вековима расипано, не расу,
расуће се у овој зими и тами.

Па око чега браћа да се скупе?
Око свеће? У свећи нема фитиља!
Око лонца? У лонцу нема супе!
А осим супе
немамо другог разлога ни циља!

У овом мраку множе се они што могу
да купе све, а не могу ништа да створе.
У овом мраку рибљих руку и ногу
биће добро, ако не буде горе.

Из овог мрака, што труне и трује,
не чује се позив ослободиоца.
Одакле ће се чути, ако се не чује
са крста, с точка, с Косова, и с коца?

У овом мраку,
Из овог сурдука,
Не види се даље
Од хлеба и лука!

Из овог мрака
Глас нам не допире
Ни до праоца,
Ни до праунука!

У овом мраку црвенећи се дувају
ветрови изнад отровних река.
Одојчад уче из мајке, из мајчиног млека,
да осим смрти нема другог лека.

Брате, који си измирио браћу,
сине, који си подигао оца,
оче, чији пепео синови расуше!

Донео си нам семе вина, семе жита,
ал' нема ко у земљу да га баци!
Написао си, ал' нема ко да чита,
знак у коме се сабирају сви знаци!

Камен темељац дао си нам у шаке,
ал' не дигосмо бедем насупрот сили!
На Твом смо гробу оставили штаке,
ал' не стигосмо куд смо наумили!

Паљени опет и гоњени хајкама брзим,
тражимо заклон под настрешницом Твојом!
Не допусти да с гроба Твога отпузимо
на коленима, везаним кожом и чојом!

Ако ти нећеш, ко ће нас повести,
закопане с ровцима и кромпирима,
путниче који си босим ногама доспео
тамо докле се не допире крилима?

Лађо с које се види Јерусалим!
Путе којим се враћа блудни син,
ратник из рата,
с робије робијаш!

Чашо вина,
хлебе,
свето слово!
Шљиво крај извора!
Уље маслиново,
које нас храниш, и које нам сијаш!
Чуј нас, свети оче, који одјекујеш
од звона и клепетала који траже спаса!
Кад ћеш нас чути, ако нас не чујеш данас,
када немамо ни језика ни гласа?

Свети Сава

79) САВИН МОНОЛОГ
(Десанка Максимовић)

Ноћас ће кроз сан родитеља мојих слутња тешка
замахнути црним, огромним крилима,
и браће моје, кроз срца витешка,
страх ће минути.

А ја ћу бити далеко од родних села,
на домаку светогорских манастира,
клечаћу већ крај манастирског прага бела,
пун молитве и мира.

И кад бекства синовљевог стигну тужни гласи
до властеле и кнежева,
резаће већ свети оци моје власи;
и душа под небом јутарњим као шева
биће високо...

А кад мати моја пружи убогом комад хлеба
и помене у молитви име изгубљеног чеда
срце ће куцати испод свештеничког руха
и осетићу како ме Христос право у очи гледа.

Куцнуо је час светог завета.
Никад више видети нећу мили очински кров,
ни слушати благог мајчиног савета,
ни с браћом младом кренути у лов.

Никад више са ових кнежевских трпеза
нећу чути звек купа и кондира,
и одоре своје царске од златног веза
заувек скинућу.

А кад манастирске прекорачим праге мирне,
у осамљеничка кад ступим дворишта,
и удахнем мирис свете смирне
душа моја од живота више ништа
неће тражити.

Молићу се тада за спас српскога рода,
за родитеља својих благ и побожан крај,
и да браћа моја кроз живот иду светла хода,
као анђели кроз рај.

80) ПУТОВАЊЕ СВЕТОГ САВЕ

(Васко Попа)

Путује по мрачној земљи,
Штапом пред собом
Мрак на четверо сече,

Хитне дебеле рукавице
Претворене у мачкетине
На сиву војску мишева,

Одвеже вериге сред олује
И земљу од старе храстовине
За стајаће звезде везује,

Паре шапе својим вуковима
Да трагови мрачне земље
На њима не преживе.

Путује без пута
И пут се за њим рађа.

81) СВЕТИТЕЉУ САВИ

(Блажа Јовановић)

Сео деда с унучади на божићну сламу,
Па им прича о Божићу, све истину саму.
Унучица нађе књигу у којој су слике,
Свети Сава и још друге божанске прилике.

Прстићима показује једну седу главу,
И то слику нашег оца, Светитеља Саву.
„Хајде, Деко, испричај нам, ко је овај деда
што милује ову децу, а брада му седа."

Деда нама објашњава ко је Свети Сава
Да је отац свију Срба, много мудра глава
Цркве, школе да је диз'о и ђаке учио,
Својим радом и животом Богу угодио.

Он се за нас стално брине и Богу се моли,
А видите, ето, сами, како децу воли.
Кад будете мало већи причаћу вам више,
А причица о Њем' има пуно, као кише.

82) КО ЈЕ БИО СВЕТИ САВА

(Тихомир Тодоровић)

Кажи мени, мила нано,
ко је био Свети Сава?
Јел' учио многе школе,
Јел' народу био глава?

Зашто њега народ слави
к'о највећег великана,
од давнина српског рода,
па до наших, ево, дана?

Ми имамо много људи
што заслуге носе собом,
али њина слава прође
и сврши се све са гробом.

Казаћу ти, мило дете,
млађима ћеш и ти рећи:
пут је Савин – пут ка Богу
сав посвећен српској срећи.

Пост, молитва и бдење је
очисти га к'о анђела,
зато живи реч Савина
и његова живе дела.

Диже школе, цркве краси,
по народу наук шири,
завађене где год нађе,
свуд' збратими и помири.

А простима и неуким
њима диже снагу палу
и написа прву књигу
за дечицу српску малу.

Школованих људи има,
истина је, сине, тачна,
ал' је многих живот грешан,
и њихова дела мрачна.

Није школа, дете, важна,
и студије сваког знања,
ако срце није чисто,
од мака је она мања.

Твоје знање, чедо моје,
палог треба да подигне,
где се беда настанила,
твоја помоћ ту да стигне.

Дели добра са ближњима,
а и беду тако исто,
да би мог'о сачувати,
душу здраву, срце чисто.

Такав беше Свети Сава,
неумрли он постаде,
зато његов народ слави,
како, онда, тако саде.

Ето, сине, ко је Сава
то упамти, другом реци,
њега су се свуд држали
храбри наши, славни преци.

83) СВЕТОМ САВИ
(М. Т.)

Свети Саво, наша славо,
Ти си увек наша нада,
па и онда кад највише
Твоја српска црква страда.

Вера наша, Црква наша
остала је увек иста,
она учи људе добру,
верно служи Бога Христа

И Срби су твоји исти,
Тебе славе, Тебе воле,
И Господа свога служе
И Њему се увек моле.

84) СПОМЕН СВЕТОМ САВИ
(Ст. Вл. Кањански)

Што ваздух брује са свакоје стране,
Свештени гласи дижу с' у небеса?
Са светих кула вере Православне
Грување звона, душу ми потреса.

Што врви народ у храмове силни,
Куд су се дигли милиони душа?
Каква свечаност, какав данак дивни?
Толики народ што побожно слуша.

Дунав се ори, Сава се разлеже,
Адрија даљна јеку одговара,
Атонска Гора воштанице жеже,
Хиландар слави и Србија Стара.

Полети звезда из Приштине зрачна,
Христове вере светла претходница;
Просија света Лавра Студеница,
Обасја светлом српска поља мрачна.

Врачар се тресе, у пламену стоји:
„Свети су на њем' изгореле плоти."
Варвари гадни – погани к'о скоти
Излише јарост свирепости своји'!

Ал' дух посвећен Светитеља Саве,
К'о јасна звезда над Србијом трепти,
Па зато народ у храмове лети,
Да свето име светитеља слави.

Побожно Српство на све стране сада,
Подигнув' очи горе небу плаву
Скрушеним срцем на колена пада,
Вапије свога заштитника Саву!

О, Свети Саво, молимо те данас,
Пази на твоју Србадију листом,
Смиреним срцем, с целом душом чистом
Клањамо с' теби, а ти Богу за нас.

85) СВЕТИ САВА
(Драган Милетић)

Дал' који народ такво благо знаде?
Дал' још који има што Србин имаде?
Ми имамо своју историју стару,
легендарне приче о Душану цару.

Многе великане, које прошлост крије,
Ал' од Светог Саве нико већи није.
То је анђ'о чувар, што нам небо даде,
његове врлине само Господ знаде.

У пустињу оде из царскога двора
њему се задиви цела Света Гора.
И оца и мајку ризом заодену
и сав српски народ на молитву крену.

Он Хиландар зида, спомен своме роду,
старог оца крепи у монашком ходу;
Архијерej поста по Божијем плану,
православном српству нови дан осване.

Он измири браћу коју раздор мучи,
И властелу српску страху Божијем учи.
манастире многе по свој земљи гради,
к'о маслине плодне светитеље сади.

Он је сад са нама да помогне свима,
јер он увек приступ пред Господом има.
За Светога Саву цела земља знаде
нико блага нема што Србин имаде.

86) МОЛИТВА СВЕТОГ САВЕ

(Будимир Стефановић)

Пред престола Свевишњега
Свети Сава Бога моли,
Бога моли, сузе рони,
И овако он говори:

„Род је српски, драги Боже,
у последње дане ове
тешко Теби сагрешио,
од Тебе се отпадио.

Али има још'те срца
Која Ти се, Боже, моле:
То су деца, деца српска,
Она Тебе, Боже, воле.

Старији су занемогли,
Срцем својим отежали,
А деца су химне Теби
Понајлепше испојали.

И за њих се, Боже молим:
–Дај им, Боже, снаге нове
Да обнове цркву српску,
Твоју славу кроз векове."

87) ДРЖАВОТВОРАЦ
(Свети епископ Николај Велимировић)

Народна се лађа колебала тешко,
Немоћна изнутра, споља разбијена;
Требала је глава и срце витешко
Да учврсти лађу ода свију страна.
И роди се срце, и јави се глава:
И витез и мудрац и Светитељ Сава.

Немоћни су били жупани и књази
Што бојеве бише и ширише међе,
Немоћно им злато и ситни пењази,
Држава им беше к'о од слабе пређе,
Народ им нестројен, главари несложни,
Полунезнабожни а полупобожни.

Тад се јави Сава, да да душу телу,
Да Божијим Духом и зида и вида.
У срцу му небо, звезда му на челу,
Пун чедности беле и девичког стида,
Пун љубави нежне и пун крсне туге,
Јави се у виду народнога слуге.

Одухови тело, и преради грађу,
Оборено диже, неравно уравна,
Кроз хридове смртне он проведе лађу,
И учини дела велика и славна,
Отац српског рода што му душу даде
И духовног царства што никад не паде.

Многи цари бише у српскоме роду,
Трудише се много за народ Немањин,
И посташе славни по доброме плоду:
Труд је био њихов, а благослов Савин;
Свак' по једну круну понесе на глави
Но све круне царске припадају Сави.

88) СПОМЕНИК ВЕЧИТИ

(Светолик Р. Милосављевић)

У времена давна, у Рашкој држави,
на тромеђи Босне, Србије и Зете,
владаше Немања у великој слави
и дизаше многе споменике свете.

Неке од њих већ је уништило време,
јер на свету ништа вечито не траје,
но и саме оне рушевине неме
ко кандила светла и дан – данас сјаје.

А Хиландар дивни у Атонској Гори,
и прекрасна лавра Студеница с њиме,
још се држе као светитељски двори
и спомињу славно Немањића име.

Али осим ових споменика своју,
што Немања диже Богу са висина,
он дарова Српству цркву најсјајнију,
још једну цркву живу – свог најмлађег сина.

Јер је Свети Сава жива црква био,
па је то и сада, кад га нема више,
споменик вечити, целом Српству мио,
који време никад не може да збрише.

89) СВЕТИ САВА

(Миодраг Ж. Барјактаревић)

Велики су двори Светитеља Саве,
српске цркве њега одвајкада славе,
а он с неба силази да у школе гледа
своје ђаке вредне, своја српска чеда.

Па их благосиља, за њих Бога моли:
да му буду здрави, јер их жарко воли,
да му буду добри, кад порасту људи
и јуначко срце да им краси груди!

Да науче много, да воле да раде,
Светосавску мисо свуда да посаде!
Да су увек вредни и за рад одморни,
да све људе воле и за песму орни!

Да поштују сваког ко поштено ради,
Да им мис'о буде плодни рукосади!
Мир и љубав да им оличење буде,
за истином, правдом, да им душе жуде!

Завађене мире, помажу у беди,
срце им закуца за свето, што вреди,
што пролазно није, што к'о сунце сија,
као жито чисто што из земље клија!

И ми ћемо Њему реч поштено дати
да ћемо Га увек радо послушати,
да ће наша нога светлом стазом ићи,
и с Његове стазе да нећемо стићи!

Нек се свеће пале, мирише измирна,
и молитва диже Светоме Сави мирна,
запевајмо сложно песму што Га слави:
„Ускликнимо с љубављу светитељу Сави!"

90) АМАНЕТ СВЕТОГ САВЕ

(Исаије Митровић)

Архипастир добри у заносу своме,
Други пут кад крену гробу Христовоме,
Пред сјајном је Жичом у небеса глед'о,
И овако роду своме проповед'о:
„Чеда моја мила, добро моје стадо,
Почувајте оно, што вам некад дадо,
Српску цркву свету, тај дар драгоцени,
Што ја саздах чврсто на Небојша стени,
Учиних је моћном, слободном и славном,
Ко најмлађу цркву свим сестрама равном.
Нека српска земља будан чувар буде,
Уточиште српства и одбрана груде.
Пред олтаром њеним вечни плам нек' згара,
Нек од деце моје праве Србе ствара!
Нек им чува име, језик, обичаје,
И свесно их носи кроз све нараштаје.
Нек срећнијој Србе будућности води,
Нека служи Богу, Роду и Слободи.
Нека у сва срца расну моћ улева,
Нек бурама свима моћно одолева.
То је Сава рек'о, као да је знао,
Да се задњи пут с родом опраштао.
Народ му је српски ваздан веран био,
Аманет је његов срцем прихватио.
Сећао се вазда његовога дара,
Чувао је цркву топлином недара,
А она је своју часну дужност знала,
Од зла га многих досад сачувала.
И отсад ће верна помоћница бити,
Она ће га свуда моћно заштитити.

91) УСКЛИКНИТЕ

(Чика Васа Љубисав)

Ускликните с љубави,
Голубићи мали,
Појте сложно са њима
Соколи остали:

„К небу главе подизајте,
Саву тамо угледајте,
Саву, српску славу,
Пред престолом Творца."

„Пуна јеси кошнице..."
Песма света каже,
Благо оном ко се с њом
Чистим срцем слаже.

„Са свих страна сви Срби..."
Чујте децо драга,
Од имена српскога
Нема већег блага.

„Четир' стотин' – толико..."
Оно друго зна се,
С чега Србин пропада,
И у шта се узда се.

Па нек' сваки подигне
К' Сави своје гласе,
Да умоли Свевишњег,
Нек' нас од зла спасе.

„Ускликните с љубави,"
Голубани мали,
И ви други са њима,
Тићи сви остали:

„К небу главе подизајте,
Саву тамо угледајте,
Саву српску славу,
Пред престолом творца!"

92) ПРЕД СВЕТИМ САВОМ

(Радослав М. Веснић)

Ој света сени дедова мојих!
Најлепша слика жића ми мала,
Просветитељ домовине ми,
И бранитељу прот' свију зала!
Ти, што ми дајеш крепости, снаге,
Чије су лице и очи благе,
Земљи се вини, спаси ми род!

Управи поглед на чеда своја!
На стадо своје послушно, мило,
Ој, моли Бога, нек' чува народ.
Докле се худо што није збило.
Јер кроз камење, многе гудуре,
Кроз страшне вале, громне буре,
Једва се миче мали ти брод.

Спаси га, Свети, јер смрт му прети.
Непријатељи од свуд га гоне;
Вали се дигли, ветри помажу,
И већ се плашим да не потоне.
Ал' нада у те, слико пребледа,
ни помислит' ми никад не да
Да ће посејан иструнут плод.

93) СЛУЖБА СВЕТОМЕ САВИ
(Теодосије Хиландарац)

Мени, што хвалим твоје живљење,
у Христу слободу стекавши,
од богатих светога Духа ризница
да капљу знања добије, оче, молим се,
достојно да похвалим те, хвале достојног.

Из корена добра,
још бољи изданак ниче,
водама богосазнања напајан
и плод благоухан јавио си се,
живљењем својим из младости, богоношче,
срца и душе појаца ти веселиш.

О, премудрог ли твога богоразума
којим извара оца својега ловом на јелене,
Христу, Оче, уједенивши своју душу
и Христовом љубављу паљен,
ка источнику бесмрћа
њему притекао јеси.

Према небеским лепотама изнад ума
љубављу покретан,
од земаљске малолетности побегавши,
јеленим трчањем Христа затражио јеси,
у жељеном од Њега, Саво оче, не превари се.

Љубављу према чистоти обузет,
благородност душе плотољубљем ниси заробио,
и стога сад венце чистоте примајући
с анђелима Христу веселити се
и Њему за све нас, Саво оче, моли се.

94) ПРЕД КАНДИЛОМ

(Чика Васа Љубисав)

Пред кандилом Светог Саве,
Српче мало клечи,
Па се моли велегласно,
Да сва соба јечи:

„Светитељу, оче Саво,
Српски народ спаси!
Братоморжњу што га трује,
У грудма му згаси."

„Да се браћа међу собом
Више не кољу,
На голему своју штету,
А трећем за вољу..."

„Благослови, Оче свети,
Српска сина путе,
Та доста је био робом,
И главе погнуте."

„Време већ је да и Српству
Бољи дани дођу,
Да га чемер бол и патња
Петстолетна прођу."

„Благослови, свети Оче
Да се Српство сложи;
Срећу, славу, мир и љубав,
Оче, Ти умножи!..."

Тако моли Српче мало
Да сва соба јечи,
Кандионце затрептало,
Од тих красних речи.

Питаћете откуд оне
У тог малог брате?
То су речи свакидашње
Милога му тате.

95) НЕМАЊИЋИ

Куд год пођеш српским земљама,
Кроз равнице и по висинама,
Од Дечана до Сињег Мора,
Манастири дижу се к'о гора,
А има их на свакоју страну
Кроз ту српску земљу одабрану
И још даље до Атонске Горе,
Где о њима Хиландари зборе.

Сви су они бисер праве вере
Коју време не може да спере,
И чувари највиших светиња
Кроз векове у њих вера тиња.

Ту су наши црквени музеји
Уздигнути по Божјој идеји.
По зидању и по уметности
Што не градите ни век двадесети.

Њине фреске јесу ремек дела,
Слава им се до врха попела,
Кроз изложбе награде односе
Стару српску славу свуд' проносе.

Све су ово манастири давни,
Што дигоше Немањићи славни,
Дванаестог и тринаестог века,
Све их Господ у рају дочека.

Највећа је породица света
Што Србином влада триста лета.
Она Срб'ма диже име и славу,
И даде нам Светитеља Саву.

96) НЕДОСТИЖНИ НЕМАЊИЋИ

Ти света лозо, на Рибници се роди,
Која српски народ поведе слободи,
Раширити земљу, градове и власт
Данас вас славити Србину је част.

Ви дунете у пеп'о Српског жаришта
Из којег засјаше од вере попришта.
Задрхташе јереси, беже у безглавље,
А по српским земљама засја Православље.

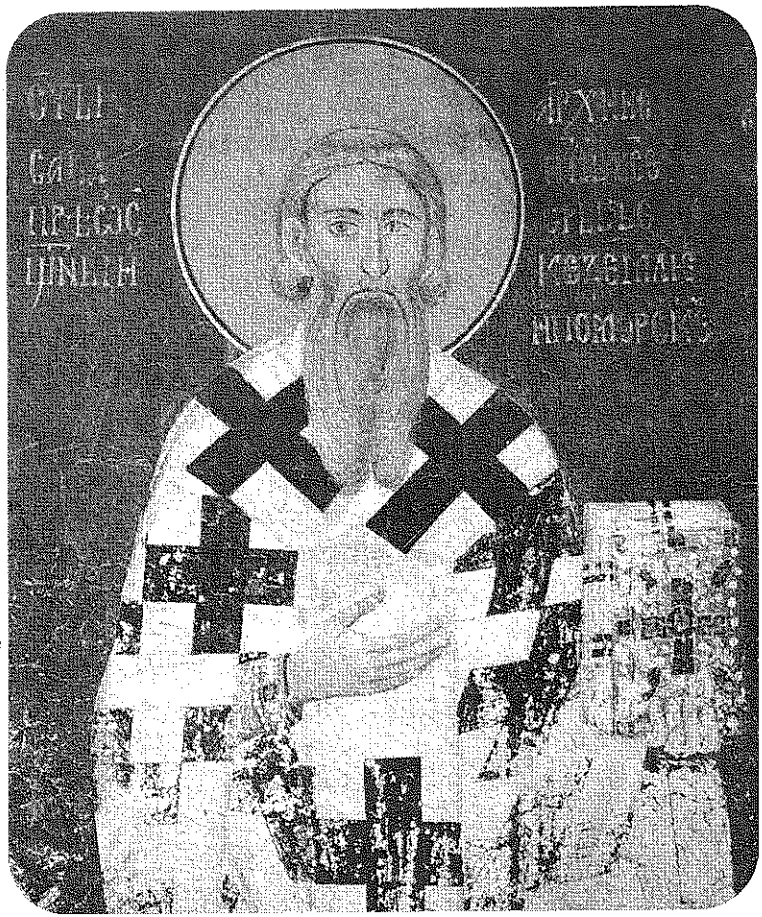
Стотине манастира, дивних богомоља
На све стране подиже ваша вера и воља,
То су ремек дела кроз столећа многа
Нека кроз векове буду сведок Бога.

Што говоре манастири стари
Здања, фреске, наши неимари:
Да су ваша историјска блага
И највећег широм света ранга.

Наше фреске рекорд света носе,
Са њима се свуд' Срби поносе.
Уметници који их правише
Нашу цркву златом оковаше.

И Лондон и Париз заостали беху,
Нашој се величини и култури клањаху,
Углед наш диже лоза Немањића
То је наше врело духовнога пића.

Све што Србин узвишено има,
Зато има захвалити њима.
Из те куће роди нам се слава,
Просветитељ и учитељ Сава.

Седми део

СВЕТИ САВА У НАРОДНИМ ПЕСМАМА

97) СВЕТИ САВО

Збор зборила господа 'ришћанска,
код бијеле цркве Грачанице:
„Мили Боже, чуда големога!
Куд се ђеде цар Немање благо,
Седам кула гроша и дуката?
Ваља да је расковао благо,
На нацаке и на буздоване,
И добријем коњ'ма на рахтове."
Ту се деси Немањићу Саво,
Па говори господи 'ришћанској:
„Не лудујте, господо 'ришћанска!
Није бабо расковао благо
На нацаке ни на буздоване,
Ни добријем коњ'ма на рахтове,
Већ је бабо похарчио благо
Све градећи многе задужбине.
Док је Свету Гору подигао
И Хиландар цркву начинио,
Ту је дао двије куле блага;
Док начини Високе Дечане
У приморју код воде Бистрице
И два стуба светитеља Ђурђа,
Оба стуба виш' Новог Пазара,
Студеницу на Влаху Староме,
Ту је дао једну кулу блага;
Док начини цркву код Требиња
Миљешевку на Херцеговини
И Довољу близу Горе Црне,
И Тројицу надомак Таслице,
Украј воде, украј Ћиотине,
Рачу цркву украј воде Дрине,
И Папраћу близу Борогова,
И Вазућу крај воде Криваје,
Озрен цркву насред Босне славне,
И Гомељу на граници сувој,

Моштаницу у Крајини љутој
Ту је дао једну кулу блага.
Осталога што претече блага,
Остало је благо похарчио
Зидајући по калу калдрме
И градећи по водам' ћуприје,
Дијелећи кљасту и слијепу,
Док је души мјесто ухватио,
Седам кула блага похарчио.
Ето бабо куд похарчи благо!"
Онда рече господа 'ришћанска:
„Бре, аферим, Немањићу Саво,
Кад имасте седам кула блага,
Те знадосте управљати благом.
Што носили, свијетло вам било!
Што радили, све вам свето било!
И што рече господа 'ришћанска
На састанку код бијеле цркве,
Штогођ рекли, код Бога се стекло."

98) СВЕТИ САВА И БОГ СТВОРИТЕЉ

(Српска народна песма)

Хвала Богу, хвала јединоме!
Нит' сте знали, нит' можете знати,
Давно било па му време прошло.

Расрди се Боже, Створитељу,
А на људска страшна сагрешења,
Па дозивље све небеске свеце:

„Свеци моји, моје верне слуге!
Звао сам вас да вам једно кажем,
И да чујем шта би на то рекли.
Ови људи, које сам створио,
Починише страшна безакоња:
Брат са братом пред судију иде,
Снаха свекра обрамицом бије,
Деца оца незналицом зову,
Ћерка мајци не признаје труде,
А кум куму здравицу не прима,
Туђе хоће, а своје не дају,
Не признају мене Створитеља,
Већ ме хуле и погрдно зову
Тако и вас моје верне слуге.
Звао сам вас за савет и речи:

Којом би их муком поморио,
Да очистим земљу од грешника,
Што сам дао, могу и узети."

Тад говори Светитељ Илија:
„Све је тако, Боже Створитељу,
Све је тако к'о што си рекао.
Наши људи постали нељуди,
Загазили у тешке грехове,
Те их треба зато истребити.
Ја ћу тебе овде послушати,
Као што сам то увек чинио.
За три дана и четири ноћи,
Нигде једне душе неће бити,
Истераћу земљу од грешника,
Побићу их мућом и громима."

Кад то рече Светитељ Илија,
Сви су свеци ником поникнули,
И пред себе само погледали.

Ал' говори Светитељу Саво:
„Хвала Теби, Боже, Створитељу!
Хвала Теби на таквој беседи!
Можеш лако, и до Тебе стоји,
Да одузмеш што си већем дао.
И сам видим да људи гријеше,
Ал' уништит' то је једна мука,
А створити триста и три муке;
Дете цветак у градини има
Много дана и са много труда
Тамо га је оно подигнуло,
Али дође безазлена марва,
Па га у час она истргнула.
Дете кука, ал' помоћи нема,
Што се сруши лако се не диже;
Живот људски нецењено благо,
Шта ће земља када људи није?
Тебе молим да тако не чиниш.
Грешни људи децу оставиће,
Децу ћемо у школу пратити,
У школу ће науке примати,
Да поштују Бога Створитеља,
Да поштују све Божије Свеце,
Да поштују своје родитеље
И све друге на дому својему;
Да поштују и све старешине,
Да поштују кума и прикумка,
Да поштују веру прадедовску,
Која им је од Тебе остала,
Да поштују правду и поштење,
И све друго што им закон каже.
Та ће деца људи да постану,
Стари људи изумреће брзо,
Ти ћеш, Боже опет вес'о бити,
Јер ће земља коју си створио
Тад имати само добре људе,
Који ће ти свето име славит',
А на ове све ћеш заборавит'."

Кад то рече Светитељу Саво,
Свецима је врло мило било,
Само није Светитељ Илији,
И Господ се на то осмехнуо.
Па говори Господ Створитељу:
„О, мој Саво, моја мудра главо!
Да послуша старији млађега,
Да опростим живот грешницима,
На млађима нека свет остане,
Да учиним као што ми рече.
Ал' сам тебе за то одредио,
Ти да сиђеш доле међу људе,
Да их учиш и да их поучиш,

Да све грехе остављају тешке,
Кајање је пола опраштање;

А за децу, људске наследнике,
Постарај се што год можеш боље,
Те да буду боља од старијих;
Отварај им школе за учење,
Постављај им мудре учитеље,
Нек' се уче правди и поштењу."

И Сава је Бога послушао,
Све је тако био учинио,
Како му је Господ наредио.
Амин, Боже, амин роду моме!

99) СВЕТИ САВО ПИШЕ СВОМ РОДУ

Књигу пише Светитељу Саво,
У бијелу славну манастиру,
Хиландару, на сред Горе Свете,
Задужбини свога мила баба.
Своме роду књигу намјенио,
Своме роду и своме племену,
И у књизи ријеч бесједио:
„Поздрављам те, мој милосни роде,
и шаљем ти свете благослове:
Бог ти дао здравље и весеље,
Мира, слоге и братске љубави,
Јер од тога ништа љепше није,
Ни часније нити корисније,
Тијем људско тече спасеније
Код милосног Бога истинога
А на земљи вјекови коњено
Докле тече сунца и мјесеца;
А сада ти предајем на знање;
Кад сам синоћ на молитви био
И за тебе Богу се молио,
Јесам нешто грдно наслутио,
'Оће тешка наступит' времена,
На тебе ће сила ударити
Ни крштена нити причешћена,

Од Азије, свег људства матере,
Царство твоје хоће да раздеру
И под своју да окрену руку;
Разориће цркве, манастире
И поклаће духовне пастире,
Света звона хоће поломити,
И прилике Божје погазити,
Разбучиће света јеванђеља;
Ал' ће на те залуд ударити,
Ако хоћеш мене послушати,
Ти ћеш царство у гроб закопати.

Но послушај, мој српбински роде,
Дико људска од дивне слободе,
Кад удари сила од Азије
Нек' те снађе сложна и љубавна,
Па је твоја тад побједа славна;
А ако ме нећеш послушати,
Ти се грдно хоћеш покајати.
Бог ти, роде, био у помоћи
И у дану и у тавној ноћи!"
Срби н'јесу Саву послушали
Па се стече како светац рече.

100) СВЕЦИ НА СЛАВИ

Славу слави Немањићу Саво,
У прољеће Светитеља Ђорђа.
Три му славе код три манастира,
И четврта код бијела двора.
У двору су краљи и цареви,
Испред двора многа сиротиња,
Посједала за пуне синије.
Кад је било око пола дана,
Ал' ето ти три добра јунака,
Све у сребру и у чисту злату;
У једног је брада до појаса,
У другог су џеферли ћемери,
У трећег су азбевали златни.
Свој господи Божју помоћ вичу.
Сва господа Бога прихватила.
Хитро лети Немањићу Саво,
Па их сједа за пуне синије,
Ту два ћуте, трећи приговара:
„Ми нећемо пива ни јестива
Него само хлађане водице,
И три крпе платна бијелога,
Да уморно лице отаремо."

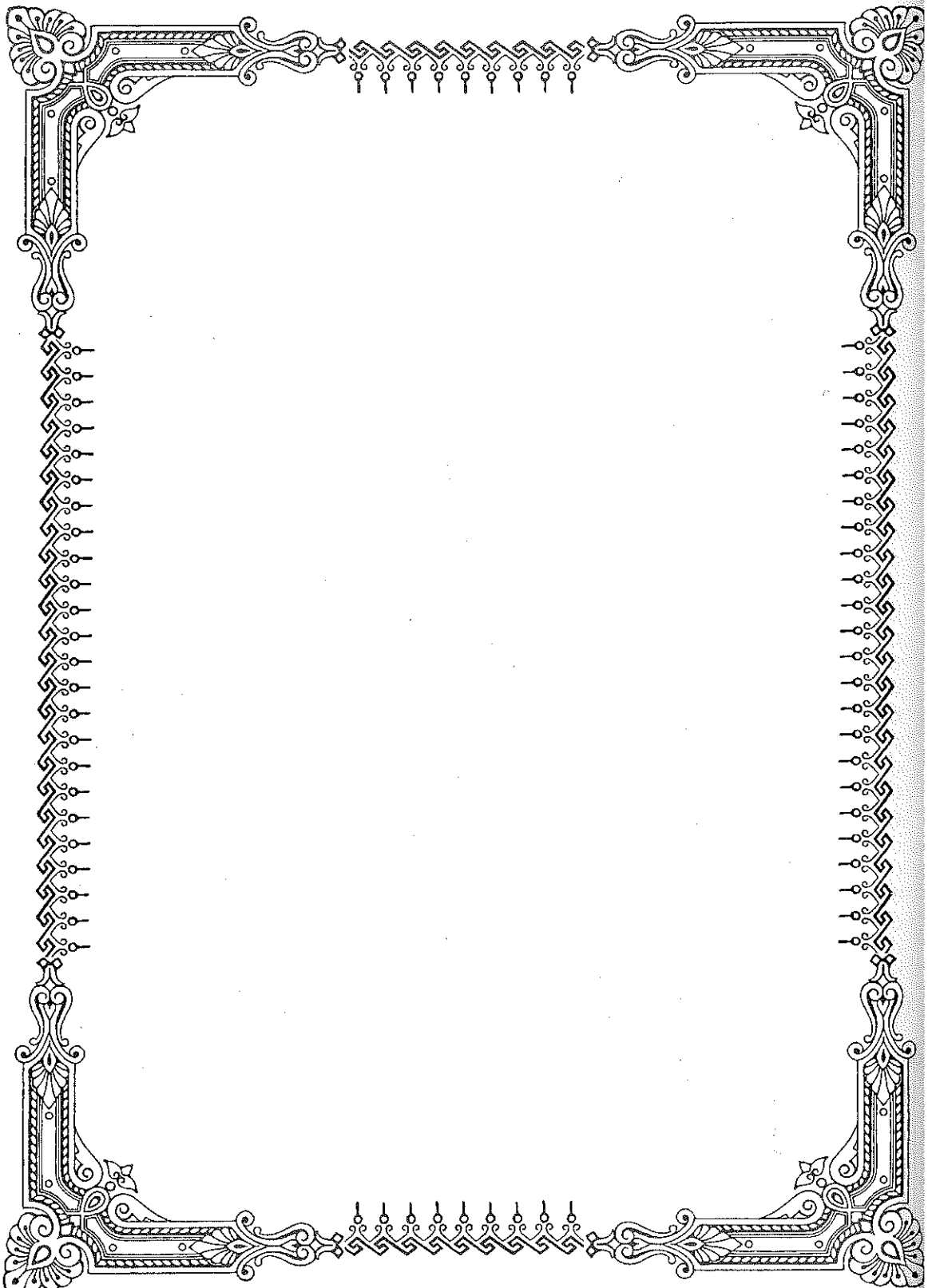
Ту је Саво хитро полетео,
Три пехара воде набавио,
И три нове бијеле мараме.
Згледаше се три добра јунака,
Те од земље на ноге скочише,
Па пехаре на софру ставише,
О мараму лице отираше.
Од воде се вино претворило,
На марами три лика осташе,
У руке их Сави додадоше,
И одоше из бијела двора.
То не били на земљи јунаци,
Већ то била до три светитеља.
У кога је брада до појаса,
То је био Светац Николаја.
У кога су џеферли ћемери,
То је био Светац Арханђеле.
У кога су азбевали златни,
То је био Светитељу Ђорђе.
Походише славу Немањића,
Три светачка оставише лика.

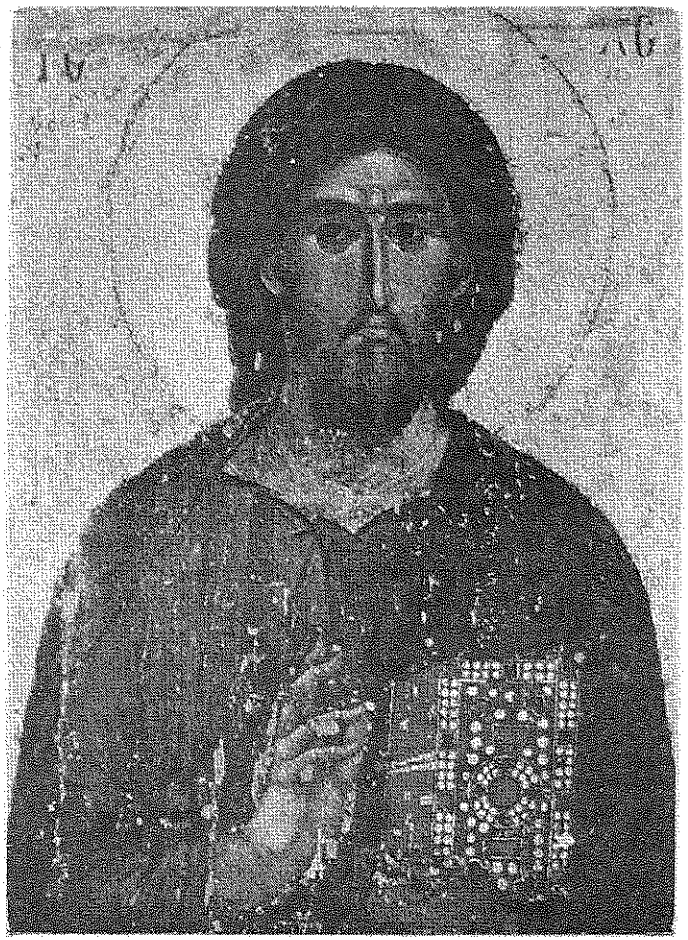
101) ЧУДЕСА СВЕТОГ САВЕ

Седела су до три калуђера,
Под орахом више манастира,
Над њима се облак надвукао,
Из облака ситна књига паде.
Нитко нема књигу да проучи,
Проучи је самоуче ђаче,
Кој' књигу само научило.
Књигу чита, грозне сузе рони,
Сузе рони ништа не беседи.
Питају га оци калуђери:
„Богом теби, самоуче ђаче!
Књигу читаш, грозне сузе рониш
Сузе рониш, ништа не беседиш,
Откуд књига, од које ли стране?
Шта ли каже књига из облака?"
Беседило самоуче ђаче:
„Књига ова од Светога Саве,
У књизи нам вели Светитељу:
Да ви свету цркву затворите,
Ево на нас силна турска војска,
У војсци је цареви везиру,
Хоће Турчин тело Светитеља."
Њему веле оци калуђери:
„Мучи ђаче, не пробеседило,
Што ће овде силна турска војска?
Нашто л' Турком тело Светитеља?"
Истом они у ријечи били,
Ал' се диже магла до облака,
Зазвекташе Турци на капији:
„Изиђи нам, стари игумане!
И изнеси тело Светитеља,
Светитеља Немањића Саве."

Њима шаљу оци калуђери
Пред капију самоуче ђаче,
А оци се затворе у цркву,
Па облаче велике одежде,
Не облаче к'о што се облаче
Већ одежде врћу наопако.
Запојаше велико бденије,
Сузе роне, а Свецу се моле.
Кад је ђаче на свод истрчало,
Питају га Турци јаничари:
„Камо, ђаче, стари игумане,
И камо ти оци калуђери?"
Турком ђаче тихо одговара:
„Бога моле у светици цркви,
Бога моле и Светога Саву
Да им пусти дажда из облака,
И ороси цареве друмове,
Да се војска царева не праши,
И у војсци велики везире."
Истом они у ријечи бише,
Дуну олуј испод сунца јарког,
Више њих се сунце помрачило,
А под њима земља се затресе,
Бије љуто туча из облака
По пољани сву цареву војску.
Кад се Туре нађе у невољи
Сам се везир манастиру вуче,
Па беседи самоуку ђаку:
„Казуј дете старом игуману,
Нека моле Светитеља Саву,
Да растера те тучне облаке,
Сва ће мени изгинути војска,
А ево вам тврду веру дајем,
Да се нигда подигнути нећу,
Да ја робим свете манастире,
И отимам светог Светитеља,

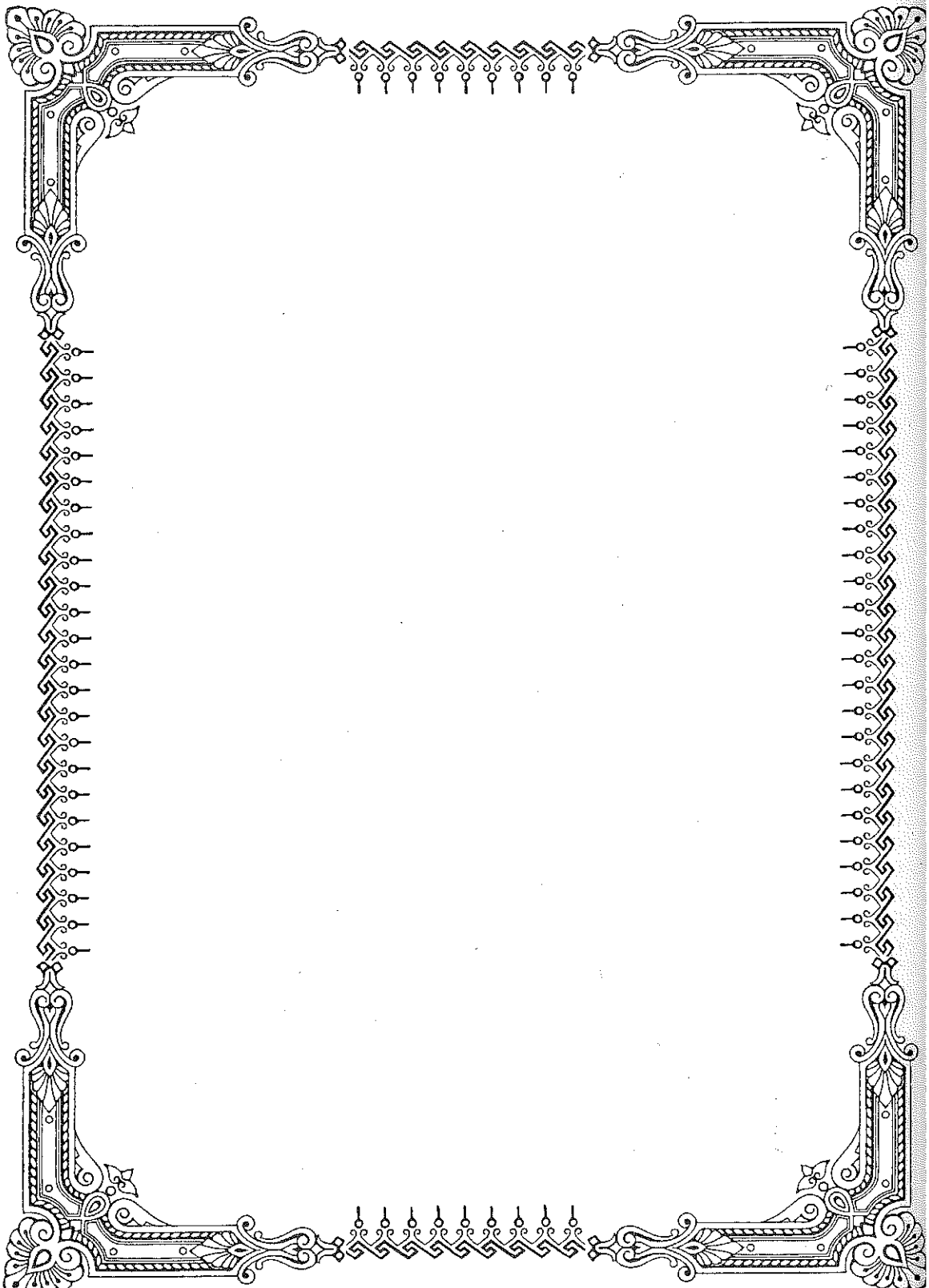
Светитеља Немањића Саву."
Шеће ђаче светом манастиру.
Па удара клепалом на врата:
„Отворите оци калуђери,
Отвор'те ми свете цркве врата,
Не бојте се никаквога јада."
Отворише свете цркве врата,
Беседи им самоуче ђаче,
Како моли цареви везиру.
Бога моле оци калуђери,
Преокрећу велике одежде
Па се моле Светитељу Сави
Да разведри и ветри престану.
Кад засину из облака сунце,
Тад се шеће цареви везиру,
А за њиме сва царева војска,
Руке мију и бијело лице,
Па скидају са главе калпаке,
И целују Светитеља Саву,
Просипају гроше и дукате,
Па се моле и кају се греха:
„Опрости нам Светитељу Саво!
Данас смо ти јако сагрешили."
Још је везир царев говорио
Пред свом војском и пред калуђери:
„Вако било свакоме јунаку,
Који хара свете Манастире."

Друга књига

ПОБОЖНЕ, ПРИГОДНЕ И РОДОЉУБИВЕ РЕЦИТАЦИЈЕ

Први део

РЕЦИТАЦИЈЕ НА ДРУГЕ РЕЛИГИОЗНЕ ТЕМЕ

а) РЕЦИТАЦИЈЕ О ВЕРИ У БОГА И ГОСПОДА ХРИСТА

102) УЗВИШЕНА ПРОПОВЕД

Веран Богу, веран Краљу, веран милом роду своме.
Он је нама са амвона један мудри савет дао.
Али да ће златном речју кобан бити врагу зломе.
Он заиста ни из близа тога часа није знао.

Јест: насупрот свему светом антихристи сложно раде
И гребањем светог дела они црну душу сладе.
Па и реч их апостолска у злочести срца такну
Кад се верним са недара једна ледна срца смакну.

И док смо се радовали за служење добром Богу
Врази су се комешали, презирући нашу слогу.
А Божја је слога таква: веран бити своме роду,
Војевати за Истину, Веру, Љубав и Слободу.

И когод се за то буни – од себе га даље врћи
Па ма мор'о он од туге у пакости псећој црћи.
Па, служба је света наша: веран своме Краљу
И не бити као хладни само пеп'о на ватрању?..:

Оставите ви, нас људе, да славимо свога Бога
Како знамо и умемо, и како нас учи Слога.
Али Слога, која верно Династију чува драгу,
А не она, која служи бездушноме, црном врагу!

103) ВРАТИТЕ СЕ АМО!
(Марко Ружичић)

Куд хитате тако? Што јурите тамо
У поноре страшне – ледене окове!...
О станите људи, вратите се амо,
Мајци, светој цркви, телу Бога-Христа.

Вратите се 'амо све вас црква моли
Као децу своју, своја чеда мила.
Вратите се 'амо, јер вас црква воли
И ако сте грешни, мајку напустили.

Вратите се амо где вас чека срећа
Мир, радост и љубав што вечито траје.
Вратите се амо, тамо је несрећа!...
Авет што вас ништи, што вам отров даје...

104) АНЂЕЛУ ХРАНИТЕЉУ

И по дану, и по ноћи,
Где год ваља нама поћи,
Преко брда и долина,
Преко воде – мора сиња,
Ти си с нама душе добри
Који душу снажи, бодри
И чува је, с'права пута
Да нам како не залута!

105) СВЕ ЋЕ ДОБРО БИТИ

(Свети епископ Николај Велимировић)

Бог отаца наших, Бог је и синова,
Чувар земље наше и наших домова.
Кроз чудеса страшна, кроз паклене страве,
Он је оце наше довео до славе.
Стопу све по стопу, кроз огањ и воду,
Дарив'о им милост, снагу и слободу.
Зато нико од њих не хте веру крити:
„Наш је Творац с нама – све ће добро бити."

Бог дедова наших, Бог је и унука,
Исцелитељ рана, победитељ мука,
Увек исти Господ, Господ над војскама,
Како дедовима – помаже и нама.
Како Светом Сави, тако и Душану,
Како Милутину, тако Страхињ' Бану.
Преци и потомци, и гладни и сити,
Један језик знаше: „Све ће добро бити."

Ускликнимо и ми: Све ће добро бити,
Та навек ће зора поноћ наследити.
Све ће добро бити, нека младић рекне,
Све ће добро бити, нека старац јекне.
Све ће добро бити, певали су свеци.
Све ће добро бити, певај мајко деци.
Све ће добро бити, свештеници појте,
Све ће добро бити, народи утројте.
Шта је језик српски, шта српски зборити,
То су четир' речи: „Све ће добро бити!"

106) МОЛИТВА БОГУ

(Свети епископ Николај Велимировић)

Помози нам, вишњи Боже,
Без Тебе се ништ' не може.
Ни орати ни копати
Ни за правду војевати.

Помози нам, вишњи Боже,
Без Тебе се ништ' не може,
Ни родити ни умрети
Нити болест преболети.

Помози нам, вишњи Боже,
Без Тебе се ништ' не може,
Ни грешнику покајати,
Нити с братом запевати.

Помози нам, вишњи Боже,
Без Тебе се ништ' не може,
А с Тобом се све постиже
И у вечни живот стиже.

107) 37. ПСАЛАМ

Не жести се, гледајући
Шта рђави људи раде,
Не завиди ни онима
Безакоња који граде.

Јер сви они с пороцима
И смрт увек себи носе;
К'о зелено биље вену,
К'о трава се лако косе.

Ти се уздај у Господа,
Целог века добро твори,
И на земљи докле живиш
Свуд истину само збори.

Господом се вазда теши,
Памти што ти Господ вели,
Па ће ти се испунити
Све што год ти срце жели.

Мач потежу безбожници
Да убоге њима згоде,
Да покољу оне, који
Само правим путем ходе.

У њихово срце само
Мач ће њихов ударити,
И њихови луци тада
Поломљени сви ће бити.

Праведничка немаштина
Увек вреди много више,
Но богатство што га клети
Безбожници задобише.

Које Господ благослови
Они свуда земљу пуне,
А они се истребљују
Које Господ кад прокуне.

Уклони се од зла сваког,
И свакоме добро чини,
И до века тако живи
У радости и милини.

Господ ће вам помоћ дати,
Чуваће вас Он од свега,
Господ ће их сачувати
Уздајте се сви у Њега!

108) СЛАВИМО ТЕ, ХРИСТЕ БОЖЕ БЛАГИ

Славимо Те, Христе Боже драги,
Хвалимо Те, Спаситељу благи,
Величамо Твоје свето име,
Ти нас спасе беде не видиме.
Твојом смрћу смрт је побеђена,
Васкрсењем нада утврђена,
Вазнесењем небо отворено,
Срце људско миљем испуњено.
Испуни нас увенчаном силом,
Испуни нас духом и врлином.
Очисти нас од смртнога даха,
И од греха и греховног страха.
Погледај нам у нашу низину,
Привуци нас у твоју близину,
Привуци нас под твоје окриље
Где царује миље и обиље,
Где све очи у Тројицу гледе
Славећ' твоје жртве и победе,
И где војске клањају се Творцу:
Сину, Духу и преблагом Оцу. Амин.

109) ЊЕГОВОМ ВЕРОМ

Његовом вером, вером живог Бога,
Корачајте смело, по стази живота,
Презирући гордо искушења многа,
И пролазне боле, што иште Голгота.

Његовом љубављу несебичне жртве
Угушите гласе себичности гниле,
Јер ће дођи дани, да вас дигну, мртве,
И, да вам имена буду живе силе.

Његовим надањем у страдања хај'те,
Уздигните главе, месту искупљења!
На жртвеник Бога све земаљско дајте,
И смело чекајте часе Васкрсења.

110) МОЈОЈ ВЕРИ

Вероо света, веро чиста,
Ничим ниси окаљана,
Какву те је Господ дао,
Онаква си сачувана.

И потоком крв је текла,
Твоје деце на бојишту,
Али синци нису дали
Примакнут' се твом светишту.

На коцима, на ломачи,
Чеда твоја живот даше,
Док те чисту, нескврњену,
Потомцима очуваше.

Православна веро света,
Са небеса Бог те штити
До последње капи крви,
Нећемо те оставити!

111) ВЕРА

Докле ли ће небо
Своје сузе лити
И прљавој земљи
Тамно лице мити?

Докле ли ће сунце
Своје зраке слати,
И животом својим
Живот другом дати?

Докле ли ће месец
Своје лице крити
Да казује време
Кад ће које бити?

Докле ли ће звезде
Своје место знати,
Путујући вазда
Другој не сметати?

Докле ли ће ваздух
Целу земљу вити,
Сваком живом бићу
Од користи бити?

Докле ли ће земља
Од другог просит'
Да би могла име
Живог бића носит'?

Докле ће извори
Да нам воду лију,
Свима умор гасе,
Који из њих пију?

Докле ли ће људи
Ко нељуди бити,
Божијега лика
Увек се стидети?

Докле ли ће душа
Од бола да стење,
Везана за тело
Високо с' не пење?

Докле ћемо још̀те
Питања рећати,
Одговара њима
Не можемо дати?

На ова питања
Ко не одговара,
Све знање његово
У сумњу с' претвара.

Њима само вера
Може да послужи,
Знање им се никад
Не мож' да одужи.

112) ВЕРИ

Кад се рађа сумња и умире нада,
Обнављаш се вазда, веро моја млада.
Чиста ко невиност, и чедна и сјајна,
Долазиш к'о мелем, као света тајна.
Твоја моћна рука свег ме напред гони,
Твоја реч одважна збори ми: Не клони!
У данима бола ја се тобом тешим,
У данима тешким ја више не грешим.
Света искро душе, никад се не гаси,
Живи и душу ми заштити и спаси;
У тренутку кад ми очајање прети,
Кад помислим: живот не могу поднети!
Ал' казни ме, казни, нек' ми душа тужи,
Онда кад се радост са мном чврсто здружи;
Заборавим душу међ' грешним људима,
Када веру своју угасим у груд'ма,
Ако се у срећи ја покажем 'холим
Ако се у беди само Богу молим!

113) ЧУВАЈТЕ ВЕРУ

Чувајте веру наших прадедова,
Јер њој дугујемо превише и много;
Сетите се само, шта смо преживели
И колико нам до сада српски Бог помог'о.

Били смо у тами безверја и греха,
Лутали кроз пустош незнања и мрака,
Вера нас изведе на путеве праве,
И од мрачног роба створи див јунака.

Она нам је дала прву лучу знања,
Показала путе Словенства и Братства,
Идеале више – достојне човека,
И утеху свету, Небеснога царства.

Кроз векове ропства дугог и крвавог,
Она нам је дала и моћи и снаге,
Да не поклекнемо и да васкрснемо,
Величину стару, Отаџбине драге.

Њени су пастири – сетите се само,
Хаџ' Рувима, Пајсија и Луке,
Претходили роду у борби слободе,
И поднели за нас најстрашније муке.

Она нас не мрзи. Она љубав шири,
Она нас не вређа, ал' увреде прима;
Никог не одбија, а грешнике грли
И опроштај Бога, она моли њима.

Чувајте нам веру наших прадедова,
Јер њој дугујемо превише и много;
Сетите се само, шта смо преживели
И кол'ко нам до сада српски Бог помог'о.

Бели Анђео

114) НАША ВЕРА

(Свети епископ Николај Велимировић)

Пророци су нашу веру
Видовито предсказали,
Апостоли раширили,
Мученици доказали.

Веро наша богоносна,
Веро слатка спасоносна
Ти на земљу Бога сводиш
И на небо нас узводиш!

Богоносни оци свети
Веру нашу проверише,
И к'о драги камен нама
У аманет оставише.

Веро наша богоносна,
Веро слатка спасоносна
Ти на земљу Бога сводиш
И на небо нас узводиш!

Да држимо веру часно
Помозите ви пророци!
Помозите апостоли!
Помозите свети оци!

Веро наша богоносна,
Веро слатка спасоносна
Ти на земљу Бога сводиш
И на небо нас узводиш!

115) МОЈОЈ ВЕРИ

(Јован Јовановић Змај)

Запитају мене често:
што сам увек ведра лика,
како горку судбу сносим,
без вапаја и без крика?

Кажем тада: у мом срцу
једна светла искра има,
која вазда даје смисла
мом животу и сновима.

Без вапаја и без крика?
дари дали мало плода,
мада у мом бићу живе:
разум, љубав и слобода.

Само с правом вером човек
и у беди мира нађе,
а са пута Божје правде
у животу ретко зађе.

Јер: и кад нас судба кињи
а невоља груба тера,
патње ће нам лакше бити
кад нам живот штити вера.

Вера не зна шта је мржња,
шта самоћа, шта досада.
вера диже, вера крепи
ко верује не пропада.

Вера душу нашу бодри,
од ниских је страсти чисти,
ко верује не зна шта су
гадне злобе и зависти.

У највећим страдањима
над њиме се вера сија,
када мислиш: несрећан је,
блаженство му душу вија.

Ето, стога у животу,
када клекну ноге мени,
моја вера дошане ми:
Човек буди! Напред крени!

И зато сам увек ведар,
јер ми вера живот слади,
и вера је животворна
од човека дива гради.

116) ВЕРА СТАРА ШТО НЕ ВАРА

Вера наша, вера стара
Вера наших светих цара
Вера пука и кнезова
И народних витезова,
Вера вечна, вера славна
Наша вера православна.
Вера ова души прија
И разуму људском сија
Срце блажи, вољу снажи,
Ко још од ње бољу тражи?

Витезе је изродила
И свеце је одгојила;
Вера вечна, вера славна
Наша вера православна.
Охолим је горки пелен,
Смиреним је благи мелем,
Вера ова души прија
И разуму људском сија,
Срце блажи, вољу снажи,
Ко још од ње бољу тражи?

117) ТАКО РЕЧЕ ГОСПОД ИСУС

Пустите ми децу малу
нека прију Мени близу,
та деца су с анђелима
у истоме бисер низу.

Па загрли Исус децу,
девојчице и дечаке,
још их редом благослови,
малишане и све ђаке.

Тај благослов и ја носим
и осећам руку благу
што ме држи, што ме води
и на путу даје снагу.

Па кад Исус мене воли
и ја Њега много волим,
за сву децу ја се Њему,
и дан и ноћ, лепо молим.

118) МУЧЕНИК ПЛАТОН

(У спомен на блаженопокојног бањалучког епископа Платона, који је мучки убијен од усташа у мају 1941. г. на обали Врбање крај Бања Луке.)

Дрогуљима сјајним блештала је зора,
Кад га изведоше из мирнога двора,
Њега старца кротка, висока и бледа,
Покрила му прса дуга брада седа.
Повезаних руку, уздигнуте главе,
Са очима што се као небо плаве,
Пође мирно месту Голготскијех чаша,
Уз пратње гомиле свирепих усташа.
На жалу Врбање, над којом дремаше,
Пун месец у сјају, ненадано сташе.
Некол'ка тешка сурова ударца,
Оборише на тло митроносног старца.
„Срушисмо ти цркву, а сад смрт и за те!"
Цикну глас. Он сломљен погледа џелате.
И виде крв своју што из рана тече,
Па скупи сву снагу, те им гласно рече:
„О, злотвори српски сметнули сте с' вида,
Да се крвљу црква не руши већ зида."
И поново клону, издаде га снага,
Плануше крвници, свукоше га нага.
И последњи узвик пун грозе и студи,
Кад раздрије смрћу мученичке груди,
Бесомучник један сатанскога лица,
Поломи му метком кости слепоочница.
Потамнеше звезде! Небескога мира,
Доможе се душа духовног пастира.
А с торња високог, са срушена храма
Велика су звона зазвонила сама.

119) БУДИ ХРАБАР

Буди храбар и слободан
Рече Господ Навину,
Ја ћу за те војевати,
Само држи истину.

То и сада Господ збори
Сваком правом Србину:
Ја сам с тобом, буди храбар,
И одржи истину.

Истина је што људима
Јеванђеље казује,
Ко истину крепко држи
Над злом сваким царује.

Истина је са слободом
Нераскидно везана,
Обојима иста песма
Од Срба је спевана.

„За крст часни и слободу,"
То је српска лозинка,
Без то двоје, живот што је?
Србин нема починка.

Буди храбар и слободан,
Бог ти збори, Србине,
Ја ћу за те војевати,
Само држ' се истине.

120) ХРИСТОС И ДЕЦА
(Јован Јовановић Змај)

Кад је Христос доле ход'о,
оставивши рајску славу,
зборио је старим', младим'
прави наук, веру праву.

Слушали га седи старци,
чистим духом умивени,
Али Христос једном рече:
„Припуштите децу к Мени!"

Благо вама малишани
духом чисти к'о голубови,
благо вама, децо драга,
кад вас Христос тако љуби!

И дан данас његов наук
над душама вашим бдије
кад га деца у се приме,
то је Христу најмилије.

Штујте цркву, веру своју,
тај аманет праотаца;
клоните се зла и греха,
који душу у бол баца.

Трудите се, учите се,
знање диже, знање крепи,
за неверу, за незнање
свака с рђа лако лепи.

Помажите сиротане,
утирите сузе њине,
таква дела благосиља
наш Спаситељ са висине.

Српско име, српски језик,
и то Вам је с неба дано,
а што вам је богодано
нек' не буде окаљано.

За истину и за правду
Трпео је Христос муку:
Сећајте се крсних мука,
Нек' вам буде за науку.

Лако ј' наћи пут поштења,
а куд води, сјај је диван
на њем' каткад има трња,
али Бог ће помоћи вам.

121) ДОБРА ЗЕМЉА

Своју њиву сејач сеје,
Када језик ћути,
ти се срцем својим моли,
Ти си душо Божја њива,
Залуд сејач, залуд семе,
Ако земља није жива.

Немој бити друм отворен:
Птице семе позобаће,
Па ћеш остат' друмски просјак,
Изван кола своје браће.

Немој бити камен тврди
Где завене Божје семе,
Јер се нећеш убројати
У Христово свето племе.

Немој бити црно трње
Од богатства, бриге, сласти,
Све је трулеж, и ти трула
Предаћеш се вражјој власти.

Него буди земља добра,
Земља добра, плодородна,
И за семе јеванђелско
Мека, чиста и погодна.

Тако, семе процветаће,
И стоструки род ћеш дати,
И у царству Христовоме,
Мудром ћеш се девом звати.

А у царству Христовоме,
Мудром ћеш се девом звати,
И због мало земног труда,
Вечно ћеш се радовати.

б) РЕЦИТАЦИЈЕ О ПРАВОСЛАВЉУ И ЧАСНОМ КРСТУ

122) ТРИ ПИТАЊА

Зашт' два ува да имамо,
А тек једна уста само?
„Више слушај, мање збори,
Зато Творац тако створи!"

Зашт' два ока да имамо
А тек једна уста само?
„Мудар човек више гледи,
Ал' о свачем не беседи!"

Зашт' две руке да имамо
А тек једна уста само?
„Више ради, мање једи,
Мудро Творац све уреди!"

123) МОМЕ ЛЕПОМ ПРАВОСЛАВЉУ

(Богд. Р. Миловановић – Крајишник)

Неки људи воле благо,
Неки опет славље,
А ја волим више свега:
Моје Православље!

Помисао, да сам Србин,
Православне вере,
Мене диже у висине,
У надземне сфере.

Та живот је кратак, прође,
К'о да био није,
Али наше Православље
Душу светом мије.

Благо оном који носи
Православно име,
Благо мени што се могу
Поносити тиме!

124) САВЕТ МАЈКЕ ПРАВОСЛАВКЕ

Једна добра, брижна мајка,
Српкиња и православка,
Своје дете саветује,
Часним крстом осењује.

Кад изјутра пробудиш се,
И пре сваког посла свога,
Прекрсти се, чедо моје,
И помени име Бога.

Све што радиш, ако желиш
Да испадне како треба,
прекрсти се, чедо моје,
И заиштн помоћ с нéба.

Кад успеваш у животу,
И успех те срећним чини,
прекрсти се и захвали,
Благом Богу на висини.

И када те каква беда,
И невоља тешка сколи,
прекрсти се, крст помаже,
Да се сваком злу одоли.

Знај, на крсту Спаситељ је,
Само за те распет био,
Да би Својом крсном смрћу,
Нас од смрти избавио.

И од тада, за хришћане,
Крст највеће је знамење:
У добру је права помоћ,
У невољи – избављење.

Зато, чедо, нек те никад,
Не напушта то сазнање:
Крст нек' ти је целог века
и заштита и спасење!

125) ПРАВОСЛАВЉЕ
(Монах Аполоније)

Православље! Највиша висино,
рају свети у долини плача,
архангелска песмо међ' људима,
војујућа тврђо спасоносна.
Отвори нам двери покајања,
силом твојом подигни нас, пале,

ласта̀вице пружи спасоносне.
Авељевом увенчај нас правдом,
води к Путу, Истини, Животу:
љубав свету у срца усади,
јеванђељем живот нам заслади.

126) ПОЈАС ПРАВОСЛАВЉА

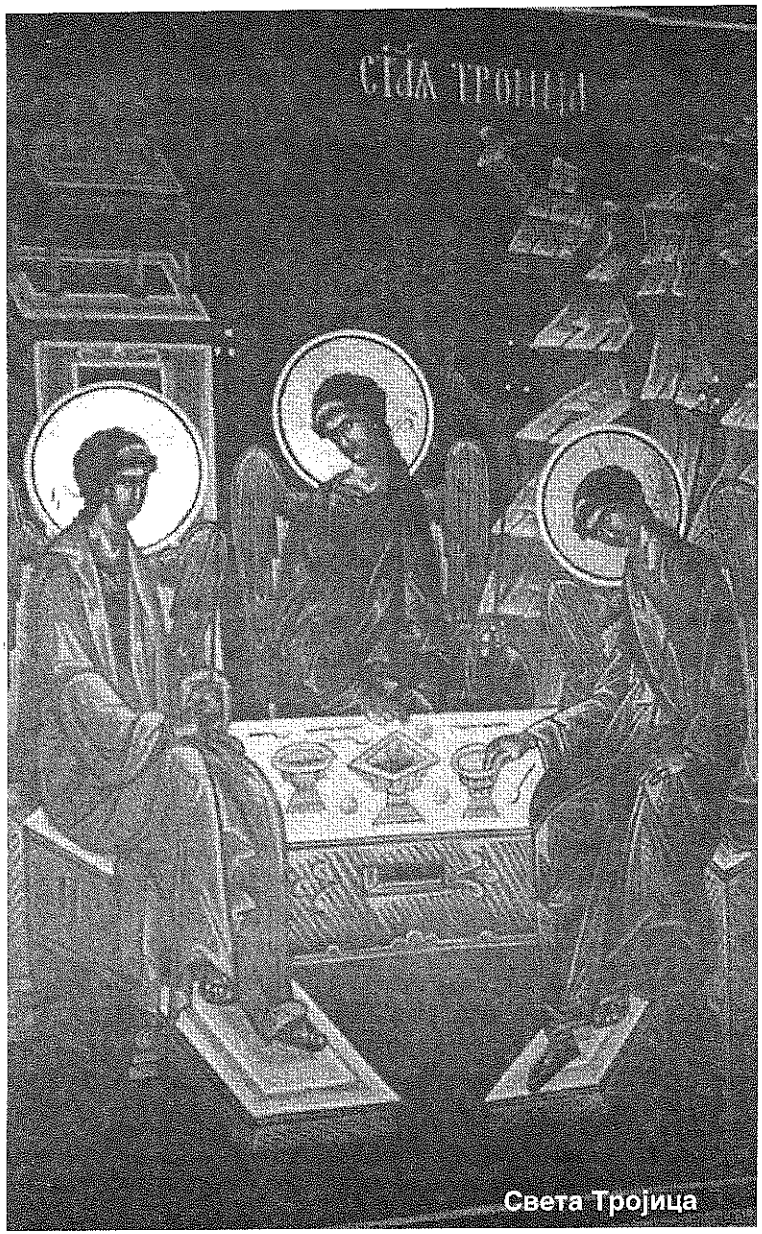
Од Солуна града до Уралских гора,
Од Уралских гора, до Тихога мора,
Тканина је једна̀ светиње и славља,
Непрекидни појас светог Православља.

Једна иста вера, једна иста нада,
Од Јапанских стена до Солуна града.
Народима светли и срце им згрева,
Једна иста црква – истог Бога пева.

Од Африке жарке до Аљаске ледне,
Олтари су многи свете Цркве једне,
Без појаса тога свет би се распао,
Без те Божје Цркве, свет се не би спас'о.

То је Црква чудна, Апостолског кова,
Васионска, вечна, ни стара ни нова.
Нит' је она твоја, нит' припада мени,
Већ она припада целој Васељени.

То је жива Црква, од Христа нам дана,
Она лечи душе од премногих рана.
Пуна је милости и светога славља,
То је тврди бедем – бедем Православља.

Света Тројица

127) ПЕСМА О ПРАВОСЛАВЉУ

(Војислав Илић Млађи)

Онда, кад се испод османлијских вала,
Царевина српска у гроб стропоштала,
Кад ј' усред мука и очаја љута,
Стаза српске славе силом прекинута,
Кад је пред лицем човечанског рода,
Погажена ј' срамно Србину слобода,
Кад замукну песма Загоркиња-вила,
Кад су српском орлу поломљена крила,
Кад је сужња раја, пуна огорчења,
Проклињала љуто и свој час рођења,
Кад је, с тугом, Србин сањ'о прошлост драгу,
Шта његовој души тад даваше снагу?
Која је то сила, што га крај свих зала,
Очувала живог, здравог одржала?
Шта даваше наду да ће бити боље?
То су; православне српске богомоље!

Света искра вере, та искрица жива,
Што Давида малог претвара у дива,
Која, међ' људима право чудо твори
И народу сужњем речито говори:
„Запојте се вером! Њом се оружајте!
Витези! Јунаци! Држ'те се! Устајте!"
Та вера, магијски у легије сврста
Браниоце цркве и часнога крста,
И створи девизу целом српском роду:
„За веру! За краља! За златну слободу!"
И једна херојска галерија слика,
Галерија славних српских свештеника,
Чета мученика у титанском ходу
Бораца за веру, правду и слободу,
Прође српским небом, уз дивљење света,
Као рај небесних блиставих комета.

Ено, тамо горе, на вечном видику,
Видим једну страшну језовиту слику.
Највећи служитељ Божијем олтару.
Гори на спалишту, на пољу Врачару,
Ал' не сагорева духа сила жива!
На ломачи спаљен! Он све већи бива!
Појавом дивовском обасјава зреник,
Он је Просветитељ и Првосвештеник,
Златна ореола блиста му на глави.
„Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави!"

„Упамтите!" – Из пламена Свети Сава гласно збори
„Вера то је глас небесни, којим кроз нас, Бог говори!
Тешко оној народности у данашњем веку зала,
Коју вера не покреће, која нема идеала!
Вера, то је њена душа! Ма колико да се сили,
Убијете л' душу њојзи, ви сте онда *Њу* убили!
Зато бдите над чистотом духовнога свога здравља,
И будите поборници и војници православља!„

Видим два хероја, вечни узор свима,
Славног Хаџи-Ђеру и Хаџи-Рувима!

И Кратовца Ђорђа, Авакума Ђака,
Са гранитном вером и душом јунака.

Видим попа Луку, борца од мегдана,
Што обори силног Кулин-капетана,
Па са Карађорђем у налету славном,
Љуту битку реши на Мишару равном.

Поп Крстић Стојана, родољуба славног,
Од Охрида белог, града старославног;
Прорешетан сачмом туђинских комита,
За Србију драгу он још жељно пита.

Видим мученика, српских гора птића:
Поп Аврама славног Миловановића.
Кобну чашу смрти он хладно испија
Кличући херојски: „Живела Србија!"

Два кротка пастира, два херојска цина:
Петковића Саву, Пешић Драгутина,
„Падина Јанкина" и Палканка Бела
придржаше с грозом њина мртва тела.

Гле, митрополита славног Вићентија
Место у орнату, сав у огњу сија!
На спалишту своме у пламену гори,
И у смртној муци, са душом се бори.

У претсмртној својој мученичкој слави,
Нишки прота Стојан силази к Нишави,
К вешалима спремним он приступа ближе,
И побожно, поглед небесима диже.

„Сурдулице ено!" часком с пута сиђи.
Свештеничкој овој Ћеле-Кули прићи!
Ко си, да си, брате, ту часком застани
И кликни им: „Слава! Господи помјани!"

И још пуних других узвишених слика,
И још пуно других славних свештеника,
Божјих трудбеника, верских мученика,
Чије гесло беху: „вера и слобода,"
Изгибоше листом на бранику рода.

Мученичке и витешке, свештеничке кости њине
Јесу извор српске снаге и државне величине.
И то, што се дух јединства ко победник данас јавља
Заслуга је наше *Вере*, нашег светог *Православља.*
Али безброј иноверних, место: „Слава!" и „Осана!"
Сикћу против православља и кидишу са свих страна,
И подмуклим ударцима стварајући тренут страве,
Потресају у темеље тековину Светог Саве!
Где су верски предводници од Свевишњег Бога дани?
Ко ће данас мудрим уљем Православље да одбрани?
Ко ће бити прочистилац духовнога нашег здравља,
Протагонист идеала и пионир Светосавља?
Ко ће поћи путем славе, као некад Свети Сава?
Живео нам Пастир добри и Патријарх наш Варнава...

128) ПРОТИВ ПРИХВАТАЊА ГРИГОРИЈАНСКОГ КАЛЕНДАРА

Православну свету веру
И календар стари,
Духом Светим надахнути,
Оци нам предали.

Вера наша живоносна
И календар прави,
Предање су апостолско
Светитељу Сави.

Што с' изволи Духу Светом
И светим оцима,
Утврди се, браћо моја,
Светим саборима.

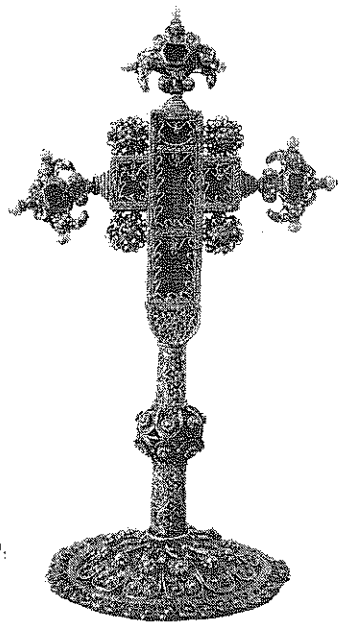
Светом Сави и оцима
Православног рода,
Кроз чување тих светиња
Сијаше слобода.

Те истине браћо мила
Верни прихватише,
И по њима у животу
Смерно се владаше.

Предање је наше свето,
Сви га вероваше,
Сада, свагда и посвуда
Деци предаваше.

И ми Срби Светосавци
Последњих времена,
Држимо се Христа Бога,
Његовог бремена.

Благ је јарам нашег Спаса
И време му лако,
Православље и календар
Нека чува свако.

129) ЧАСНИ КРСТ

(Милан Ракић)

Пре но почнеш какво дело,
Прекрсти се, тако треба,
и помисли увек зрело
и сети се Бога, неба.

Да успеваш од почетка
и упутиш труде своје,
до сретнога завршетка,
прекрсти се, чедо моје.

Кад се крстиш свестан буди,
на крсту је распет био
Богочовек за спас људи,
и претешко намучио.

Крстише се стари, млади
и сви редом сваког стања.
Крст човеку душу слади
крст, знамење поуздања.

Шири руке, па крст стави!
Са вером се напред иде.
Тело наше крст је прави,
безумни се крста стиде.

130) ПОД КРСТОМ
(Милан Петровић)

Следујући Богу и прецима:
Населисмо небо са свецима,
Нахранисмо земљу херојима,
И још мирно идемо за њима,
Да и себе на жртвеник дамо!
„Сем тог пута, лепши пут не знамо!"

Још ни једно Српче није мрело,
А да није носило Распело,
Да из чаше чемер није пило,
Пре него је распећа нам било,
И на крсту остављени само!
„Сем те смрти, лепшу смрт не знамо!"

Да ли има још некакво племе,
Надахнуто за жртве големе,
Да под крстом, где Бог прима сени,
Ове српске мученике смени?
„О, када бисмо другом крст свој дали,
ми се не би Срб'ма никад више звали!"

131) КРСТ У СЕЛУ
(Милорад Шапчанин)

Тамо на раскршћу, где с' улице ломе,
Крст високи стоји: кад је тешко коме
Да с'моли, да боља не би дошла већа,
Ил' кад мимо прође, да се Бога сећа.

Око крста свуда порасла је трава,
Ограђена ниском плотом од летава,
А на крсту горе иконица мала,
С годиница дугих сасвим овештала.

У недељу свету, кад се сунце смири,
Па вечерњи ваздух ћарлија и пири,
Искупи се село, нико нема мира,
Поведе се коло, фрулица засвира.

Па до мркле ноћи, не гаси се врева,
У кикоту слатком игра се и пева;
И тек кад већ звезде на небу се виде
У смејању, шали, кућама се иде.

132) НЕ ТУГУЈТЕ ДЕЦО

Не тугујте децо, нисте сиротани,
Ваш небески Отац храни вас и брани.
Уздигните срца, уздигните руке,
Он спасава хитно од беде и муке.

Не тугујте мајке, обришите сузе,
Милостив је Господ што вам децу узе.
Узе их у царство живота и миља,
у крилу их Своме благосиља.

Не тугујте сестре, жива су вам браћа,
Што од Бога дође, то се Богу враћа.
У ономе свету где Свеци певају,
Мила ваша браћа тамо вас чекају.

Не тугујте браћо, за својим сестрама
Оне су у рају, надају се вама.
С анђелима светим, оне моле Бога:
Свака мила сеја за брата милога.

Не тугујте људи, за овим животом,
За пролазним благом и худом лепотом.
Спремио је Господ за вас живот бољи:
Господњој се, смерно, поклоните вољи.

Спремио је Господ за вас благо веће,
И лепоте вечне и безбројне среће,
У небесном свету, у рају слаткоме.
Поклон'те се зато, Оцу небесноме.

133) НЕТРУЛЕЖНО БОГАТСТВО

Сабираш ли благо земно
Гоњен на то страшћу тамном,
Смрт ће доћи изненадно
И викнути: „Хајде за мном!"

Таман рекох души својој:
„Весели се, пиј и једи!"
Али дуну ветар смрти
И у срцу крв ми следи.

Таман сабрах пријатеље
Да би радост била већа,
Док ме такну рука смрти
И угасну моја свећа.

Пријатељи не лудујте,
Не ходите мојим трагом,
Но журите за небеским
Непролазним вечним благом!

То је благо што Бог даје,
То је благо што Бог чува,
Томе благу ветар смрти
Не прилази и не дува.

Пријатељи, горе срца,
Где су вечна блага многа!
Богатите сами себе
Благом царства Христовога!

в) РЕЦИТАЦИЈЕ О СВЕТИТЕЉИМА, ПРАЗНИЦИМА И ХРАМУ (ЦРКВИ И МАНАСТИРУ)

134) ХИЛАНДАРСКА ТРОЈЕРУЧИЦА

Раскошно скромна
крије се
иза стакла и сребра
Игуманија Хиландарска.

Почетак сваке службе
благосиља
на крају –
отпуст даје.

Не силазећи
са свог трона
виноград окопава,
маслине купи,
иде по дрва,
брашно и уље
умножава,
ватре и страсти гаси.

Мајчица – Мајка
Никад не престаје
Њено бдење.

Богородица Тројеручица

135) БОГОРОДИЦА ТРОЈЕРУЧИЦА
(Матија Бећковић)

Ја ти не дођох, брза помоћнице,
Да би ми отсечену шаку замирила,
Нити да те носим кући, Свемоћнице,
Да би завађену браћу измирила...

Ишчупане су ми руке из рамена,
Кућа раскућена, а браћа поклана,
Па сиђох до свог најдоњег камена
Да себе тражим, Мајко са три длана.

Једино овде, Царице Небеса,
На мом језику се моли без застанка,
И не лаже ништа, и не једе меса,
И осам векова пости без престанка.

И кад би ми земљу и језик збрисали,
Све, сем ове стопе на којој сад стојим,
Знам: још се из људи нисмо исписали,
А док Тебе има да и ја постојим.

136) АНЂЕО МИРА
(Војислав Ј. Илић)

Ноћ дубока влада, и све живо спава:
На староме торњу поноћ откуцава.

И у томе часу, са гранчицом крина,
Анђео се спусти са рајских висина.

Све поспало ћути, нико се не буди:
Не виде га звери, не виде га људи.

Ал' осећа грање па се тихо свија;
Осећа се лахор, па тихо ћарлија.

И Анђео мира, кроз дубоку таму,
Спусти се пред олтар у пустоме храму.

Па прекрстив' руке на блажене груди,
Рујну зору чека да небом заруди.

137) СВЕТОМ ЈОАНИКИЈУ ДЕВИЧКОМ
(Љубомир Симовић)

Молимо те, свети Јоаникије Девички,
подигни руку,
заштити,
заустави ово расипање,
сабери нас,
врати мраве у мравињак,
светлост у свице,
врати иње и слану у јесен,
дим у зиму,
рибе у Ибар,

ласте у ветрове,
кључ у катанац,
воде у воденице,
волове у плугове врати,
и поцрнело црвенило позлати!

Молимо те, свети Јоаникије Девички,
засветли испред оних који пале,
устани пред оне који кољу,
и њихове лучеве погаси,
ножеве растопи,
окове раскуј,
од њихове их силе ослободи,
једином силом коју имаш,
хлебом и сољу!

Молимо Те, свети Јоаникије Девички,
сакриј Девич у браду,
ватру у пепео,
траг у снег,
сакриј пчеле у осице,
птице у мишеве,
лето у јесен,
и бос по путевима,
свето Јоаникије,
Господњим,
кроз бежаније, кроз пожаре и глад,
заустављај нас,
и подижи нас,
и учи нас,
на страшном месту
да градимо Град
од камења
којим нас каменују.

138) ПОХВАЛА СРПСКИМ СВЕТИТЕЉИМА

(Свети епископ Николај Велимировић)

Угодници Божији, српски светитељи,
Учитељи мудри и просветитељи,
Кнежеви духовни, славни богатири,
Христовога стада предобри пастири.
Себе одрекавши Богу послужисте,
И народу своме светилници бисте.
Богоносни људи, божанскога својства,
Ви примисте светлост од Светога Тројства,
Примасте је штедро, расипасте свуда,
И од вашег труда поникоше чуда.
Сви ходећи право Савиним стопама,
Светињу узнесте у Божије слово,
Обукосте душе у одело ново,
Украсисте земљу крсним храмовима,
О Божији људи, равни ангелима!
Ви ангели бисте народа српскога,
Научисте Србе прослављати Бога,
Клањати се живом Христу Спаситељу,
И служити верно светом Јеванђељу.
Зато и вас Господ на небу прослави,
И пред народ српски као свеце стави
Да живећ' на небу – на земљи светлите,
Истини и правди народ свој водите.
Док примеру вашем род се српски диви
Молитвама вашим – дотле ће да живи.

139) ЂАКОН АВАКУМ

(Исаија Митровић)

Лепшег лика не исписа бајка
на прилику Авакума ђака,
који штије књиге староставне,
добро дете Моштанице славне.

Истом што га науснице гаре,
рујни ђули под којим се жаре.
Црна коса рамена му тиче,
плаве очи на небеса личе.

Кад га оно с београдског града,
поведоше на стратиште млада,
страшан колац, он у руке узе,
пребледе, ал' не проли сузе!

Па запева да се јеже кости:
„Мила мајко, млеко ми опрости!
Нема вере коју крв не пере,
Нити славља, а без Светосавља."

Проста душа Авакума ђака!
Просто тело ђакона јунака!
Просто дело што му славу свило,
Богу драго и угодно било!

140) ЂАКОН АВАКУМ

(Павле Милошевић)

Са Авале ветар луди
Кроз панонске равне груди,
Кроз незнани лепи крај;
А на кули у крај Саве,
Где дервиши курбан славе,
Скопљак цичи као змај:

„Нема мира, нити санка;
Од зорина бела данка,
Шумадијом гуди шум:
Са Каблара као гуја,
Као вихор, к'о олуја,
Рају креће Авакум."

Зора зори, тупан лупа,
Кроз махале дружба ступа,
Гордо смело као гром,
Млад калуђер витка тела
Пред њом иде ведра чела,
Песме пева роду свом.

За њим креће тужна мати,
Оковано робље прати,
Немо ћути као кам;
Срце јој се нежно леди,
Испод ока сина гледи,
Како колац носи сам.

Још га прате горде лале,
Па му смели понос хвале
И шапућу: „То је џин!"
А с текије хоће холе,
Час му прете, час га моле:
„Прими веру нашу и наш дин!"

Кад поворка пуна јада,
Гордо стиже на врх града,
И крвави је проби зној,
Крикну мајка: „Тиран прети,
Све ће огњем сагорети,
Потурчи се, сине мој!"

Ал' тад јекну, у сред дана,
Дивна песма са усана:
„Ја сам мајко српски син;
Нек' долине стравом хује,
Нека горди Стамбол чује
Како гине каурин."

Стале дипле и борије,
Ћуте песме даворије,
Само гдегде сева мач,
Кад ђакону срце снено
Беше копљем прободено,
Тад се зачу мајчин плач.

141) ПРАВИ ЧОВЕК
(Марко Ружичић)

Живот је борба страховита, љута,
Где свакога часа можеш бедно пасти.
Али човек прави не скреће са пута,
Макар нем'о никад праве среће – сласти...

Он вечито напред, напред само ходи
Дивовском снагом све ломи и крши!
К'о победник ипак циљу своме ходи
Светао и ведар дужност своју врши.

Он мора к'о стена – стена тврда бити
Која ватру оштру на све стране даје,
А не као жена бедно сузе лити,
Као онај који живот не познаје!

Он мора са правдом свуд крочити смело
Са челичном руком вале тамо стрти!
Победнички напред! Ма је гвожђе врело!
Живот чист ил' боље предати га смрти!...

Он мора напред, само напред ићи,
Тами – мраку свукуд мушки на пут стати!
Такав ће само „циљу своме прићи,"
Такав се само „човек" може звати!...

142) ПОЗДРАВ СРПСКОМ СВЕШТЕНСТВУ

Учитељи српске цркве,
Добротвори рода мог',
Сљедбеници Светог Саве,
Вас изабра Творац – Бог.

Постави вас на првенство,
Да учите народ свој;
Е, да би тад веселије
Разл'јего се српски пој.

Земља српска вас поштује,
Ви сте вође роду свом;
Где речете: Ми смо спремни
Слава роду србинском!

С часним крстом и путиром
Готови смо одмах тад
Сложно на рад приступити,
Нек' с' испуни српски над.

143) ХАЈТЕ БРАЋО БЕЛОЈ ЦРКВИ

Хајте, браћо, белој цркви,
Да се Богу помолимо,
Дародавцу свих добара,
Да се смерно поклонимо.

Оставите бриге мале,
Одморите руке вредне,
Сетите се душе своје,
Душе гладне, душе жедне.

Оставите ситне злобе,
Благи Бог је отац свију;
Он све тражи, Он све зове,
Царство вечно да добију.

Данас јесте, сутра нисте,
Та спасти вас неће благо,
Спасен биће који твори
Што је вечном Богу драго.

Кад у цркви Бога славе
Добри људи и анђели,
Бог милосни на том збору
И вас, браћо, видет' жели.

Хајте, браћо, белој цркви,
Да се Богу помолимо,
Дародавцу свих добара,
Да се смерно поклонимо.

144) ЖИВИ ХРАМ
(Милан Петровић)

Ја у срцу носим храм,
Што га време рони!
У мом храму Христос сам
Пева псалме и звони.

Ја му слушам пој и звон,
Прићи, мајко, и ти чуј!
Лепше мени пева Он,
Него сеја и славуј.

Од кад твоје млеко пих,
Многе дивне цркве знам!
Али мајко, од свих њих
Најлепши је живи храм!

145) ЦРКВА

Црква је наша заједничка кућа,
У њој се Богу молимо ми.
Она је центар народног срца,
У њој су мирни добри и зли.

У Цркви реч се Исусова чује,
И апостолски у њој звони глас;
У њој се снага за будућност снује,
К највишем циљу она води нас.

Без цркве народ ничему не вреди,
Као ни тело без живота свог.
Кроз цркву вредност држави се гледи,
А државом сваком господари Бог.

Бесвесни људи за Бога не знаду,
Зато је њихова тако слаба моћ,
Безбожни људи деци срећу краду,
И будућност гоне у крваву ноћ.

Црква је за ме моја прва снага,
У њој сам рођен и умрећу ја,
У њој је мени свака душа драга,
Јер Исус Христос за мржњу не зна.

Ако због чега када и погрешим,
Судија мени биће само Бог.
Све док задатак свети не разрешим,
Тражићу кроз таму ја Господа свог.

Видело Он је, што светли у тами,
И дела тајна износи на дан,
Без бича тога, што би људи сами
Кад насрну на њих себичност и срам.

О, свети Боже, тајанствена Сило,
Светлости Твоје кроз Цркву нам дај.
Мени је вечно радосно и мило
Твој небесни земљу да озари сјај.

146) ПРЕ ЦРКВЕ

(Др. Вој. В. Рашић)

„Припали сине кандило мало,
Припали, сине, већ пољу петли,
И нек' ти буде за увек стало
Кандило мало да увек светли!„

„Мој драги оче и мајко мила,
Ево ме, ево, радо га палим,
И Божја милост да би се свила
Над вама, милим и мене, малим!"

„Ох, тако сине, сине, тако нам расти,
Припали увек пред нашим свецем,
Тако нам ради, и сам ћеш ка'сти:
Душа ми мири, мирисним цвећем!"

„И збиља, моји, осећам као
Да ми се душом извија тако,
Прожима, тиња – Бог би то знао!
А сад ми опет благо и лако!"

„Да, мило дете, невино тиче,
Тако је, тако! Увек осети
Да ти кроз душу благост промиче,
Божја милост и празник света!"

„Хвала вам, мили, и хвала Богу
што ми је дао, вас, добро моје,
и хвала Богу што рећи Му могу:
Хвала Ти, Боже, ја имам своје!"

„Не брини, сине! Ал' звона бију,
Хајде са оцем у цркву право!
Тамо се моли за добро своју
И буди соко, вазда здраво!"

„О мили моји! О, миље моје,
Сад вас разумем, сад вас тек појмим!
Да Бог ми живи само вас двоје,
Ја ћу вас слушат' свим бићем својим!"

„Живи нам сине, и ми кроз тебе!
Хајде у цркву – срећа ти цвета
И чувај веру к'о самог себе,
Данас је сине, недеља света!"

147) ПОСЛЕ ЦРКВЕ

(Др. Воj. В. Рашић)

Свршена је служба света!
Излазимо сви из храма!
Сваки сваког радо срета,
Душа плива у песмама!

Још нам мири тамјан свети
И кандила и све свеће,
А најлепше: песма лети,
Прожима нас и облеће!

Ал' Божије Свето Писмо
Уз молитве што је било,
Слушали смо, трептали смо,
Душе нам је освојило!

И свештеник мудри, седи,
Служио је с душе своје,
И дивне му проповеди,
У срцу нам још стоје:

„Вера нас је подизала,
Вера нас је одржала,
Она ће нас, крај свих зала,
Одржати – њојзи хвала!"

Црква нам је уточиште
Где се дневни јади губе,
Црква нам је прибежиште:
Учи људе да се љубе!

Молимо Те – о, Господе,
Да нас цркви увек пуштиш,
Да нам мисли Теби ходе,
Да нас учиш и упутиш!

Јер верујем, веру имам,
Вером увек на свет гледам:
Што је добро радо примам,
Ал' и јавно исповедам.

Кад ће цркве бити пуне,
И у срцу Бог се свити:
Апсане ће бити празне
И несреће неће бити.

148) ТВОЈА РОЂЕНА ЦРКВИЦА
(Јован Јовановић Змај)

Кад звоно са куле јечи,
Ти хиташ божијем храму,
Да душа боле лечи,
Молитвом стресе таму.

А кад не звони звоно,
Већ мамак грешне сласти,
Да не би у грех тон'о,
Где ћеш се онда спасти?

Да не би сметен клек'о,
Пред грехом слаби сине,
Тек звоно друго неко
Забрујн из дубине.

А то су гласи свети
Из храма твојих груди,
Да с' душа Бога сети,
Да земник не заблуди.

Јер сваки човек има
У себи храм спасења,
И он то радо прима,
Док трају искушења.

149) НАПУШТЕНА ЦРКВА
(Милан Ракић)

Лежи стара слика распетога Христа.
Млаз му крви цури низ сломљена ребра;
очи мртве, усне бледе, смрт иста;
над главом ореол од кованог сребра.

Дар негдашњег племства и побожног себра,
ђердан од дуката о врату му блиста;
по оквиру утиснута срма чиста,
а оквир је рез'о уметник из Дебра.

Такав лежи Христос сред пустога Храма,
и док, неосетно, свуда пада тама,
и јато се ноћних птица на плен спрема.

Сам, у пустој цркви, где круже вампири,
очајан и страшан – Христос руке шири,
вечно чекајући паству које нема.

150) МАНАСТИРИ СЛАВНИ

(Сава Матицки)

Историје наше
понос, дика, славље,
Јесте наше дивно,
свето Православље.

Из њега су никли
манастири славни,
Светлости и вере
расадници прави.

К'о рубини сјајни
разбацани стоје,
У кутима разним
домовине моје.

Звук њихових звона
што душу потреса,
Узвишује земљу,
привлачи небеса.

У њима је прва
Књига написана,
Уметничка дела
Ту су остварена.

Руке неимара
Ту се прославиле,
Ремек дела своја
Нама оставиле.

У дану, у ноћи,
Бљесак њихов сине,
Зуб времена тупи
Од лепоте њине.

151) ХИЛАНДАР

Земаљско и небеско
у камен обучено.
Песма и прича
ћутањем испричана
и земљи обећана
на туђој земљи.
Молитва испрекидана
и царски потпис
исклесан кроз векове.
Тврђава и ћелија
за беле душе
у црно одевене.
Леђа на земљи укотвљена
с једрима раширеним.
Старина читко исписана
за свако поколење.
Светлост без сенки
и вечност очевидна.

Манастир Хиландар

152) НОВА ЗВОНА

(Чед. М. Шљивић)

Звона су се чула са светога храма!...
Одјекнуше силно – поздравише нас.
А у нама душа заигра се сама,
Свима нам се јави нови Исус – Спас.

Свети Петар, Павле, са светим Јованом
И са оцем Савом, благим, свесрдним,
Кирило, Методије с евенгелистом Луком
И свим светим ликом вечно бесмртним.

Хвале славу сила Највишега Бића,
Творца милијарди звезда небесних,
И казују људ'ма уз нова открића
Унакрсне путе тајни чудесних...

Звона ће нас мила клонити од врага
У случају војне, огња, поплаве...
Наша звона мила и света и драга
Сведоци ће бити сваке нам прославе.

Кад молимо Бога за миле и драге,
Кад просимо с неба Божије радости,
Кад славимо дане веселе и благе
Па и кад се некад јаве и жалости.

Звона ће нам бити бранич од олује,
Од ветра и буре, леда и страхоте,
Кад од љутог бола и уши зазује
И настану дани свеопште грозоте.

Кад се буде земља тресла из дубине
Због ма каква греха жена или људи
Звона ће нас штитит' од казне с висина,
Утишаће срца задрхталих груди.

Кад на овом свету прекрстимо руке,
Кад пођемо к Богу, који нас је дао,
Чућемо и тада наших звона звуке,
Мање ће нам овог света бити жао.

153) У МАНАСТИРУ

Монах Валеријан

На молитву звони звоно,
У цркви се свеће пале,
К' светом небу носи оно
Звуке душе уздрхтале.

Зрак се слива с воштаница,
Иконе се сјаје, бледе,
Светитељска кротка лица,
Очи, пуне моћи, гледе.

Ко да хоће вером живом
Да обнове мисли лепе,
И у срцу милостивом
У Господа наду крепе.

Свеће горе. Брује звона,
Молитва се к небу носи;
И млад ђакон са амвона
Целом свету милост проси.

А на светом нам олтару
Јеванђеље свето блиста,
И небесном Богу – цару
Молитва се диже чиста.

И у њој су речи чудне,
Завештања Христа – Бога,
Савест, мисли рајске, будне,
Човечанства великога.

Њом свештеник срца буди
Гласом моћним из олтара,
И тад небо своје груди
Човечанству свом отвара.

Оно чује службу свету
У Христовом храму сјајном,
Човекову судбу клету
Бол и патњу с тугом, тајном.

И дух светли тада сине,
Благослов се Божији чује,
Тад и песма са висине
Херувимски одјекује.

И у сјају и кротости,
Верно срце види Бога,
Моли му се у радости
За спасење – света свога.

г) РЕЦИТАЦИЈЕ О ПРАЗНИЦИМА И МОЛИТВИ

154) ПРЕТПРАЗНИЧКО ВЕЧЕ
(Алекса Шантић)

Сјутра је празник. Своју свјетлост меку
кандило баца и собу ми зари.
Сам сам. Из кута бије сахат стари,
и глухи часи неосјетно теку.

На пољу студен. Пећ пуцка и гријe.
Ја лежим. Руке под главом, па ћутим,
и слушам како грањем замрзнути
у моја окна голи орах бије.

Тако на врата суморног ми срца
сјећање једно удара и чека,
к'о друг и сабрат, као душа нека
што са мном плаче и у болу грца.

Некад у таке часе, када отка
помрлом грању зима покров ледан,
ова је соба била к'о врт један,
где је к'о поток текла срећа кротка.

Као и сада, пред иконом сјаји
кандила свјетлост. Из иконостаса
сух бршљан вири. Лако се таласа
измирне прамен и благослов таји.

Сва окађена мирише нам соба.
Ми, дјеца, сјели око чирака;
срећа нас гријe из сваког буџака,
јер грудању је дошло мило доба.

Под танким велом плавкастога дима
у пећи ватра пламти пуним жаром,
и сјајне пруге по ћилиму старом
весело баца и трепери њима.

У врх, на меку шиљку, отац сио,
пружио чибук, и дим се колута;
његова мисао на далеко лута,
и поглед блуди, благ и мио...

Уза њ', тек малко на шиљету ниже,
к'о симбол среће, наша мајка бдије,
за скори Божић кошуље нам шије,
и каткад на нас благе очи диже.

У то би халка закуцала. – „Петар!"
– ускликну отац – „Он је зацијело!
он вазда воли говор и сијело
– отворите му!" – И ми сви к'о вјетар.

Трчи и с врата пријевор извуци.
И стари сусјед, висок као бријег,
тресући с руха напунила снијег,
јавио би се с фењером у руци.

Сваки му од нас у загрљај хита,
мајка га кротко сусрета и гледа,
а он се јавља, па до оца сједа
и бришући чело за здравље га пита.

Сва новом срећом огране нам соба!
На сваком лицу свето, сјајно нешто
сучући брке, стари сусјед вјешто
поч'о би причу из далеког доба.

И докле прозор хладна дрма цича,
ми сваку ријеч гутамо нијеми,
срца нам дршћу у радосној треми,
све догод не би довршио чича...

Затим би отац, ведар к'о сјај дана,
узео гусле у жилаве руке,
гласно почо, уз гањиве звуке,
лијепу пјесму Страхињића Бана...

Мени је било; к'о да пјесме ове
сваки стих поста пун бехар у роси,
па трепти, сјаје, и мени по коси
просипа меке пахуљице нове...

А акорд звони... Све у сјају јачем,
кандило трепти и собу ми зари.
Из кута мукло бије сахат стари.
Ја склапам очи, и од среће плачем...

155) НА БОЖИЋ

(Богд. Р. Миловановић – Крајишник)

На данашњи данак,
Данак, среће, славља,
Родио се Христос
Да народ избавља.

У сред Витлејема,
У забитом крају,
Родио се Спас наш,
У божанском сјају.

И чим се Он роди
Небом засја звезда,
Путевођа то је
До Христова гнезда.

И похита народ
Пред Божијег Сина,
Приносећи даре:
Злато, уље, смирна.

Поклони се Спасу
Све што штује Бога–
И данашњи данак
Потсећа нас тога.

Па славимо данак
Светлога рођења,
Сетимо се браћо,
Душевног спасења.

Запевајмо сложно
Сви: „Рождество Твоје,"
И славимо данак,
Данак среће своје!

Миримо се, грл'мо,
Нек' нас слога води,
Љубимо се браћо,
Христос, Спас се роди.

„Христос се роди!" браћо,
Српкиње сеје драге,
„Христос се роди!" Срби–
Пјевајмо песме благе...

„Христос се роди!" Српски роде,
Срећан ти Божић овај,
Ал' Божић прави и Божић славни,
Божић Србинов!!!

156) НЕДЕЉА
(Милорад Шапчанин)

У недељу звоно кад на службу туче,
Наша стара мајка лепо нас обуче,
Кошуљице беле, да ти очи плене,
Обојчиће танке, опанке црвене.

Тканиницу шарену око паса вита,
А на главу фесић и плаветна кита,
Што с' намерно пусти по русој коси,
Кожни пршњак – али то се ређе носи.

П'онда један другог хватамо за руке,
Слушајућ' од звона умиљате звуке,
Одемо ка цркви – кроз плаветно грање,
Издалека с' чује побожно појање.

А кад мине песма, богомоља прође,
Наша мала чета одмах кући дође;
Печеница кусна већ код ватре руди,
У срцима младих гладну чежњу буди.

157) НЕДЕЉА НА СЕЛУ
(Милорад Митровић)

К'о анђелска песма, ил' молитве свете,
тако росним јутром гласи звона лете,
свечаним је миром замирало цвеће,
а вредни се ратар у храм Божји креће.

Устај душо моја! Из мртвила прени,
и прогони сумњу и мрак мисли њених,
слађана је нада, у њој пуно чара,
а искрена вера два живота ствара.

Тихо гора шуми... Слушај шапат грања,
и погледај лишће, к'о да с' неком клања;
то сам Господ слази са висина плавих
у природи чистој да се земља јави.

158) МОЛИТВА ЗАСПАЛОМ ГОСПОДУ
(Арсеније Чарнојевић)

Идан и ноћ бежећи са својим остарелим народом,
од места до места,
као лађа на пучини великог океана
бекству се дајемо,
чекајући кад ће заћи сунце
и преклонити се дан
и проћи тамна ноћ
и зимска беда која лежи над нама.

Јер нема Онога који нас саветује,
ни Оног који нас од невоље ослобађа,
и невоља наша удвостручава се.
И рекох са сузама:

Докле ћеш, Господе, заборављати нас до краја,
докле ће се наоружавати на достојање твоје?
Устани, Господе!
Зашто спаваш,
Зашто лице Твоје, Боже наш, одвраћаш од нас?
И опет васкрсни, Господе,
помози нам имена твојега ради!

И тако непрестано ридање на ридање прилажемо
и ниоткуда помоћи.

159) НЕПРЕСТАНА МОЛИТВА

Моли се срцем када руке раде,
Моли се срцем када сустану руке,
Молитве срцем храм од тебе граде,
Без многих речи, без ларме и хуке,
Кад језик ћути, а ти срцем ликуј:
Господи помилуј! Господи помилуј!

Кад тело дрема, срце нек је будно,
Молитва срцем оживљава чудно,
Молитву срцем Господ Вишњи воли.
И смрт кад бане, а ти срцем ликуј:
Господи помилуј! Господи помилуј!

У вреви света моли се у себи,
А пред безбожним молитве не збори,
Молитва срцем довољна је теби,
Њом нек' ти душа светли се и гори.
И кад онемиш, а ти срцем ликуј:
Господи помилуј! Господи помилуј!

Уђи у себе и затвори чула,
Уђи у срце и затвори двери.
Ах, срце нежно, најјача је кула,
Не пуштај у њу ко ти смета вери!
Тек Христа пусти, Њему само ликуј:
Господи помилуј! Господи помилуј!

160) МОЛИТВА

Тебе,
о Свемогући Боже,
тражи душа моја
у данима овим
пуним искушења,
вечитих немира,
лутања и бдења!

Теби,
о Свемогући Боже,
окрећу се моје
свеколике мисли
замореног мозга!
грозничаво блуди
узнемирен поглед
по простору плаве
атмосфере света,
и са свом јачином.

Тебе
тражим Боже!
јави се, умири
узавреле мисли
замореног мозга,
грозничавом оку
нов живот подари,
и јави се, стишај
немир душе моје,
и мир свети, Боже,
душе ми поврати.

Тебе,
о свемогући Боже,
тражи душа моја
у данима овим
пуним искушења,
вечитих немира,
лутања и – бдења!

161) МОЛИТВА
(Војислав Ј. Илић)

Кад јекну звона с црквине старе,
Тихо и боно, кроз ноћни мрак,
А суво грање зашушти благо,
Љубећи први зоричин зрак,

Светиње пуна, душа милеће
Тамо, где вечни борави Бог,
Па му се моли молитвом благом:
О, чувај, Боже, анђела мог!

Анђела оног што блуди ноћу,
И с душом гони несносан сан,
И души мојој крепости даје
У горки часак, у страшни дан.

Анђелским крилом нека ме штити,
Кроз живот овај мучан и клет
А смрт кад дође, нек' са мном онда,
Ка небу зрачни управи лет!

162) МОЛИТВА
(М. М.)

Учутим ли, Боже, можда ћеш ме чути,
Јер речи су само сенка осећања
И често, кад усне зборе, срце ћути
И молитва бива штуро дело знања.

Пусти да се молим животом и делом
И љубављу према ближњем који пати.
Дај да живим више душом него телом...
Учуте ли усне, срце ће Те звати.

163) МОЛИТВА
(Милорад Поповић Шапчанин)

О мој Боже драги,
мален Ти се молим:
поучи ме како
да све људе волим;
док сам још'те 'вако
у данима младим,
од јутра до мрака
да весело радим;
да научим наук
што за живот треба,
да умем заслужит'
насушнога хлеба,
и да сносим вољно
све што ми се деси.
чуј молитву моју,
Оче на небеси!

164) МОЛИТВА
(Бранко Радичевић)

Месец јасни, звезда јато
и сунашце умиљато,
зору што нам небо шара,
а и мују што га пара,
и ту силну грома буку,
и олује страшну хуку,
ти сатвори, вељи Боже!
ко овако још'те може!
Цвеће љупко и долину,
стадо, врело и планину,
тиху реку, силно море,
и под небом орла горе,
и над орлом шар'ну дугу,
и славуја у том лугу,
и још његов глас умилни,
ти сатвори, Боже силни!

Осим другог овде свега
мене сатвори из ничега,
Духом Твојим ти подуну,
у менека душу суну;
Хвала, Боже, на дар ови!
о помози, благослови,
да ми како с права пута
душа млада не залута!

165) МОЛИТВА
(Добрица Ерић)

Тако је теби, земљо моја, ето
у ово жестоко видовданско лето
пијан од сунчанице и липовог цвета
од којег мирише читава планета.

Да сам ти песник, умео бих лепше
(а нисам, чим сам тек сад прозборио)
Да сам ти јунак, могао бих жешће
к'о барјак бих се сав развијорио!

Самоук с пером а недоук с мачем
Предодређен сам једино да плачем:

Да стојим испод липа и калема
с лицем апостола, свеца и грешника
и да плачем земљу која више нема
ни правих јунака, ни правих песника.

И да се трудим, док около руде
јечам и пшеница, да мој плач не буде
примљен као клетва, већ као молитва
и да ми суза буде лековита!

166) МОЈА МОЛИТВА (1)
(Алекса Шантић)

Пошљи, Господе,
утјехе у мраку,
у овој ноћи
што се живот зове;
даруј ми духу
св'јетлост, вољу јаку,
да ув'јек ступам
на подвиге нове.

Славећи Тебе
да истину зборим
другу и брату,
силнику и робу,

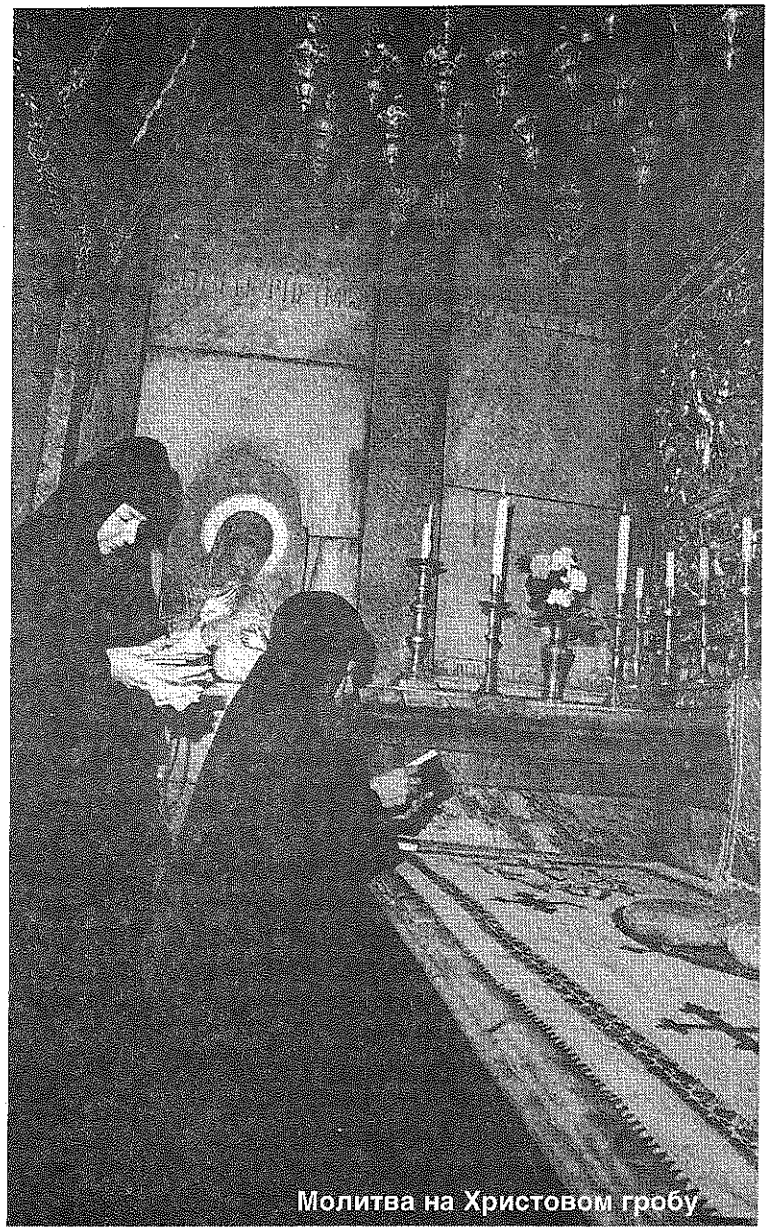
за правду да се
уз праведне борим
и с њима шибам
пороке и злобу.

Охрабри срце
да, у часу сваком,
вјерује, љуби
и опраштa злијем,
к'о твоје сунце
нескварњеном зраком,
да њиме свуда
смрзле душе гријем.

Пошљи Господе,
утјехе у мраку,
у овој ноћи
што се живот зове,
и дај ми духу
св'јетлу вољу јаку
да ув'јек ступам
на подвиге нове!

167) МОЈА МОЛИТВА (2)
(Алекса Шантић)

Кад у дну поља јутро ме затече
па чујем топло појање са грана,
и гледам како преко родних страна,
ријека покраја златних жита тече;
ил' када тихо по брдима плавим
вечери миле блага црвен пане,
ја у те часе, знам, Господа славим.

Молитва на Христовом гробу

Примим ли у дом онога што грца
у синьем јаду под студеним небом,
и утјешим га са сољу и хлебом
и огријем му ране ватром срца;
у светом чувству када силно горим,
па руке ширим да загрлим свијет,
све људе, земљу, сваки грм и цвијет,
у ове часе, ја знам, с Богом зборим.

168) МОЛИТВА
(Светозар С. Ћоровић)

Са црквице звона звоне,
На истоку зора плави,
А из луга зеленога,
Са пјесмом се славуј јави.

Из постеље ја устадох,
Смјерно скрстих руке своје,
И из чистих груди рекох:
„Боже чувај српство моје!

О, гледај га са висине,
Силни Творче целог света
Нек' му опет сине слава,
Нек' му опет срећа цвета."

169) ПРОСТА МОЛИТВА
(Милорад Митровић)

У бурном часу нејасне туге,
у тешкој борби против зала,
полетом силним молитва поста
из груди мојих отимана.

У њојзи нису ни громке речи,
ни пламних жеља шарени сплет,
ја у њој праштам с љубављу чистом,
што ме је до сада гонио свет.

Да, она дише кајањем горким
за наде пусте, за варку ту;
она ме мири с прошлошћу мојом,
што тихо мину подобно сну.

И с овом мојом молитвом простом
губе се боли и туга сва,
низ лице бледо потеку сузе,
и руке пружам људима ја.

170) МОЛИТВА
(Милутин Бојић)

Ноћ је пуста. У царској дворани
мрачан престо, тајанствен к'о бајка.
и док ветар звижди на пољани,
Бога моли Југовића Мајка.

Камен ћути и небеса муче,
а сотона само из прикрајка
са осмехом јој пружа пакла кључе.
Бога моли Југовића мајка.

Давно снахе под умором пале,
Ветрова се небом гони хајка,
звезде трну што су сву ноћ сјале,
Бога моли Југовића Мајка.

Сакривена од светине клечи,
стид је да се са гомилом вајка.
сама, хладна, без суза, без речи,
Бога моли Југовића Мајка.

171) МОЛИТВА
(Тиодор Росић)

Оружја много,
а ти си један Господе!
Другима си послао
пчелу и цвет,
кућну слогу и ред,
а нам зиму и лед,
велике богиње и пришт.
Другима си дао
рајски врт и стадо златоруно,
сребрни кладенац и чаробног свирача,
а нама вражији котао и миша у зиду,
свраку у пољу, глави поглавара.
Друге си споразумео,
а на нас си послао
књижевнике и фарисеје,
привреднике и адвокате,
банкаре – наказни пород.
Лице нам је под земљом,
душа убијена.
о правди говоре клеветници,
о љубави – прељубници,
о кућном дому – рушитељи.

Оружја много,
а ти си један.
Молимо те и ми

и наши непријатељи,
Господе!
На наше непријатеље
пошаљи вође.
Ми смо наше вође
код првих коначишта,
у сеобама,
поред чесама,
у деобама,
у теме
у око
у мошницу.
Оружја много,
а ти си један,
Господе!
Нама није потребан вођа,
ти си нам вођа,
Господе,
и твоја мати –
шира од небеса,
Отац и Син и Свети Дух,
наш праотац Свети Сава
и његов родитељ,
преподобни Симеон.

Пошаљи Господе,
Благовест
мом грешном народу!
Помири у нама
Оца и Сина и Светог Духа!
Сабери Оца са сином,
матер и кћерку,
кума са кумом,
брата са братом.
Помилуј нас Господе!

172) МОЛИТВА ЗА ДЕЦУ
(Г. К.)

Тебе, Господе, молим, ове светле ноћи
кад веје бео снег над крововима града:
немој крај наших кућа скинути и проћи
и оставити срце да болује и страда.

Обдари нашу децу даровима неба
у овом часу тихог и небеског славља,
ти знаш да једном треба обуће и хлеба,
а другом мало радости и здравља...

Униђи кроз прозор сељака, сиромаха,
и простри им по слами своје светло хтење,
од додира твојега и, од твога даха
никнуће нам млађе, боље поколење.

Дај детету свакоме љубави и моћи
да постане од нас здравије и боље,
можда ће и нама златно доба доћи,
процветати земља, уродити поље.

Да спознамо и ми сви: да су наши мртви,
пропали у рату, погинули, пали,
намењени били једној вишој жртви
и живот за много лепше сврхе дали.

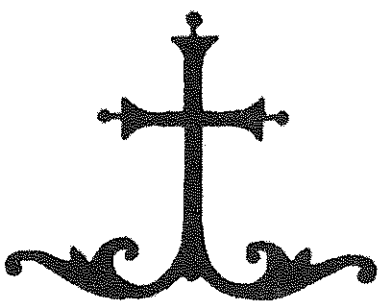
Тебе, Господе, молим дај да деца стигну
јуначка и здрава у времена нова
и загрљени братски дај да високо дигну
поносно заставу свих наших снова.

173) ДЕЧИЈА МОЛИТВА
(М. М.)

Ја сам мали, говор
Држати не могу,
Али зато умем
Да се молим Богу

Молим се за срећу
Целог људског рода
И да роду српском
Осване слобода.

Ти ме, Боже, чујеш,
Молитву услиши
И помоћи Твоје
Никад нас не лиши.

174) МАЈЧИНА МОЛИТВА
(Препевао Алекса Шантић)

Најчистији гласак, што нас овде срета,
најчистију светлост, што до неба сија,
најсветији цветак, што пред нама цвета,
најсветији пламен, што на земљи гријe,
наћи ћете само у молитви, коју
добра мајка шапће за дечицу своју.

Много ће се суза на свијету лити,
све док јасно сунце на висини стоји,
а анђелак један он ће вјерно бити,
да из нашег ока сваку сузу броји.
ал' најљепшу сузу анђ'о онда гледа,
гдје се мајка моли више драгог чеда.

О, погледај тамо колибицу ону,
у њој слаби зрачак једва одсјајава,
изгледа ти пуста и у јаду бону,
али то је место, где сам Господ бива;
ту се свјетлост сјаји, ту анђели поју,
јер ту мајка моли за дечицу своју.

175) МОЛИТВА НАШЕ МАЛЕ ДАНИЦЕ

(Јован Јовановић Змај)

Добро јутро добри Боге!
Ја сам мала,
Ја ти не знам ништа рећи,
Само хвала!

Хвала што је зора тако
Лепа, мила!
Хвала, што ме мајка моја
Пољубила!

Хвала, што је отац добар
За нас ради,
Хвала што нам кора хлеба
Тако слади!

Хвала, што се играти могу
С братом малим,
Хвала, што ти могу на свем
Да захвалим.

176) ДАНИНА МОЛИТВА

(Јован Јовановић Змај)

Српско си ми име дао,
Српске речи прво зачу,
Српског оца, српску мајку,
Па и сеје, па и браћу.

Дао си ми српске груди,
У венац ме српски сплео;
Ја разумем, Боже драги,
Ја разумем шта си хтео!

Па зато те Дана моли
Да ојачаш душу њену,
Да корисна може бити
Српском роду и племену.

177) МОЛЕ СЕ БОГУ

(Јован Јовановић Змај)

Сестрица брата учи,
учи га молитвама,
учећи малог брата
и она с'моли сама.

Кад се већ двоје моле
Нек' их и више има.
Устајмо, браћо, па се
молимо и ми с' њима:

О Боже, Творче, Спасе,
у вечноме своме зраку,
чувај нам оца драгог,
чувај нам милу мајку.

Упути нас правом путу,
да не би у зло пали,
даруј нам здравље, снаге,
да не би малаксали!

Заштити народ српски,
нађи му рани лека,
јер он је много патње
патио овог века!

Ти си нам српско срце
дао у груди младе,
па дај му, да се српски
одужит' Теби знаде.

178) МОЛИТВА ЗА УПОКОЈЕНЕ

(Свети Владика Николај)

Упокоји, Господе!

Упокој, Господе у вери почивше,
Браћу нам и сестре, по вери поживше;
Родитеље наше и миле сараднике,
И кумове наше, Божије крснике,
Божије крснике што и нас крстише
И у народ Христов крстом уврстише.
Упокоји Господи, души раб Твојих!

Упокој, Господе, младенце и старце,
Милостиве руке благе дародавце,
И свечаре српске и задужбинаре,
Нека им имена никад не остаре,
И младиће дивне, и красне девице,
Удовице часне и све страдалнице.
Упокој, Господи, души раб Твојих!

Упокој, Господе, кротке пустињаке,
Блажене монахе, строге духовнике,
Монахиње часне, испоснице гласне,
Нек сви у Рај уђу, нека не закасне,
Праведнике бајне, добротворе тајне,
И народољупце и витезе сјајне.
Упокој, Господи, души раб Твојих!

Упокој, Господе, сељаке тежаке,
Работнике чиле, бедне убожјаке,
Бедне убожјаке, стидљиве просјаке,
Газде, учитеље и млађане ђаке
Што ходише мало и живеше кратко
Не познавши добро ни горко ни слатко.
Упокој, Господи, души раб Твојих!

Упокој, Господе, хиљаде хиљада
Праведнијех душа из села и града,
Што у знојy лица хлебом се хранише
И на смртном одру руке прекрстише,
Руке прекрстише, Тебе се сетише,
Па с надом у васкрс у гроб се спустише.
Упокој, Господи, души раб твојих!

Упокој, Господе, знане и незнане
Православне људе, крштене хришћане,
Чете за четама, војске за војскама,
Што једни за другима одоше пред нама,
Одоше са надом да нас сачекају
Пред престолом Твојим у дивноме Рају.
Упокој, Господи, души раб Твојих!

Упокоји Господе, оце наше славне,
Велике и мале претке православне,
Што прођоше хитро испод Твога крста
С вером у Тројицу и знаком с три прста;
Све их Ти упокој, наш Господе мили,
Јер су они Твоји, само Твоји били.
Упокој, Господи, души раб Твоји!

179) ЗВЕЗДАНО ЈАТО

(Јован Јовановић Змај)

Куд гледаш чедо,
куд гледаш злато?
у ведро небо
у звезда јато.

Очице дижеш
у плаво море
ручице ширш
онамо горе.

Над тобом стоје
висине свеже,
жељице твоје
онамо лете.

Ох, тако, тако
учи се само
у свако доба
гледати тамо.

И кад се олуј',
завитла љути,
и кад ти облак
небо замути,

Знај, да је небо,
то плаво море
знај, да су звезде
и онда горе.

Знај да је облак
рока краткога,
а више звезда
да има Бога.

Управљај очи
ка оној стази
јер по тој стази,
утеха с'лази!

Ох, тако, тако
учи се само
оком и душом
гледати тамо.

Јер мајке нећеш
имат' довека,
а небо увек,
даће ти лека.

180) СТРАЖЕЊЕ

Срце моје, будно буди,
У срцу је Богу место,
Бог не спава као људи,
Ти си, срце, Христов престо.
Само стражи, бди и стражи,
Покајање не одлажи!

Десет беху девојака:
Пет спаваше, а пет бдише,
Господ дође усред мрака
Луде деве одоцнише.
Само стражи, срце стражи,
Покајање не одлажи!

Девојка си, срце, и ти,
Ал' девојка мудра буди,
Немој жижак угасити,
Следићеш се сва од студи.
Само стражи, бди и стражи
Покајање не одлажи!

Сваког часа Господ може,
Може доћи и позвати,
Залуд уздах: Чекај, Боже!
Он те неће причекати.
Само стражи, срце стражи
Покајање не одлажи!

181) ЉУБАВ

Љубав, ил' ћути или песму пева,
Љубав нит' броји, нит' мери, нит' снева.

Љубав према Богу – какву тајну крије?
Отклич према песми љубави Божије.

Ако Бога љубиш, све је друго лако:
Лако љубит' људе и створење свако.

Када љубав ћути, молитве се роје,
А кад се гласи – хвалу Богу поје.

Љубав – пламен живи, њоме небо гори,
Љубав – песма вечна, њом небо говори.

Кад се љубав к' Богу Свевишњему пење
Свака друга љубав бива сажаљење.

Љубав или ћути или песму пева,
Љубав нити броји, нит' мери, нит' снева.

Љубав нису снови, та љубав је јава!
Љубав није машта – то је стварност права.

Христос стварност жива, Христос љубав чиста,
Бог се љубит' не да, сем кроз живог Христа.

182) ПУСТА ЖЕЉА

(Раде Павковић)

Кад човек жељно планове снује,
Пре од свега нека зна;
Да Бог свашта одређује,
И свакоме своје да.

Жеља није од потребе,
Напаст је то горка, љута,
Вазда тражи да заведе,
Здравоумне с правог пута.

Облеће те, заварава,
Нуди правце, буди наде:
Будне снове – варке ствара,
Такав посо жеља знаде,

Жељо пуста, стрино гадна,
Далеко ти нек' је кућа;
Ја сам човек срца хладна
Здрава ума, здравих плућа.

Познат ми је закон Творца,
Да што има бити, бива;
И без жеље свака стварца,
На темељу свом почива.

Вера у свемирски закон,
Савестан рад и љубав
Прави су нам пути.
Пуста жеља пред њима

Нек' свагда ућути!

183) ОЗРЕН–МОЛИТВА
(Радомир Андрић)

Анђеле бели
моћна крила
рашири

озеблу нејач
бар мало
огрни

ране зацели
ублажи
и смири

моле те црни
озренски
пастири.

д) РЕЦИТАЦИЈЕ О МАЈЦИ И ДЕТЕТУ

184) МАТЕРИНСКА ЉУБАВ
(Војислав Илић Млађи)

Шта ћеш старка овде где куршуми лете,
На пољани смрти, сред крви румене?
„Тражим једног Јову, моје мило дете
И носим му лепе чарапе шарене."

О, врати се стара, залуд журиш тако
Из далеких својих шумадиских страна,
Јединац ти бако оболео лако
и у Скопљу пренет пре недељу дана.

Забринута старка у Скопље се диже
Преко безброј поља, брда и сувата,
Пречицама жури и напокон стиже
И закуца алком о болничка врата.

„Ко је?," чу се, „Ја сам ратникова мати,
Родитељска љубав довела је мене,
Тражим мога Јову, моје мило дете,
И носим му ево, чарапе шарене."

Ту је. Она уђе и дршћући гледа
Све постеље редом што око ње стоје
„Боже, дал' је овде, како много чеда,"
Док одједном кликну: „Јово, очи моје!"

„Како наши дома?," пита син полако
„Шта те нагна нано, чак довде до мене?"
„Здраво су не брини, ја дођох тек тако
И носим ти лепе чарапе шарене.

Да ти их навучем, дед' овамо брже
Носићеш их с диком, нек' је слава Богу,"
Па покривач диже, ал' хитро се трже,
Јер спази патрљке отсечених ногу.

Ал' уздржа срце да бол не потече
И не даде сузи да из ока кане
Већ покривач спусти и с поносом рече:
„Жив ми био синко и срећне ти ране."

Потом се јединцу наднесе на груди
и бледу му главу оберучке узе
и љубљаше дуго; сви присутни људи
Посматраху ћутке, и брисаху сузе.

185) МАЈКА
(Милан Петровић)

У часу кад чедо принесе до груди,
Саваот је диже изнад свију људи!
И док она, тако, сва од среће пламти,
Блажен био онај што јој грех не памти.
Сазидајмо цркву, цркву с два олтара;
За Мајку што рађа! И Бога што ствара!
Сазидајмо цркву, цркву с два олтара!

186) МАЈКА

(М. Петровић - Шибица)

Док у добру дете расте,
Од удеса док не пати,
Радосна је, сва је срећна
Нежна, мила, добра мати.

Деси ли се што детету,
Ту избија љубав њена:
Дању, ноћи, душом, срцем,
Уз дете је пригрљена.

Над колевком бди очајна,
Никуда се маћи неће,
Па га грли, па га љуби,
Као бајно мирис цвеће.

И молитве шаље Творцу
Из дубине срца свога:
Да јој спасе дете мило
Моли Вишњег она Бога.

С надом, вером и љубављу,
Замишљена, тужна, сетна,
Као да је прикована
Уз колевку свог детета.

Чемерна би била туга,
То би била кобна казна,
Да јој, не дај моћни Боже,
Колевка се ниште празна.

То би било као црква,
Порушена у дубрави,
Где је пусто, где је мртво,
Где се песмом Бог не слави.

Тек се онда мајка смири,
У детету кад улови,
Да се живот опет рађа,
И то живот снажан, нови.

И одјекне благодарност
Из душевног њеног храма:
„Хвала Теби, Мили Боже,
Ти спасење шаљеш нама!"

Деси ли се што детету
Љубав мајке ту избија,
Оздрави ли дете њено
Као сунце мајка сија.

Сећајмо се мајке своје
У данима свога жића,
Јер на свету од ње нема
Светлијега за нас бића!

187) ПЕСМА ЗА МАЈКУ

Мислим све једнако
Већ недељу дана,
Шта ли ми је купила
Моја мила нана?

Јер сутра ће свој деци
Материце доћи,
Са узицом свако ће
Својој мајци поћи.

И ја чувам узицу
Да мајчицу вежем,
Добро да је упетљам
Ал' нећу да стежем.

А она ће, то се зна,
Само да се смеши,
Па ће поклон да ми да,
Да се њим одреши.

188) МАЈКА
(Јован Јовановић Змај)

Ко ме свуда оком прати
И за мене увек брине?
Ко би хтео да за мене
И са неба звезду скине?

Ко сав трепти кад сам болан,
Ко ме тако жарко воли?
Ко би хтео бол да прими,
Само мене да не боли?

Ко ме љуби, ко ми тепа
Ко ме тако слатко грли?
Ко би хтео да ми срећа
У наручје сама хрли?

Ко се труди да ми живот
Тече само као лепа бајка?
Ко је срећан с мојом срећом,
Ако није моја мајка?

189) СРПСКЕ МАЈКЕ
(Ник. Д. Илић)

Кућа нам је прва школа
У тој школи ми с'учимо
Како ћемо у животу
И међ људма да живимо.

А васпитач? То је – мајка,
Што је свако дете следи,
Више од сто учитеља
Једна добра мајка вреди.

Мален бејах, ал' се сећам
Заборавит' то не могу
Кад ми мајка једном рече:
Помол'мо се сине Богу.

За руке ме нежно узе,
Милити се Богу стаде;
Пред икону Спаситеља
На колена она паде.

„О, Господе, на небеси,
молитва је скромна моја?
Да се слави име Твоје,
И да буде воља Твоја.

Хлеб без кога не можемо,
Не ускрати нама само;
Опрости нам грехе наше,
К'о што и ми опраштамо!

Сачувај нас искушења,
Да нам мирни буду часи;
На прави пут нас изведи
И од сваког зла нас спаси!

Твојој сили Твојој моћи
Ја молитве шаљем моје;
Цео свет се Теби моли,
Јер је вечно царство Твоје!"

Вече беше утишано,
Ал' кроз ову нему тмину,
Кроз отворен прозор собе,
Из облака муња сину...

Засветли се тамно небо
И обасја мирно вече;
Ја се тргох, ал' с'умирих,
Кад ми мајка ово рече:

„Има Бога! Има Бога!"
Бог је свуда, Бог нас гледа;
Што учини грешан човек
Сакрити се од њег' не да!

Зато треба да смо добри,
Да чинимо добро што је;
Јер То само – ништа друго,
Благом Богу угодно је!

И дан дањи и до смрти,
За живота бурног мога!
Сећаћу се ових речи:
„Има Бога! Има Бога!"

Јест! Васпитач – то је мајка;
Којој свако дете следи;
Више од сто учитеља
Једна добра мајка вреди!

Мајке! Мајке! Српске мајке!
Васпитајте српска чеда!
Аманет Вам све потомство!
Има, Бога! Бог вас гледа!

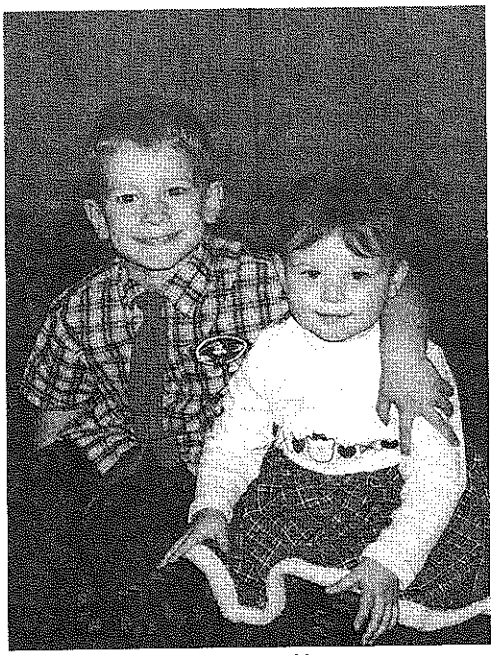
190) ДЕТЕ
(Војислав Илић Млађи)

Кад је Господ саздат' хтео
највећу љупкост, чар планете,
сазд'о је једно мало биће
коме је дао име: „дете."

Како је дивно љупко дете
то мало биће, које клеца!
на земљи нема лепше среће
од оне коју дају деца.

Добротом својом деца зраче
к'о претходница, сјајна звезда;
деца су светлост наших снови
и песма нашег кућног гнезда.

Деца су рајско уточиште
и кут без мржње, свет без злобе,
и анђелски слатки жамор
међ' зидовима наше собе.
Ниједна земна радост није
к'о ова рајска, Богом дата,
кад нам се чисте дечје руке
с љубављу склопе око врата.
Ниједна песма тол'ко нема
музике, која сумор лечи,
нежности, срца и мекоте
к'о рајски акорд дечјих речи.
Како је слатко, кад се има,
идући нашим земним калом,
обиље добра и врлине
у једном чистом срцу малом!

Александар и Мина Меденица

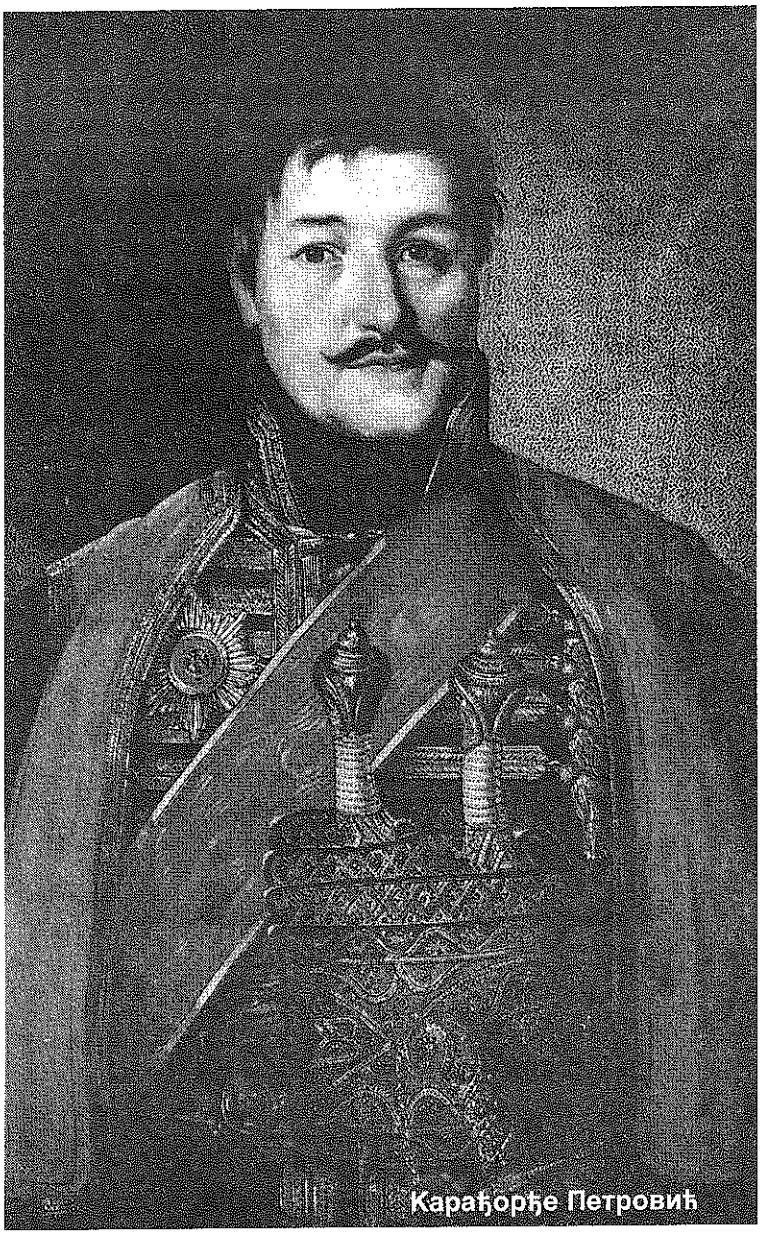
191) БРАТ И СЕЈА

Он јој каже: „Мила сејо!"
Она њему: „Мили брате!"
На столици једној седе,
Па из једне књиге чите.
Над њима је анђ'о слоге,
Праве среће чувар прави;
И ја молим вишњег Бога
Да их никад не остави,
И да свугде српска деца
Буду сестре, браћа мила,
А над њима анђ'о слоге
Да развија своја крила.

Други део

РОДОЉУБИВЕ РЕЦИТАЦИЈЕ

Карађорђе Петровић

а) РОДОЉУБИВЕ РЕЦИТАЦИЈЕ У ОДБРАНИ ОТАЏБИНЕ

192) ДЕД И УНУК
(Јован Јовановић Змај)

Уз'о деда свог унука,
Мети'о га на крило
Па уз гусле певао му
Што је негда било.

Певао му српску славу
И српске јунаке –
Певао му љуте битке
Муке свакојаке.

Деди око заблистало,
Па сузу пролива,
И унуку своме рече
Да гусле целива.

Дете гусле целивало,
П' онда пита живо:
„Је ли, деда, зашто сам ја
те гусле целив'о?"

„Ти не схваташ, Српче мало!
Ми старији знамо!
Кад одрастеш, кад размислиш,
Каз'ће ти се само!"

193) ОТАЏБИНА
(Ђура Јакшић)

Иовај камен земље Србије,
Што претеђ' сунцу дере кроз облак,
Суморног чела мрачним борама
О вековечности прича далекој,
Показујући немом мимиком
Образа свога бразде дубоке.

Векова тавних то су трагови,
Те црне боре, мрачне пећине;
А камен овај, к'о пирамида
Што се из праха диже у небо,
Костију кршних то је гомила
Што су у борби против душмана
Дедови твоји вољно слагали,
Лепећи крвљу срца рањеног
Мишица својих кости сломљене,
Да унуцима спреме бусију,
Оклен ће некад, смело презируђ'
Душмана чекат' чете грабљиве.

И само дотле, до тог камена,
До тог бедема
Ногом ћеш ступит' можда поганом!
Дрзнеш ли даље... чућеш громове
Како тишину земље слободне
Са грмљавином страшном кидају;
Разумећеш их срцем страшљивим
Шта ти са смелим гласом говоре,
Па ћеш о стења тврдом камену
Бријане главе теме ћелаво
У заносноме страху лупати!
Ал' један израз, једну мисао,
Чућеш у борбе страшној ломљави:
„Отаџбина је ово Србина!"

194) ПАДАЈТЕ БРАЋО!
(Ђура Јакшић)

Падајте, браћо! Плин'те у крви!
Остав'те села нек' гори плам!
Бацајте сами у огањ децу!
Стрес'те са себе ропство и срам!

Гините, браћо! Јунаци! Људи!
За пропаст вашу свет ће да зна...
Небо ће плакат' дуго и горко,
Јер неће бити Србина.

Ми нисмо браћа, ми Срби несмо!
Или ви несте Немањин сој?
Та да смо Срби – та да смо људи
Та да смо браћа, ох, Боже мој!

Та зар би тако с Авале плаве
Гледали ледно у огњен час?
Та зар би тако, ох, браћо драга!
Та зар би тако презрели вас?...

Презрите братства покор и клетву;
Што небо даде, погаз'те ви!
Та није л' грешно, није ли грозно
– Крв деце ваше гледамо ми!

А где је помоћ, ил' суза братска,
Ил': „Јуриш, роде, за брата свог?!"
У вељој беди, смрти и крви,
Данас вас саме оставља Бог!

Ал' опет, грешан, грешно сам пев'о
Рањено срце народа мог!
Та Србин кипи – кипи и чека:
Ал' не да ђаво... Ил' не да Бог!

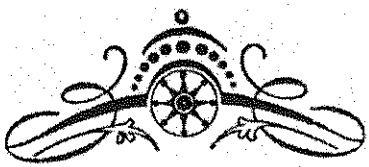
195) МОЈА ОТАЏБИНА
(Алекса Шантић)

Не плачем само с болом свога срца
рад земље ове убоге и голе;
мене све ране мога рода боле
и моја душа с њим пати и грца...

Овдје у болу срца истрзана
ја носим клетве свих патња и мука,
и крв што капа са душманских рука,
то је крв моја из мојијех рана...

У мени цвиле душе милиона....
мој сваки уздах, свака суза бона,
њиховим болом вапије и иште.

И свуда гдје је српска душа која,
тамо је мени отаџбина моја,
мој дом и моје рођено огњиште.

196) ВОЈНИЧКО ПИСМО
(Војислав Илић Млађи)

Очајничка битка... Крв... Оружјем звека...
Покличи... Плотуни... Урнебесна јека...
у топовском огњу брда и планине
разливене пламте. Над хладне трупине
пробијених коња, мртвих витезова
док, с криком, долећу јата гавранова,
и крваво сунце док заходу бежи,
с образом на пушци, један јунак лежи.
Погођен у срце зрном из шрапнела,
лежи блед, осмехнут, крвава одела,
а војничко писмо још непрочитано
једним му крајичком вири из шињела...

„Мило моје дете," пише сину мати:
„Пиши нам, дал' борбе непрестано трају.
Овамо се чује да ће рат престати,
и да ћете, опет, доћи родном крају.
Ја не тебе, тужна, мислим непрестано,
и Господа молим, и јутром и вече,
да се вратиш мајци, материна храно,
и да ми те писмо у здравље затече.
Оца више немаш, у повратку с поља
на путу је пао. Болов'о је кратко...
Јуче је погребен... Шта ћеш. Божја воља.
Берба ће почети чим Крстовдан мине.
Виноград нам пон'о к'о никад до сада.
Ти ћеш дотле стићи. Док не дођеш, сине,
нећемо га брати... Нека!... Има када...
Дођи, али часно уздигнутог чела,
Да те могу с диком својим сином звати.
Поздрави сву момчад из нашег села,
па остани ми здраво! Збогом!... Твоја мати!"

Затим две-три врсте руком добре жене:
„Кад ће се, о Боже, свршит' војна ова!
Како си са здрављем? Сећаш ли се мене
и дечице наше и домаћег крова?
Деца су нам златна. Њих сад мама љуби,
Тата је далеко... Тежак живот води...
Дођи, тата, дођи!... Ради ничу зуби...
Јова учи. Мића почиње да ходи...

Увече, замишљен, кроз прозоре вири
у Богине свеће које небо красе,
и устима малим дуго у њих пири,
зачуђен и срдит, што се не угасе!

Наш бостан, на брегу, високо над селом,
лагано дозрева, док зрикавци зричу,
а у житу златном, за жетву сазрелом,
препелице тако слатко пућпуричу!

За обед редовно, тешка срца седам,
јер не видим тебе...То тишти к'о рана.
Кад год воз војнички с прозора угледам,
ја помислим: ти си... Поздрав... Твоја Ана."

Најзад, другу страну, све до дна, захвата
Рукопис детињски, из огромних слова:

„Љутим се на тебе, што не дођеш тата!
Поздравља те много и воли – твој Јова."

А тамо далеко, на оградју тавном,
док пукови кличу под тробојком славном,
и крваво сунце док заходу бежи,
на редуту тврдом, међ хрпом мртваца,
с образом на пушци, један јунак лежи.
Погођен у срце зрном из шрапнела,
лежи блед, осмехнут, крвава одела,
а војничко писмо, још непрочитано,
једним му крајичком вири из шињела.

197) НЕ ЗАСТАНИ
(Алекса Шантић)

Не застани! Све даље и даље
Тамо гдје те твоја вјера зове!
Бог, који ти своју милост шаље,
Водиће те на подвиге нове!

Не дај срцу да га слутња свлада
Нити оку да га суза роси,
Тамо куд те зове снага млада,
Твој крст тешки на плећима носи!

Благо оном кога Провиђење
Под бременом пут Голготе спрема!
На њ' свјетло чека Васкрсење
И његовој слави конца нема!

Пред њима ће поникнути злоба
Што му негда оштри венац сплела,
Кад он силан дигне се из гроба
А зар Божији загрије му с чела.

Не застани! Кроз маглу дубоко
С крстом ступај уз голетну страну!
Своје чело подигни високо
И радуј се васкрсноме дану!

198) ЗАВИЧАЈ
(Јован Јовановић Змај)

Завичају, мили крају,
У ком сам се родио.
Душе моје слатки рају,
Ко те не би волио?!

У теби ми све познато:
Свако дрво, сваки кам,
Свак' ме гледа умиљато,
И ја свакога ту познам.

И кад сам у туђини,
Увек мислим на тај крај.
Молим Бога на висини,
да ми чува завичај.

199) КОМАД ХЛЕБА
(Војислав Илић Млађи)

Новембарска студен. Хучи Дрим у ноћи.
И док јата врана круже у висини,
Млад коњаник један, остављен без моћи,
Лежи украј пута врху на планини.

Полусмрзнут, гладан, усред снега ледна,
Равнодушно чека да га смрт покоси.
Из снега му вири само рука једна,
К'о да кору хлеба умирући проси.

Ратници... Јунаци... К'о на пратњи кобној,
Корачају тешко у бескрајном низу.
Снуждени и мразни, у тишини гробној...
Један од њих само прође сасвим близу.

Кад виде младића, он узбуђен стаде,
Двапут је у сумњи, тужно главом ма'но.
„Синко, ево хлеба!," рече му и даде.
Па још већма снужден прође, полагано...

И док снег албански провејава лако,
Завејани дечко, усред снега густа,
Држи хлеб у руци, и почива тако,
Немоћан да руку принесе до уста.

Ратници промичу, не чује се гласак,
Газе око сенке, сви уморног лика...
Један ратник само застаде за часак
Кад виде крај пута згрчена војника.

Изнурен од глади, ближе с пута сиђе,
Пред оком му трепти црвен сјај светлаца...
„Гле мртвог војника!," помисли и приђе.
„Хајд' да узмем хлеба из руке мртваца!"

И сагну... Ал' мртвац стиште комад брже,
И прошапута тужно: „Не дирај ми, роде!"
Посрамљен се ратник к'о опарен трже
И рекав' „Опрости," с војницима оде.

Док сваки њин корак један леш бележи
И док звезде трепте на албанском небу,
Осмехнути дечак још и даље лежи,
И умире, тако, с погледом на хлебу...

Коњи и јунаци, по цичи, хладноћи,
Пролазе крај момка, врху на планини;
Снег веје ли, веје... Хучи Дрим у ноћи...
А гаврани гладни гракћу у висини...

200) РАДО ИДЕ СРБИН У ВОЈНИКЕ

Радо иде Србин у војнике,
Када бере зелене ловорике;
Борба њему забава је драга,
Још милије саломити врага;
Јер пушчани прах –
Не задаје му страх!
Њега на бој мати,
И невеста прати,
Отац жели, седи,
Да врага победи!

201) У БОЈ ДЕЦО ПРОТИВ МРАКА

Рекао нам Бог богова:
У бој, децо, против мрака!
Не питајте ко вас гледа:
Ја вас гледам из облака!

Ведро чело, рука чила,
Срце пуно хај!
Ко слободу свету љуби,
Руку руци дај!

Слатка песма нас испраћа,
Слатка уста моле Бога,
Да нам срцу даде сунца,
А у руке грома свога!

О, јунаци, браћо драга,
Хај, на ноге, хај!
Опасни су наши врзи,
Скочи, ходи и устај!

Ко ће братски: брат смо њему!
Ко душмански: душман смо му!
Нека стеже црни ланац,
Пустиће га нашем грому!

Барјактару, барјак дижи,
Хајде право, хај!
Одакле чујеш понајдубљи
Ропски уздисај!

202) ИСТИНА И СЛОБОДА

Два су цвета најсветлија,
светог рода рајског плода:
истина је цветак први,
а други је та слобода.

Ко истину увек збори,
увек себи срећу стиче,
ко истину не говори
и слободу изгубиће.

Јер ко лаже тај и краде
и греси га казни воде,
осуде га да тамује,
а тада је без слободе.

А колику срећу значи
слобода наш цветак мио,
једино ће онај знати
ко је једном изгубио.

203) ОНАМО, 'НАМО
(Краљ Никола Петровић)

Онамо, 'намо, за брда она,
Говоре да је разорен двор.
Мојега цара, онамо веле,
Био је негда јуначки збор.

Онамо, 'намо, да виђу Призрен.
Та, то је моје – дома ћу доћ'.
Старина мила тамо ме зове,
Ту морам једном, оружан поћ'.

Онамо, 'намо – са развалина
Дарова царских врагу ћу рећ':
„С огњишта милог бјежи ми, куго,
Зајам ти морам вратити већ!"

Онамо, 'намо, за брда она,
казују да је зелени гај
Под њим се дижу Дечани свети;
Молитва у њих присваја рај.

Онамо, 'намо! За брда она,
Где небо плави савија свод,
На српска поља, на поља бојна,
Онамо, браћо, спремајмо ход!

Онамо, 'намо за брда она.
Погажен коњ'ма кликује Југ:
„У помоћ, дјецо! У помоћ синци!
Светит' ме старци свет ви је дуг!"

Онамо, 'намо, за брда она,
Милошев кажу, пребива гроб!
Онамо!... Покој добићу души
Кад Србин више не буде роб.

204) ОСТАЈТЕ ОВДЕ
(Алекса Шантић)

Остајте овдје! Сунце туђег неба
Неће вас гријат' к'о што ово грије;
Грки су тамо залогаји хљеба
Где свога нема и гдје брата није.

Од своје мајке, ко ће наћи бољу?!
А мајка ваша земља вам је ова;
Баците поглед по кршу и пољу,
Свуда су гробља ваших прадједова.

За ову земљу они беху диви,
Узори свјетли, што је бранит' знаше,
У овој земљи останите и ви,
И за њу дајте врело крви ваше.

К'о пуста грана, кад јесења крила
Тргну јој лисје и покосе ледом,
Без вас би мајка домовина била;
А мајка плаче за својијем чедом.

Не дајте сузи да јој с ока лети;
Врат'те се њојзи у наручја света;
Живите зато да можете мр'јети
На њеном пољу гдје вас слава срета!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нико познати вас неће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цв'јетна поља куд се туђин креће.

Овдје вам свако братски руку стеже
У туђем свјету за вас пелен цвјета;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство и крв света.

Остајте овдје!... Сунце туђег неба
Неће вас гријат' к'о што ово грије,
Горки су тамо залогаји хљеба
Гдје свога нема и где брата није...

205) ПО ГРОБОВИМА
(Владислав Петковић ДИС)

Ја немам сузе за оне младиће,
Што су остали кланцима и пољем:
Све друг до друга као једно биће,
Ко једна жртва нараштају бољем.
Ја немам сузе за оне младиће,

Што су весели пошли из свог стана,
К'о да их возе за границом коло:
Њине су груди пуне светлих рана,
На које душа пренула им холо.

Ја немам суза за тај покров бели,
Кроз који чујем један шапат дуги:
„Сав својих њина живот смо донели,
и знамо где смо, знамо где ће други...
гробови данас добро су понели."

Ја немам сузе за хумке синова,
Из којих ведро буде се слободе,
И нови дани и приче џинова,
И старе земље, планине и воде.
Ја немам сузе за хумке синова,

За хумке деце отаџбине ове,
Што су свој живот као булке дала
За стару мис'о и границе нове,
За прошлу славу и реч са гусала.

Уместо сузе да мртве делије
Ожале редом, нек' гробове њине
Песма из срца, из груди прелије:
Велика песма уместо црнине.
Уместо сузе да мртве делије

Ожале редом, нек' у њине кости
Уиђе љубав новог појаса
И бол мој, зашто овај живот прости
Нисам спустио у борбу таласа.

206) ГОЛГОТА
(Милета Јакшић)

Мрачно је небо. Месец крвави
у поноћноме тиња облаку,
к'о тежак уздах шапће у трави
ветар. Голгота спава у мраку.
Црно је небо; ни звезда нема;
у грозничавом бунилу дрема
планета стара;
грех на њој тешка крила одмара.

Тама је пала...
Суморно ћуте троја вешала
У глухо доба тишине мртве
празна и црна.
С њих су недавно скинуте жртве:
два разбојника и Божји Син –
два дивља трна
и један крин...

Јутро је; ал' још свитања нема;
с јерусалимских тврдих бедема
Још се не диже тама немила;
с истока нема танког бледила,
зоре, веснице блискога дана;
још лежи ноћ, к'о прикована,
– к'о црна крила мртва гаврана.

Са страхом, с тешком слутњом у груди,
забринут народ лута и блуди
по улицама;
тиска се, врви,
около храма;
ал' не на принос пасхалне крви,
већ да молитвом наду окрепи...

„Хоће л' сванути?" шапће, и стрепи
Ал' каква оно утвара бледа

међ' народ ступа? Народ се загледа:
ко је и шта је?
Нико је не зна, нити познаје.
К'о дух, к'о авет поноћних снова,
ил' из пророчких да је гробова;
брада се вије, прамење бело,
занесен поглед, дуго одело;
погледом густу таму прожиже,
дршћућом руком вео подиже,
са будућности срамне Голготе –
„Христос васкрсе!" с пуно страхоте
глас му захори...

Голгота гори!
Над њоме пламти Ускршња зора,
а на њој црква, к'о златна гора,
у руменом сјају се купа;
и к њојзи ступа
свет будућности с далеких страна.
Под плавим небо дивота дана
грми и звони?
Гмижу тисуће и милиони –
„Христос васкрсе!" ваздух колеба,
до краја мора, земља и неба...
ал' за час само – и мрак се густи
на земљу спусти.
И пред страхотом Божјег виђења,
што румен лица с бледилом мења,
Јуда се прахом по глави посу:
чупајућ' косу,
груди бијући,
и крвав поглед к небу шаљући,
сруши се, клече:

„Проклетство!" рече:
„Дрма се, пуца храм Соломона
од грмљавине ускршњих звона."

Ђура Јакшић

207) ХИМНА

(Ђура Јакшић)

Над стенама стено Ти!
У пукоту ребра свог
Можеш ли ме склонити,
Мене, сина немоћног?
Крви Твоје свети тек
Разблажује греха век.

Мог дивљења слаба ј' моћ,
Само један Твој је сјај,
Што ми жизни ведри ноћ,
Што ми тиша уздисај!
Твоја крв је, Боже, та
Што нас чисти грехова.

Ништ' не носим, Оче, благ,
Клањајућ' се крсту Твом
Долазим Ти го и наг,
Теби, Оцу превечном;
Очисти ми греха смет,
Опери ме – јер ћу крст'.

А кад умрем, Боже мој!
Пред судију стане црв,
Храбриће ме поглед Твој,
Чистиће ме поглед Твој,
Чистиће ме Твоја крв;
Ти ћеш грешног штитити
Над стенама стено Ти!

208) УСТАНИТЕ

Устаните, децо Божја,
Прославите вишњег Бога,
Сложно песму запевајте,
Нек' је жива света слога.

Устаните, децо Божја,
Уздигните срца горе,
Где престоли вечно стоје,
Где анђели тајне зборе.

Тајне зборе о Тројици,
Њеној сили, њеној слави,
И животу и блаженству,
И заносу и љубави;

Тајне зборе о Пречистој,
О јутарњој звезди јасној,
Што објави Сунце правде
У светлости вечној, красној;

Тајне зборе и роморе,
О Исусу Спаситељу,
Што с престола вечно сиђе,
Нас да дигне к Родитељу;

Да нас викне и довикне
Као стадо изгубљено
И за собом у Рај збере
Своје стадо избављено.

Устаните, децо Божја,
Прославите вишњег Бога,
Сложно песму запевајте,
Нек' је жива света слога.

209) БОГ СЕ ДРАГИ НА СРБЕ РАЗЉУТИ

(Петар II Петровић Његош, из *Горског Вијенца*)

Бог се драги на Србе разљути
За њихова смртна сагрјешења!
Наши цари закон погазише,
Почеше се крвнички гонити,
Један другом вадит' очи живе;
Забацише владу и државу,
За правило лудост изабраше.
Невјерне им слуге постадоше
И царском се крвљу окупаше.
Великаши проклете им душе,
На комате раздробише царство,
Српске силе грдно сатријеше;
Великаши траг им се утро,

Распрсе сјеме посијаше горко,
Те с њим племе српско отроваше;
Великаши, грдне кукавице,
Постадоше рода издајице.
О, проклета косовска вечеро!
Куд те срећа, да грдне главаре
Све потрова и траг им утрије,
Сам да Милош оста на сриједи
Са његова оба побратима,
Те би Србин данас Србом био!
Бранковићу, погано кољено,
Тако ли се служи отачаству?
Тако ли се цијени поштење?
О, Милоше, ко ти не завиди?
Ти си жертва благородног чувства,
Војинствени геније свемогући,
Гром стравични те круне раздраба!
Величанство витешке ти душе
Надмашује бесмртне подвиге
Дивне Спарте и великог Рима:
Сва витештва њина блистателна
Твоја горда мишца помрачује.

+++

А ја што ћу, али са киме ћу?
Мало руках, малена и снага,
Једна сламка међу вихорове,
Сирак тужни без нигђе никога!
Моје племе сном мртвијем спава,
Суза моја нема родитеља,
Нада мном је небо затворено,
Не прима ми плача ни молитве;
У ад ми се свијет претворио,
А сви људи паклени духови.
Црни дане, а црна судбино!
О кукавно Српство угашено,
Зла надживјех твоја сваколика,
А с најгорим хоћу да се борим!

Петар II Петровић Његош

210) НОЋ СЛУТЊЕ

(Сима Пандуровић)

Спавај мирно чедо моје,
Све је мирно...
Звезде стоје;
Ни дах ноћи није пирн'о.

Ти не мораш као мати,
У тој тами
Бдити, знати
Да смо сами, да смо сами.

Јер се негде бој сад бије,
Пушке праште,
Крв се лије
За ловоре славе таште.

Ове ноћи кобне, лепе
Многе душе
Ћутом стрепе,
А топле их сузе гуше.

Ове кобне, лепе ноћи
Трепте звезде
У самоћи;
А гласници смрти језде.

Сваки од њих ноћас стаће,
Прстом ледним
Закуцаће
На вратима тужним једним.

Јер се негде бој сад бије,
Пушке праште,
Крв се лије
За ловоре славе таште.

211) ГАВРИЛОВИЋИ
(Манојле Гавриловић)

Тринаест Гавриловића
Трин'ест српских војника

из Селишта испод Клика
из две куће, у свануће

понели су светлост зоре
малу дугу изнад горе

и кренули према Церу
прве звезде да наберу

с Колубаре носе росу
да им светли у откосу

Србија је сва у плачу
у колони према Драчу

над Солуном јутра свела
пребегла из српских села

око кућа гракћу птице
ветар цепа умрлице.

212) ЗАРОБЉЕНОЈ БРАЋИ
(В. Рајић)

Стари снови нису били варка:
На Српскоме Југу нема више роба;
Пренула је снага Милоша и Марка,
Васкрсао Србин из Косовског Гроба!
Бог је диг'о старе витезове наше
Што за род умреше у оружја звеци;
Њина трошна тела на Косову паше,
Ал' дух њихов оста у њиховој деци!
Планула је широм крви љубав жарка,
Извидаше ране од Видова дана:
Наш је данас Прилеп Краљевића Марка,
И малена Бањска Страхињића Бана!
Слободна је раја, она душа чиста,
Над којом се, дивно заплакала Вила:
Цар Душана круна у Скопљу се блиста,
Над њом Бели Ор'о раширио крила!
Размрскане главе лежи гуја шарка,
Крв, кап по кап, тужном робу што је пила;
Пренула је снага Милоша и Марка,
По горама нашим опет пева Вила!

б) РЕЦИТАЦИЈЕ О СРБИЈИ И СРБИМА

213) НЕБЕСКА СРБИЈА

О небеска, о Србијо права,
Ти си наша надежда и слава.
Нада си нам јер Господа молиш,
Слава си нам јер Христа узносиш.
Браћо, сестре, апостолског соја,
Сред анђелског вечног славопоја.
Стварност среће и стварност надања.
Лице Божје с анђелима зрите,
Апостоле у слави видите.
Мученике и пророке старе,
Свете оце, свете патријар'е.
Своју браћу и миле рођаке,
Родитеље драге свакојаке.
Весело се с њима веселите,
Љубав Божју и милост славите.
Браћо, сестре, што нас претекосте,
И у небо пре нас отидосте,
Зар ћете нас забораву дати?
Не никада, децо благодати!
Но се за нас дан и ноћ молите,
Молитвама вашим помозите.
Да нам Господ опрости дугове,
С црне књиге избрише грехове.
Нек' анђели Божји с нама буду,
Пре но Страшном предстанемо суду.
Крсни свеци нек' нам блаже боле,
Претци наши нек' нас увек воле.
Божја мајка нек' нас благосиља,
Пуне руке смиља и босиља.
Пред икону њену ставићемо,
Милост Њену навек славићемо.

Свети Сава и Свети Симеон, манастир Хиландар

214) СРПСКА МАЈКА

Српска мајка Србина родила,
Бела вила млеком подојила,
Дична сина, гласна, јасна тића,
Светозара славна Милетића.

Хвала мајко, хвала бела вило,
Прокуни нас, нигде нас не било,
Ако твога небеснога дара,
Одбацимо дична Светозара.

Нема срца, дични српски сине,
Што не бије за те од милине,
Нема грла, што не кликће тићу:
Живио нам, славни Милетићу.

215) АВЕ СЕРБИЈА!
(Јован Дучић)

Твоје сунце носе сад на заставама,
Ти живиш у бесном поносу синова;
Твоје светло небо понели смо с нама,
И зоре да зраче на путима снова.

Још си уз нас, света мајко, коју муче:
Све су твоје муње у мачева севу,
Све у нашој крви твоје реке хуче,
Сви ветри у нашем осветничком гневу.

Ми смо твоје биће и твоја судбина,
Ударац твог срца у свемиру. Вечна,
Твој је удес писан на челу твог сина,
На мач његов реч ти страшна, неузречна.

Млеком своје дојке нас си отровала,
У болу и слави да будемо прави;
Јер су два близанца што си на свет дала
Мученик и херој, кап сузе и крви.

Ти си знак у небу и светлост у ноћи,
Колевко и гробе у одећи сунца;
Ти си горки завет страдања и моћи,
Једини пут који води до врхунца.

Ми смо твоје трубе победе, и вали
Твог огњеног мора и сунчаних река:
Ми смо, добра мајко, они што су дали
Свагда капљу крви за кап твога млека.

216) ВЕЧНОЈ СРБИЈИ
(Јован Дучић)

Чувај се, мој роде, својих странпутица,
Јер пут неизвестан је увек пут вражји.
Не бој се јастреба него кукавица,
Не бој се лажова него њине лажи.

Бог нека те спасе твојих спасилаца,
На свакоме углу има их по један.
Презри мудрост глупих и глупост мудраца!
Нож твог издајника биће увек жедан.

Као гром ћеш наћи свога правог пута,
И као нит златна пробити кроз стену.
Зар храброст полтрона да ти снагу спута,
И да нож злочинца проспе задњу вену?!

Косовски витези први пут су знали
За војску убица што ће да их срете:
За гнусно јунаштво оних што су клали
У постељи старца у колевци дете.

Заставу идеје у руци подлаца!
Место мач што светли, увек нож што пара!
Борца што се блатом место копљем баца,
Јунака што пљачка и жреца што хара!

Заставу у срамни злочин замочену;
Слободу у сенци туђих бајонета;
Отаџбину целу у пљачци и плену;
У крвавој руци где је причест света.

Презри љубав подлих и братство убица.
Реч вероломника и част клеветника!
Носи, роде славни, тај мач без корица –
Знамен крстоносца и Божјег војника!

Да би штит Ахилов био славе веће,
Сам Бог Хефаистос оде за ковача!
И ти, роде српски, знај да никад неће
Нож убице стићи дужину твог мача.

Знај само из крви хероја се рађа,
Звезда путовођа за далеке путе...
Ветром неба иде мученичка лађа,
Сузе невиних до неба дигнуте...

217) СРБИЈИ
(Лука Сарић)

О Србијо, мила мати!
Увек ћу те тако звати.
Мила земљо, мили доме,
На крилу ћу свагда твоме
Срећно живет к'о у рају,
Где милине вечно трају.
У теби је оно све,
За чим срце моје мре.

Кроз дубраве твоје лесне
Веселе ћу певат' песме,
Кристал воду твоју шити,
Теби вечно веран бити,
Живот и крв моју дати
Све за тебе, мила мати.
Ти си мени земни рај,
У ком љупки цвета мај.

Волим прости пастир бити
И у теби све живети,
Нег' у туђој земљи, мати,
Царска блага уживати,
Ти си душе моје живот,
У теби ћу срећно тек
Проводити кратак век.

На част цару царство
И његово господарство,
Ти си мени најмилија,
Моје сунце у теб' сија;
Јер у теби срце болно
Осећа се задовољно.
На криоцу само твом
Утеха је срцу мом

Трпела си, страдала си,
Тешки су ти били часи
Због кривице деце твоје,
Која љубав мајке своје
Несмислено погазише
И тешко је увредише.
Над разумом гадна страст
Безумнијем оте власт.

Прости деци, мати мила,
Што су тебе увредила;
Престан' горке сузе лити,
Деца ће се поправити,
Јер признају грехе тешке
И кају се за све грешке,
Живот и крв даће сви,
Да се опет дигнеш ти.

Подигни се, мати мила,
Да нам будеш што си била;
Јер си дуго робовала,
Дуго сузе проливала,
Сунце ти се већ родило,
Које ти је зашло било.
Куцнуо је мати час,
Да се и твој чује глас.

218) СРБИЈА
(Милосав Јелић)

Загасла као зора иза гора,
што јој осмех огањ сунчев узе,
земљо наша – скамењене сузе,
бисер сузе с танковрха бора,
о, кол'ко те срце плахо воли!

И без твоје планине и луке
и милости нежне твоје руке
како тешко сетна душа боли...
Наша рано, око уплакано!

Слатко мрети за тебе бејаше!
И за сузу твоје зене миле
деца снажне покидаше жице,
да прескупа причест тецијаше.
Чим пролеће заогрну биљке,
Чим ђурђевак замири у лесу,
чим морава запени у бесу,
писну шара обалом Вардара

О, колико хумки славе оста!

Хумком су те, земљо, побусали:
официри, учитељи, ђаци,
чиновници, сељаци, сељаци...
Мати добра, жали, не нажали!
Јер, ко год је склап'о трепавице,
на мач сломљен ослањајућ' бедра,
видео је твоја топла недра
и милошћу осенчено лице –
грео свесно у царство небесно...

219) ХИМНА СРБИЈИ
(Добривој С. Каписазовић)

Ова земља где нам сунце
понајлепше увек сја,
отачаство што је наше –
та јуначка Србија!

Свим Србима, ма где да су,
Србија је родни дом –
добра мати свим је мила,
и носе је у срцу свом.

Кроз векове гајила је
слободарства дивни цвет,
њеној борби за слободу
дивио се цео свет.

Она жели мир да влада,
у њој сложни људи сви;
ој Србија, земљо мила,
увек срећна буди ти!

220) СРПКИЊА САМ
(Мирко Поповић)

Кад сам била још дијете
Мајка ме је саветовала
И к'о кћери ово ми је
У аманет свети дала.

Као што се птица дичи
Што имаде своја крила
Тако и ти поноси се
Што си ћерка Српства мила.

Српски понос чувај, брани,
Српски језик, веру свету
Над све Српско име љуби
Док те траје на свијету.

Хоћу мати, ја јој рекох
Српкиња ћу увек бити
И до гроба с' тим именом
Увек ћу се поносити.

Очуваћу српски понос
Што ми слатка мајка рече,
И за образ умријећу
Изродом ме звати неће!

221) ЈА САМ СРПЧЕ МАЛО

Ја сам Српче мало,
Мене Српство чека,
Србоваћу, Боже,
Целог свога века.

Дедови су моји,
Крв за Српство лили,
Та је иста крвца,
И у мојој жили.

Српски ћу да живим,
Српски ћу да владам,
И готов сам увек,
За то и да страдам.

То ме учи отац,
То ме учи мати.
То су моји пути,
Од Бога ми дати.

222) ХАЈ СЛАВНО ЈЕ СРБИН БИТИ

Ја сам синак српског рода,
Крепке снаге, воље јаке,
Што се диже смелом душом,
Као оро под облаке.

Ја сам синак оног рода,
Што му чело слава кити,
Ја сам синак који пева:
Хај, славно је Србин бити!

Ја сам синак оног рода,
Оног јата, оног крила,
Које крепи песмом милом,
Са Косова света вила.

Ја сам синак оног рода,
Што се не зна боја крити,
Ја сам синак који пева:
Хај, славно је Србин бити!

Ја сам синак оног рода,
Који крв и живот даје,
Али име, част и језик,
Никад подло не продаје.

Ја са синак дичног рода,
За који ћу живот дати,
Ја сам синак који пева:
Хај, славно је Србин бити!

223) СРБИЈО СЛАВНА

(Атински лист „Патрис" у свом броју од 7. новембра 1916. године, донео је ову песму једног од грчких песника чије нам је име остало непознато. „Српске Новине," које су излазиле на Крфу, објавиле су је у преводу исте 1916. год.).

Србијо! Највећи грчки народни песник ренесансе устаје из гроба да поново живи за тебе. Само за тебе, о земљо страшна као коб, непобедна и вечна као слобода.

Земљо, потопљена крвљу, јаче но кишом, ударана својом судбином јаче но својим громовима. Легендо, урезана у мишице деце твоје, у мишице које су осећале бол, али нису задрхтале; у мишице руку осветничких и часних у страшним, праведним и светим ратовима. Пред твојим стиховима силног полета, као морски таласи, епска песма оставља Хомера. О, свети храме, освештан најузвишенијом жртвом, белим лобањама, које је дотајила смрт, тврдим костима, које нагриза земља. Стари векови завидеће твојој слави, а нови ће бити твоји свештеници.

Ти си окрвављена, али ниси мртва; ти си несрећна, али не неутешна; ти си робиња, али не понижена. Том крвљу и ропством, као златом, сребром и драгим камењем, везала си, у пламену смрт своју веридбу са вечношћу. Проливаш сузе, али твоја звезда сија као звезда Даница, у ноћи твојих очију, и где год кане суза твоја чиниш већа чуда од росе, јаче од огња пали веру твоју.

Знам да је угашена ватра у колибама твојим, и птице ти не певају, и цвеће ти погажено, а твоје реке теку лагано као сузе низ јагодице твоје. Знам да је ласта узалудно тражила место за своје гнездо, под обореним крововима твојим. И ништа није остало необорено, сем душе твоје. Србијо, иако нико не остаје у теби, сем мртвих твојих седам стараца који теше унучад своју, иако часови сутона тону у дубину твојих поља и губе се у шумама твојих планина, мотаних црнилом, као ожалошћене жене. Ипак, све ће то минути, Србијо. Разгореће се ватре у колибама твојим, пропеваће птице, процветаће цвеће твоје и вратиће се ласта под кров твој. А старица ће причати заборављене легенде унучићима својим. Часови ће пролазити путем

вечности и сећаће се јутром и вечером на много што-шта.

Не брини што су зарђали плугови у стајама твојих ојађених села. Не брини што су њиве упарложене. Не брини што нема пшенице. Други плугови, од љућег челика, други сејачи, дивни и неуморни, засејали су крвљу својом земљу твоју. И нема никакве Божије непогоде која тај усев може уништити, нити ће бити икакве птице небеске која ће га позобати, ни разбојника који би га уништио. А усев је диван свом земљом, јер си ти, Србијо, отворила вене своје да теку свуда као реке твоје. И дан жетве велике, плодне жетве није далеко. А кад дође тај дан, нико толико неће пожњети Славе и Части као ти, Србијо.

Твоја судбина била је као река, која је бризнула коритом твога бола, сигурно као нож који циља у срце. Таква је одувек судбина твоја, Србијо. Брза као планинска река и сурова као оштрица. Јер је одвајкада било суза, да испуне корист твога бола и непријатеља са изоштреним ножевима за тебе.

Јер када се варварска најезда спуштала на тебе, брже од мује и страшнија од буре, ти си нам озарена правдом, самопоуздањем и одушевљењем изгледала силно узвишена и сви смо то видели, Србијо, као што гледамо звезде на небу.

Стајала си тако усправно, високо и гордо, са извађеним мачем и страшним погледом. Узвишенија од једног народа као симбол; узвишенија од симбола као божанство.
Груди су ти, Србијо, пламтеле новим силним полетом и кипела смрћу и ратом. А твоји погледи у тами твојих планина сипали су мује. Твој глас, ширином твојих поља, личио је на оркан. А твој ход, по нестрпљивој земљи твојој, био је земљотрес.

Здраво Србијо, света Србијо!

(Непознат песник, непознат преводилац ове дивне и до срца потресне песме. Зна се само то да је ова ода Србији објављена 1916. године на грчком језику, а исте године и на српском језику, опет у Грчкој. Ако тражимо преводиоца између наших књижевника који су тада били тамо, вероватно ћемо се задржати највише на Јовану Дучићу, не само по стилу и речнику превода, још више по одушевљењу које је од рођења па до смрти имао за Србију. Већину својих родољубивих песама писао је у изгнанству, баш тада у Грчкој. Вероватно да је тада видела света и његова чувена песма Аве Сербија, најближа његовој љубави за родну груду – „свету мајку коју муче").

224) СРБИЈО ДРАГА

Нек' друга земља у срећи сија,
мени си Ти увек најмилија!
Нек' друге земље богатство кити,
у Теби волим сиромах бити!
Ван тебе никуд не тражим блага,
Србијо драга!

И ако, кадгод, на страну пођем,
опет ћу Теби натраг да дођем,
к'о миле ласте што некуд лете
ал' после опет натраг долете.
Ван Тебе нећу среће ни блага,
Србијо драга!

Нек' туђе небо радост пролама,
нек' туђе горе јече песмама;
ја волим, Мајко, код Тебе бити
па макар морао и сузе лити.
Ван Тебе нећу среће ни блага,
Србијо драга!

А кад српске гусле загуде
прошле се слике у мени буде;
кад чујем Твоју негдашњу славу,
весело тада подигнем главу
к'о да сам стек'о силнога блага,
Србијо драга!

225) ТО СУ СРБИ!

(Пастор Фридрих Грисендорф)

(Из проповеди протестантског пастора Фридриха Грисендорфа, одржане маја 1945. у селу Евербургу, крај Оснабрика).

„Наша отаџбина је изгубила рат. Победили су Руси, Американци, Енглези. Можда су имали боље оружје, више војника, боље вођство. Али то је, у ствари, изразито материјална победа. Ту победу су они однели.

Али овде, међу нама, има један народ који је извојевао једну другачију и много лепшу победу – победу душе, победу срца и поштења, победу мира и хришћанске љубави. То су Срби!

Ми смо их раније само донекле познавали. Али смо исто тако знали шта смо чинили у њиховој Отаџбини.

Убијали смо стотину Срба, који су бранили земљу, за једног убијеног нашег војника, који је, иначе, представљао власт окупатора – насилника. Па не само да смо то чинили, него смо благонаклоно гледали како су на Србе тамо пуцали са свију страна.

Знали смо да се овде, међу нама, налази 5.000 официра Срба, који су некад представљали друштвену елиту у својој земљи, а сада су личили на костуре, изнемогли и малаксали од глади.

Знали смо да код Срба тиња веровање: ко се не освети, тај се не посвети! И ми смо се, заиста плашили осете тих српских мученика. Бојали смо се да ће они, по нашој капитулацији, радити оно што смо ми њима чинили. Замишљали смо, јасно, ту трагедију, и већ видели нашу децу како пливају канализацијом, или се пеку у градској пекари. Замишљали смо убијање наших људи, силовања, рушења и разарања наших домова.

Међутим, како је било?

Кад су пукле заробљеничке жице и када се 5.000 живих српских костура нашло слободно у нашој средини, ти костури су миловали нашу децу, давали им бомбоне. Разговарали су са нама! Срби су, дакле, миловали децу оних који су њихову Отаџбину у црно завили.

Тек сада разумемо зашто је велики песник Гете учио српски језик. Сад тек схватамо зашто је Бизмарку последња реч на самртничкој постељи била „Србија!"

Та победа Срба је већа и узвишенија од сваке материјалне победе! Такву победу, чини ми се, могли су извојевати и добити само Срби, однеговани у њиховом *светосавском духу* и *јуначким епским песмама*, које је наш Гете толико волео.

Ова победа ће вековима живети у душама Немаца, а тој победи, и Србима, који су је извојевали, желео сам да посветим ову моју последњу свештеничку проповед."

226) СЕОБА СРБИЈЕ
(Љубомир Симовић)

Узло се сели, Доброселица!
Пртеном врећом огрнут Неготин,
Београд са шлемом на рањеној глави,
Ужице с рана разгонећи вране,
Обреновац на носилима.

Ваљево с гробом на рамену,
са точком око врата Врање,
Крушевац носећи одсечену главу,
вуку се преко Косова.

Оста на северу, на вешалима, Космај,
видик на југу затварају обриси гробова;
бежи из својих шума Копаоник,
на дренову штаку ослања се Повлен,
оглувео од топова.

Дрвље и камење ваљајући, Дрина,
Тимок, загрцнут мутним кишама,
Лаб, пун потопљених топова и свиња,
глибовита Колубара,
штапом пипајући, слепа Нишава.

Узлеће Петрова црква, праћена својим гробљем,
сија Грачаница у облаку, изнад расула,
окружена жетвама узлећу Сопоћани,
лети Жича, лете Високи Дечани,
Пуна јабука, пред њим
Ћеле-кула.

Кућа из куће избачена,
дрво из дрвета прогнано,
заглибљено већ до рамена
кроз разливена гацамо блата;
ни из небеског блеска ни из чамца
нико нам руку не пружа;
тону градови, планине, тону цркве,

за прамен магле
дављеник се хвата.

Над баром што нам се попела до браде,
од девет небеса, осам се смрчило,
а девето се дими,
Све изнад њих се запалило!

Гледамо тај пламен
високо изнад голети,
гледамо тај пламен,
– у њему још ничега нема!

Ни онај ко нас води не зна
хоће ли одатле да нам сиђе зора,
или пожар, у коме ћемо,
град за градом – жито за житом,
изгорети.

227) ПЕСМА СРПСКА

Куд год Срби ходили, па се Богу молили,
Свуд' су добро стизали и с песмом се враћали.
Кад се нису молили са пута су сходили,
И дуго су лутали и с плачем се враћали.
Што год Срби творили, па се Богу молили,
свуд' су срећни бивали и сложно су певали.
Кад се нису молили, вратове су ломили,
Па су горко плакали, душмани се смејали.
Кад су Срби зборили, па се Богу молили,
Братски су се сложили, браћом су се словили.
Кад се нису молили, зле су речи зборили,
Зборили су лупњавом, враћали се с кукњавом.
Молимо се, браћо, и ми, да се Срби сложе сви,
Куд ходили, ходили, да би Бога молили,
Што зборили, зборили, да би Бога молили,
Да их Бог благослови, својом децом ослови.

228) СРПСКИ СВЕТИ МУЧЕНИЦИ

Ови, мајке српске, о, ви децо драга,
о, витези дивни, хиљаде, хиљада.
Вама смрт крвава ново је крштење,
не водом но крвљу – пуно очишћење.

Крв праведна пере од грехова свију,
и вид даје свету, јаче од очију.
У вечноме царству ви примисте славу
ореол што краси мученичку главу.

О, Маријо преблага, ти ублажи наше ране,
у свакоме дому за Србију жртвоване,
Где се просу крвца невиних мученика,
седамсто хиљада убијених Срба.

Седмоструко тол'ко зацрњених тугом,
удовица, мајки и деце нејаке.
Прослави умрле, а утеши живе,
благослови праве, а покарај криве.

У сукобу праве и неправе вере,
ви муке поднесте без броја и мере.
Само трнов венац даје венац славе,
ви за праву веру положисте главе.

Кратовац на огњу, Авакум на коцу,
победу однеше над полумесецом.
О страдалци нови, под хумкама влажним
победа је ваша над хришћанством лажним.

229) СРБИН ОД ПОРЕКЛА

Тек' ће вода куд је текла,
Ја сам Србин од порекла,
И к'о Србин радо мрећу,
Своје не дам, туђе нећу.

Што је моје то ватрено браним,
К'о светињу и аманет храним,
Отац ми је такав био,
Од њега сам наследио.

Мила моја домовина,
Славна српска Војводина,
Српски језик, српско име,
Ја се увек дичим тиме.

То не могу лако прогорети,
На туђе се нећу приволети,
И тог ћу се држат' круто,
Да га браним свагда љуто.

Страшна бура данас прети,
Сви при чистој да смо свести,
На опрезу ваља бити,
Не треба се ничег крити.

Кад помислим да сам Србин прави,
Све по мени чисто миле мрави.
Та бранићу Српство први
До последње капи крви!

Једно влакно ако изгубимо,
Грехота је више да живимо,
Јер је сабљом добивена,
Српском крвљу поливена!

230) ПРОТИВ РОПСТВА

Хајд' на ноге, браћо, сада,
Устанимо сложно сви,
Душман клети нека пада,
Нека знаде ко смо ми!
Дух времена сад је таки,
За слободу с' диже сваки;
Беле виле хори глас
И у борбу зове нас:
Устај, Устај, Србине!

Време иште време зове
На бојиште крваво,
Срб јунаке витезове,
Да покају Косово.
Покажимо душманима
Да у Срба срце има,
Нек' и њима сване дан,
К'о пре нама Видовдан!
Напред, напред, Србине!

Пет векова то је доста,
Што бејасмо робови,
На оружје сад нас зову
И дедовски гробови.
Што је некад било наше,
Опет мора бити наше,
Напред, Србе, доба је,
Устај, роде, зора је,
Напред, напред, Србине!

Припашимо бојне сабље,
Нек' настану српски дни,
Па под барјак нове славе
Скупимо се браћо сви;
Дух времена сад је таки
За слободу диже с' сваки;
Беле виле хори глас
И у борбу зове нас:
Устај, устај, Србине!

231) ХЕЈ ТРУБАЧУ

Хеј трубачу, с бујне Дрине,
Де затруби „збор!"
Нек' одјекну Шар-планине,
Ловћен, Дурмитор
И нек' Дрина јекне Сави,
Сава Дунаву,
Дунав бујни Тиси, Драви:
У бој! У славу!
Нек' се бојни јеци оре
Кроз све горе чак на море,

Кроз све горе чак на море,
Где витешка срца бију:
Ој, на море, на Адрију!

Хеј народни барјактару!
Разви барјак твој,
На збориште на Врачару
Купи народ мој
Све оружју бојном вичне
Убојите слике,

Војвода Живојин Мишић

Та народне наше дичне,
Храбре војнике,
И где год је још'те која
У јунака миш'ца јака
Нека дође, биће боја
Љута боја и мегдана
Од Адрије, до Балкана!

А ви, Срби, са свих страна
Кад чујете глас:
На оружје, на душмана,
Хајд' у добар час!
Са свих страна на душмана.

Сложно, Срби, сад!
Преко Шаре и Балкана,
Хајд' на Цариград!
Нек' се исток сав затресе
Чак до мора, до Босфора,
Па нек' ропски ланац тресе,
Тешке ланце до Косова
Србадија Душанова!

Ајде, Срби, ајде роде,
Век је данас твој!
Век је данас од слободе
Српски роде мој!
Не дај да ти душман пије
Крви кап по кап
За слободу лиј, пролиј је,
И последњу кап!
Из крви ће поникнути
Слободе час, народа спас,
А слава ће васкрснути
Свеколике Србадије:
Од Балкана до Адрије!

232) ШТО ЋУТИШ СРБИНЕ

Што ћутиш, Србине тужни?!
Потрљај очи, слава те зове,
Слава те зове на црно гробље,
На оно тужно Косово поље!

Та да ли живиш, та да ли чујеш
Ту црну клетву, тај уздах тешки?
Да ли још памтиш, да ли још знадеш
За онај бојак, бојак витешки?

Грешниче тешки, тргни се, тресни
Ланцем о земљу, нек' мине мрак,
Нек' душман види, нек' душман чује,
Да Срб још живи, да је јунак!

233) НЕ ТУГУЈ ДИНАРО

(Давид Н. Дамјановић)

Ој Динаро, ти српска планино,
Зло велико тебе задесило;
Донели га клети комунисти,
По злу делу гори нег' фашисти.

И Крајину целу издадоше,
Из домова народ изагнаше,
Па сад пуста села и градови,
Разорене цркве и гробови.

Туђмановци гори од шакала,
Сметају им и дечица мала,
Само зато што се зову Срби,
Па их кољу, вјешају о врби.

Ту се мјеша и „Света Столица,"
Која има на стотине лица,
С' којима се безобзирно служи
Када Србе хоће да оптужи.

Туђману је милионе дала,
Да појача свирепост шакала,
И да чисти Србе „шизматике"
Широм Босне, Далмације, Лике.

И Клинтона папа наговори,
Без милости Србе да разори,
Па председник српске Савезнице
Против Срба не зна за границе.

Одузе им два Косова славна,
Манастире, цркве, поља равна,
И загади све српске изворе:
Реке, поља, пашњаке и горе.

Ал' не тугуј ти Динаро драга,
Бог не трпи сотону и врага.
Ти ћеш опет у том српском крају,
Заблистати у најлепшем сјају!

234) СРБИЈО, ИЗДРЖИ

(Славица Јовановић)

К'о стршљенови напали су те,
забадајући своје огавне жалце.
У твоју душу, Србијо,
отеклине остају иза убода.
О, зар још има таквих изрода,
мисле да си старица убога.
Храмајући у ритама и милостињу што тражи,
не знају да прошлост те снажи.
Таман да те голу и жедну сунце спржи,
Србијо, издржи!

К'о звечарке палацају отровним језиком,
очи ти уједима змијским боду.
К'о пијавице крв ти сишу, младост отимају,
подсмевају се твом народу.
Достојанство трн им је у оку,
копају за тебе бездан дубоку.
Недело њихово нек' им на част служи,
Србијо, издржи!

Ко лешинари круже и чекају,
да виде твоје изнемогло тело.
Да те докрајче да те растргну,
облећу ко вучјаци, очњацима мржње.
Гркљан ти пререзати желе
– Косово твоје.

Цепају те, деле, погани језик те
издајнички ружи,
Србијо, издржи!

И мртви би се у гробу преврнули,
да виде шта ти чине, пљују те,
псују, блате ти име.
Да си биљка ишчупали би те
с корењем из земље,
да нестанеш да своје ђаволско засеју семе.
Да те сатру, да не постојиш,
вређају те, а знају да се не бојиш.
Таман да се ноћ к'о вечност одужи,
Србијо, издржи!

235) ЗАШТО СЕ СРБИ ВЕЧИТО СЕЛЕ

(Божидар Вучуревић)

Свијет је велик, нема му краја,
Не зна се размак од земље до раја,
Како се тамо стигнути може
Само ти знаш, преблаги Боже.

Ово на земљи само је дио,
И свак' би од живих радознал био,
Да поглед баци у тајни свијет,
Ма прије тога му ваља мријет.

Пошље ће бити оно што бива,
Можда ће видјет' шта свијет скрива,
Спознати тајне што опште нијесам,
Што не може видјет' особа жива.

Зашто се журим кад ми је много,
И ово нијесам спознати мог'о,
Што стално гледам са оба ока,
А земља ме држи и дуже од рока.

Зашто се Срби вјечито селе?
Зашто се споре, зашто се деле?
Коме то смета све што је наше,
Којом нас силом земаљском плаше?

Је ли нам спала цијена славна,
Која је била не тако давна?
Да никог не би ни прстом такли,
А ниједној сили с мегдана умакли.

Србијо, мајко витешких груди,
Богата земљо, славнијех људи,
Теби се вечно Европа диви,
Мртви се славе, поштују живи.

236) СРБИЈА И СВЕТ

Волимо те Отаџбино јадна,
Невина су твоја деца гладна.
Народ српски ужасно настрада,
Кад за вођу изабрао гада.
Који земљу претвори у мету,
Хвалећи се да брани планету.

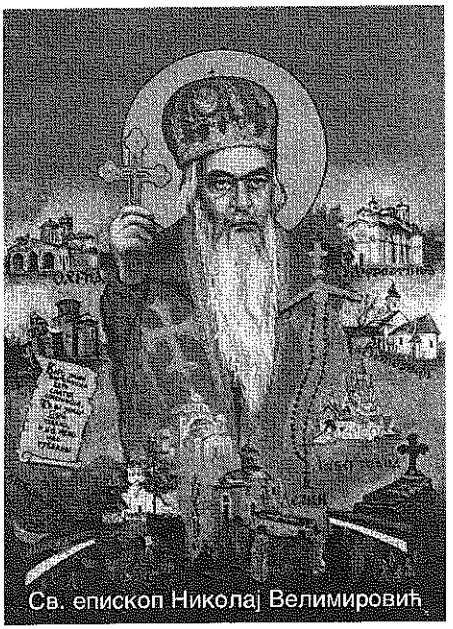
У звери се претворили људи,
Чију савест мисли да пробуди.
Аждаја му непрестано прети,
Да се јадан дозове памети.
Он и даље о победи труби,
Док Србија своју младост губи.

Око њега врте се зли дуси,
Сви су исти, Немци или Руси.
Запомажу најжешће Енглези,
Нису много бољи ни Кинези.
Слуђени им стоје на услузи,
Пријатељи лажни нам Французи.

Боже драги зашто ти одреди,
Да се свијет самог себе стиди.
Те живети морамо по мери,
Колико нам одреде Амери.
Ниоткуда да чујемо гласа,
Мало наде да имамо спаса.

Нико не сме да му каже стани!
Док схватимо он ће бити вани.
Зар је важно могу ли да дођу,
Већ нам кости из гробова глођу.
Тако остат' неће нико живи,
Можда само неки соко сиви.

Усахла је свака наша нада,
Јер Србијом малоумник влада.
Нема зоре да нам мирно сване,
Нити сунца да без бомби гране.
Зато браћо дошло време мрети,
Тако мора, јер смо без памети.

Св. епископ Николај Велимировић

237) ПЕСМА О СРБИЈИ

(Свети епископ Николај Велимировић)

Ој, Србијо, мајко мила,
Да би вазда срећна била,
Твоја деце тебе воле,
За тебе се Богу моле.

Земљо наших праотаца,
Витезова и светаца,
За Крст часни мученика,
За слободу заточника.

Гроб до гроба – свето гробље,
Ту почива српско робље,
И све олтар до олтара,
Задужбине српских цара.

На Косову Грачаница,
На планини Студеница,
Крај Мораве Раваница,
У Крушевцу Лазарица.

И све мегдан до мегдана,
Пре и после Видовдана,
Сва си крвљу заливена,
Сва сузама умивена.

Ту Косово тужно стоји,
Петвековно ропство броји,
Спомен славе и јунаштва,
И неслоге и издајства.

Но не бој се, мила мати,
Бог ће теби добро дати,
Па ћеш бити најсрећнија,
И од свију најславнија.

238) МАЈКО СРБИЈО
(М. Петровић)

Нико не зна од твога зачећа,
колико си имала распећа.
То не пише у светим књигама,
Ни на твојим тешким веригама.

Бол Исусов у твојој је рани,
твоје реке – то су Јордани,
твоја брда – твоје су Голготе,
твоје сунце – дах твоје топлоте;
а сва села глас бола неми,
то су твоји свети Витлејеми.

Не уносе свеци у Библију,
твоју жртву Богу најмилију,
јер Бог хоће све твоје светиње,
да унесе у душе детиње,
да те с Христом показује свету,
вечно живу и вечно распету.

239) СЛОВО О СРБИМА
(Слободан Ћуровић)

Ми смо од света избрисани
Нема нас ни на карти постања,
Ни у једну мапу нисмо уписани
Чак ни ону познога настања

Ни птица пред Богом избрисана није
Тешимо се, очију пуних сјајем наде,
И вапимо из краша Балкан недођије,
Да Господ очисти наше грехопаде

Нико нас не жали; нека, о, нека!
У корито суво кад-тад киша падне
Па облати, запоточи, и река
Бистра потече за жедне и гладне.

Где су ти очи, о, велики свете?!
Да ли твоје око баш ништа не види?
Ти ослухну вапај, а главу окрете;
О, помози Боже благи, јасновиди!

К'о птица смо испали из гнезда:
Ћурликне плашно, па утихне на час;
Али са очима падајућих звезда
Што дигнуће ишту и моле за спас!

О, једини Боже, помози нас, грешне
Можда сви су у праву, а само ми криви;
Нек нас Твоја милост бар скутом очеше,
Да познају звезде да и ми смо живи!

Ми смо од света избрисани,
Нема нас ни на карти постања,
Ни у једну мапу нисмо уписани,
Чак ни ону позног настања.

240) СРБИН БЕЗ ЋИРИЛИЦЕ

(Лидија Поповић)

Србин је без ћирилице,
Као птица без песмице,

Србин је без ћирилице
Као пашњак без травице.

Као дрво без корена,
К'о овчица изгубљена.

Као човек, ал' без главе
И Светосавље без Светог Саве!

Бој на Косову, Адам Стефановић

в) РЕЦИТАЦИЈЕ О КОСОВУ

241) СРПСКОМ ВИДОВДАНУ

Ој, чујеш ли српски Видовдане!
Дал' се сећаш на минуле дане?
Шест векова и још нешто више,
Када Турци Србе поробише.
Шест векова и још нешто више,
Кад се Срби за правду боришe.
Шест векова прође Видовдане,
Ал' још Србин вида тешке ране.

Шест векова дугачки су били,
Српску веру нису уништили...
Да ли знадеш славнијих јунака?
Што је српска задојила мајка.
Историја памти српске птиће,
Цар Лазара, Браћу Југовиће.
Животе су за Косово дали,
За крст часни и слободу пали.
Цар Лазаре, девет Југовића,
Славни јунак, Милош Обилића...
На Косову тамо сунце сија,
Понавља се српска историја.
Пет векова и још више прође,
Нови душман на Косово дође.
Као куга множе се све више,
Јадан Србин не може да дише.
Арнаути, нека „куга нова,"
Отераше Србе са Косова.
Дивљи Запад, Шиптари проклети,
Хоће српско Косово отети.
Целом Српству зададоше јаде,
Видовдане, да ли има наде?!
На Косову српска крв се лије,
Целом свету за то брига није.
Сви душмани српске крви жедни,
А највише Арнаути бедни.
Свака сила к'о вихор ће проћи,
На Косово сви ће Срби доћи.
Освануће нова српска зора,
Правда увек победити мора.
Црвен божур, историјско цвеће,
На Косову увенути неће.
Божури ће процветати први,
Све црвени од јуначке крви.
Још ће лепше божур да процвета,
Целом Српству, на многаја лета.

242) БОГ ДА ПРОСТИ!
(Милорад М. Петровић)

Пео се на све горе,
Што их српска земља има;
Љубио сам голе стене,
Грлио се с каменима.

Имао сам на све стране,
Тужна лица; ногом смелом,
Сваку стопу српске земље
Квасио сам сузом врелом.

А кад дођох на Косово...
Сташе сузе од жалости,
Само усне шапутаху:
„Бог да прости! Бог да прости!"

243) НА КОСОВУ

Ах, докле ћу бити
Ја мучени роб!
Докле ће још крити
Слободу ми гроб!

Докле ћу још крити
Да сам Србин ја!
Докле још трпити
Насилничка зла!

Пет стотина лета
Прохујаше већ,
Како ми се смета
Име своје рећ'!

Како ми се руши
Лепи језик мој!
Како Србин гуши
Дух народни свој!

Како ми се ништи
Моја српска крв!
Како се род ништи
К'о у кори црв!

Кад ли ће већ једном
И том' доћи крај?!
Кад ће Сриству бедном
Стари сипут сјај?!

Ој, Србијо Мајко,
Србијанче мој,
Мој слободни брајко,
Камо завет твој?!

Камо на душмана
Да се дижеш ти?!
Камо једног дана
Да с' дигнемо сви?!

Јунаштво ти камо
Опет да засија?
Камо те овамо
Где робујем и ја!

У бој да полетиш,
За Српство да мреш!
Косово да светиш!
Душмана да треш!

Да и мени сине
Српског сунца зрак!
Да ми ланце скине
Мој брат и јунак!

Па да могу и ја
Пођ' у свети бој!
И да опет сија
Цео народ мој!

Да јединство српско
Видимо што пре!
Робовање мрско
Да нам род не тре!

Ој, камо ти камо,
Српски завет твој?
Камо ти овамо,
Да бијемо бој!

Да се ниси брале,
Одрекао тог?
Да нису пропале
Наде рода мог!

Да партијска авет
Није отров свој
Сипала у завет,
Свети завет твој?!

Ох, сачувај Боже,
Није ваљда, не!
Зар и то бит' може?
Зар то бити сме!

Хај, то неће бити
Док је Српска свеч'!
Свест ће победити
Тај партијски бес!

Па ће једног дана,
Јурнути у бој,
Јунак од мегдана,
Србин брат мој!

За Косово моје
Јуначки да мре,
Старе грехе своје
Да покаје све!

244) ЈЕСЕН НА КОСОВУ
(Крстивоје Илић)

Прва јесен после страшног суда
соколи су поспали по стењу,
звери дрхте од големих чуда:
још се Срби на небеса пењу!

Још устају испод земље мртви:
свака рука своју сабљу тражи;
вишњи Боже, место ми покажи,
где се Милош примакао Жртви!

Посестриме над Голеш планином
тужним гласом у ноћи наричу:
„Гле, несрећно племе Немањино,
већ полако прелази у причу!"

245) КОСОВСКА НОЋ
(Ранко Симовић)

Косово је немирна граница
усред срца, на сред ораница.

Питање се поставља к'о ново:
да ли знамо чије је Косово?

Испод земље и кости нас зову:
коме ће те царству на Косову?

Скупи децу у кући с вечери,
тули светлост и закључај двери.

Крстове и белеге у тами
нека бране чак мртваци сами.

Дал' бежати, са голим животом?
Косово нас прогања и потом.

Чезнем јутром, сан ме обилази,
чекам Сунце на небеској стази

И питам се: може ли да сине
из наслага такве помрчине?

Бошко Југовић у боју на Косову,
Паја Јовановић

246) КОСОВО ПОЉЕ

(Матија Бећковић)

Краду ми памћење,
Скраћују ми прошлост,
Отимају векове,
Џамијају цркве,
Арају азбуку,
Чекићају гробове,
Издиру темељ,
Размећу колевку.

Куд да чергам с Високим Дечанима?
Где да предигнем Патријаршију?

Узимају ми оно
Што никоме нисам узео,
Моје лавре и престонице,
Не знам шта је моје,
Ни где ми је граница,
Народ ми је у најму и расејању,
Пале ми тапије
И затиру постојанство.

Зар да опет затрпам Свете Архангеле?
Да ми помунаре поново Љевишку?

Очни живац су ми одавно растурили,
Сад ми и бели штап отимају,
Жртвено поље са крвавом травом
Не смем да кажем да је моје.
Не дају ми да уђем у кућу
Кажу да сам је продао.
Земљу коју сам од неба купио
Неко им је обећао,

Ко им је обећао
Тај их је слагао,

Што им не обећа
Оно што је његово?
Зато јуришају на мене удружени
Кивни што сам их познао.

247) ЗАВЕТ ЦАРИЦЕ МИЛИЦЕ
(Трифун Ђукић)

Кад с високе Лавре одјекнуше звона
И отпоче тајна косовског опела,
Тад побожно приђе ка ћивоту она
– Царица без круне и царског одела;

„У Бога и тебе милост једну просим,
Прилажућ' даре Дечанима твојим,
Свеће; ... Завет који са Косова носим
Завет, праћен дугим молитвама мојим,
Ја полажем овде... Воштанице ове,
На олтару као два мермерна стуба,
Нек' чекају оне нараштаје нове
Које ће да прати Васкрсна труба;
Кад Краљ Новога Јутра појезди кроз таму
И узбере мачем са Косова цвеће,
К'о победник он ће доћи Царском храму
Да освети завет и припали свећу!"
Тако гласи Запис што остави она
– Царица и мати светога завештања.
И сад к'о да чујем глас истога звона
И речи и гордост истог осећања.
Да, мени се чини: све векове наше
Овај стари олтар сад преда ме враћа...
И сви који живот за спас земље даше
– Да сви они беху Миличина браћа.

О, никад још тако не осетих као
Сад велики понос и химну слободе.
И сто пута данас ја бих живот дао
За те, мили, славом увенчани Роде!

248) РАЗГОВОР СА КНЕЗОМ

(Љиљана Лашић)

Стојимо пред Тобом, Кнеже,
у векове векова часно!
Око нам је јасно, без стида
не сагињемо главу!

Срамоту и славу нашег народа
носимо као крст!
Претежак и чврст
скован на Косову од крвопролића!

Барјак Бошка Југовића
Још до звезда сеже!
Да смо могли да бирамо кнеже,
где ће да нас роде,
не би баш овде!

За мало прага и слободе
натакоше нам венац од трња!

Селимо се – са мало прња
и кућом на продају!
Иза нас остају лавре
Немањића у пожару!
На превару нас терају, Кнеже,
На веру и неверу! На заборав!
Немоћан и плав, прати нас
Анђео Милешева – за срећан пут!

Пратимо ћирилицу у скут
кријемо слова!
Што даље од Косова, од олова,
преко мука, јунака, логора, јама...
од црних марама – бежимо Кнеже!
А твоја *клетва* нас веже,
прошлост куне!

Прате нас буне, устанци, ратови...
гробља, опела, ретко сватови...
Тужбалице!

Пре смо удовице него мајке!

Крваве бајке покосише нам Шумадију!
Не стигнемо да рађамо
Колико могу да убију, Лазаре!
Чије старе грехе плаћамо?
Коме враћамо тај дуг?

Плуг нам заоре бразду
изоре сопствене кости!

Опрости што, знамо!
имамо и Вука и Обилића!
Од Божића и Васкрса
прса у прса гинемо!
Подижемо се из мртвих!
Од жртви стварамо поколења!
Од Ваведења до бербе грожђа
Усекујемо Карађорђа – Вожда!

Говорим истину!
јер Отаџбину нема свако!
Није нам лако, Кнеже,
Да носимо то бреме...
А семе које си сејао – клија!
Србија је иста – инаџија
Ни гора ни бољa...
Зато моли за нас... Лазаре...
заклетво и клетво!
Света пречисти
Са Косова Поља!

249) РАЗГОВОР СА КНЕЗОМ

(Надежда Нада Павловић)

Страшне се ствари догађају
Кнеже,
Гаврани двоглави над Косовом
Небо комадају,
Ватре покрећу и камен међаш;
Ноћило у дан уселили,
Живе обешчастили
Мртве заорали...

Низ друмове сеобе кренуле
И иду... Иду... Још иду...
Двоглави, обесни
На наша знамења кидишу,
лепећу и гракћу.

А ми?
Ускоро да своје име изгубисмо.

Кнеже, твоје Косово,
Чашћу и крвљу
у векове ражилило.
Тешким болом
У тами манастира, фреске златило,
Семеном горким
Земљу ову плодило.
А ми?

Лазаре, Кнеже,
Завета ти Косовског
Клетве да не буде,
Опроштај Твој иштемо,
Ми, криви смо, дуго, о, предуго.
Страшне се ствари догађају,
Кнеже!

250) СВЕТИ ЛАЗАР КНЕЗ МУЧЕНИК

Два се царства никад не могу имати,
Ако једно хоћеш, друго мораш дати.
К'о две разне птице у гњезду једноме:
Једна се осећа на огњишту своме
А друга је туђин у нашем оделу.
Ти сазнаде ово и јави на делу;
Лазаре, војниче царства Христовога,
Прослављен од Бога, јер умре за Бога.

Два се духа боре у човеку сваком.
Један је узвишен, а други је лаком,
Један к земљи вуче, други небо жели,
И тако се човек на два царства дели.
Ти дух свлада земни, пригрли небесни,
На страдање пође к'о дух бестелесни,
Лазаре, витеже царске бесмртности
Што дух лаком баци, рад духа милости.

Две се војске бију на Косову пољу,
Једна небо иште, друга земљу бољу,
За варљиве очи победиће друга.
Победилац друга, а прва јој слуга!
Ал' очи вечности друкчије суд дају:
Пораз војске неба у вечном је сјају.
Ти зна ову тајну и исход јој виде
За то сад ликујеш, а други се стиде.

Лазаре бесмртни, савести свом роду,
Сад си цар на небу, некад кнез народу.
Ти си савест српска, што на небу блиста
Што никад за земљу не издаде Христа.
Блистај, царе Лазо, у царству небесном,
Светли своме роду, на путу му тесном!
Буди наук роду, кад га сумња тлачи,
Од два духа увек Христов дух је јачи;
Од два царства увек Христово је боље;
То нас Лазар учи и Косово поље.

251) ЈУГОВИЋА МАЈКА
(Драгољуб Филиповић)

Ноћ је мркла... Кобно шуме гране
јабланова крај реке Расине.
Град Крушевац црна туга скрила.
Бура бесни, куле подхватила
с вриском муња у понору гине.

А гром стравно у дубини рида,
срце пара Југовића мајке.
Око ње су девет снаха мили',
тужни су их снови походили:
врани коњи из ресавске бајке...

Бледе... Жижак у кандилу трне.
Бошков Ненад у колевци јеца.
А на двору све страшније вије.
Урла бура... Пљуском дажда лије.
На бедему седи стражар клеца.

Нема гласа. А ваздан су јуче
Пут Косова одлетели врани.
Тутњи... Стара Југовићка клечи.
У срцу јој сузе место лепих речи.

252) МАЈКА ЈЕВРОСИМА
(Драгољуб Филиповић)

Часна сеја Војводе Момчила,
Под бременом на заходу дана,
Тужи муком и свог Марка чека,
Да се врати мајци из далека.
Доста било свадби и мегдана.

Место круне на косама иње
Пало преко мученичких бора;
Смрт је зове, маше крилом зима,
Али још'те мајка Јевросима
Не да кључе оронулих двора.

Чека сина, горске ветре пита:
Да ли гдегод Марка не видеше?
Ветри ћуте, не говоре ништа;
Мемла бије из старих скровишта
И сени се на старицу смеше...

Косовка девојка, Урош Предић

253) КОСОВКА ДЕВОЈКА

(Драгољуб Филиповић)

Лепа к'о сан Равијојле Виле,
чедна као звезда са истока,
бледа к'о вез покрова од свиле,
сетна као мирис босиока,
с венцем туге испод три увојка
– пољем ходи Косовка Девојка.

Кондир носи и прелива мртве,
тражи млада заручника свога.
Сузом кваси по Косову жртве,
сваког жали као рођенога.
Ветар дува, сахне крви врело,
црна земља почиње опело.

Клекну млада... Плину месечина...
Са Голеча чудни сјај се осу.
Прах завеја посмртничких чина.
Бледи месец целива јој косу.
И те ноћи, на Лабу крај моста,
тужна врба света сеја поста.

254) ЈЕФИМИЈА
(Милан Ракић)

Јефимија, ћерка господара Драме,
и жена деспота Угљеше, у миру,
далеко од света, пуна болне таме,
везе свилен покров за дар манастиру.

Покрај ње се крве народи и гуше,
пропадају царства, свет васколик цвили;
она, вечно сама, на злату и свили,
везе страшне боле отмене јој душе.

Векови су прошли, и заборав пада;
а још овај народ, као некад, грца,
и мени се чини да су наша срца
у грудима твојим куцала још тада.

И у мучне часе народнога слова,
кад светлости нема на видику целом,
ја се сећам тебе и твојега дома,
деспотице српска с калуђерским велом!

И осећам тада да, к'о некад, сама,
над несрећном коби што стеже све јаче,
над пламеном који обухвата тама,
стара Црна Госпа запева и плаче...

255) СИМОНИДА
(Милан Ракић)

Ископаше ти очи, лепа слико!
Вечери једне, на каменој плочи,
Знајући да га тад не види нико,
Арбанас ти је ножем изб'о очи!

Али дирнут руком није смео
ни отмено ти лице, нити уста,
ни златну круну, ни краљевски вео
под којим лежи коса твоја густа.

И сад у цркви, на каменом стубу,
у искићеном мозаик – оделу
док мирно сносиш судбу твоју грубу,
гледам те тужну, свечану и бледу;

И као звезде угашене, које
човеку ипак шаљу светлост своју,
и човек види сјај, облик и боју
далеких звезда што већ не постоје,

Тако на мене, са мрачног зида,
на почађалој и старинској плочи,
сијају сада, тужна Симонида,
сијају Твоје већ давно ископане очи!

256) СВЕТИ САВА НА КОСОВУ
(Раша Перић)

Корача Свети Сава Косовом!
Шта га дозива из светлости у косовски мрак?

Мрак га дозива!
И густи мрачњаци у густом мраку!

И храмови без свећа и плама.
И калуђерска сломљена ребра.
И камилавке попљуване.
И капље крви на часним сестрама.
И ослепљени бикови и јагањци.
И почупана винова лоза.
И посечене шљиве и јабуке.
И раскопани дечији гробови. (Колевке глинене)
И страх Савиног народа.
И бег Савиног народа!

Тај мрак дозива Светог Саву на Косово!

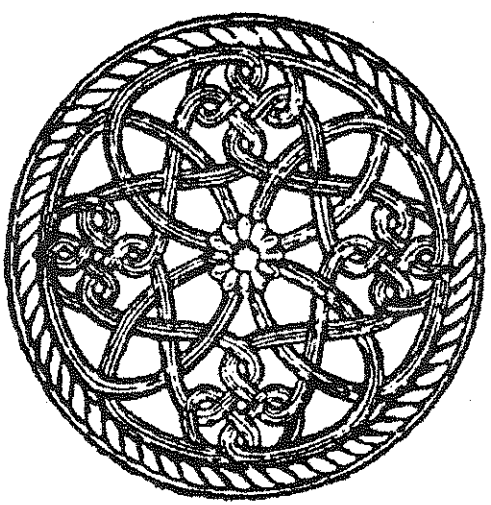
Сад је наш и ничији.
Видимо га са све четири стране света.
Води наше претке, води наше потомке.
Што је старији, све је млађи.
(Кораци му дужи од векова.)

Корача Косовом, а Косово шире од Србије.
Чини чуда:
Сече тмицу, сече злицу...
Баца у Лаб, у кал, у сурдуке.

Некрштено твори у крштено.
Диже цркве на житне снопове.
Твори класове у крстове.
Подмлађује калуђерска ребра.
(Твори их у дуге пролећне).

Спаја Призрен са Авалом,
Ситницу са Моравом.
Монахиње твори у јунакиње.
Исцељује слепе и немуште.
Гробља скрива под пазуха.
Винову лозу диже у небо. Сади је унакрст.
Да мрачњацима не буде на дохват.
Да Косово покрије гроздом.
Да тим гроздом причести Србију.

Да се Србија опет подмлади!

г) НОВИЈЕ ГУСЛАРСКЕ ПЕСМЕ

I) Песме о стању пре НАТО бомбардовања 1999. године

257) „ОБНОВА"

К'о да чујем да блеје овнови,
Док булазне о некој обнови.
Већ схватила планета је цела,
Да су гнусна починили дела.
Зато мора да висе на врбе,
Јер пред светом обрукаше Србе.

Још поминьу домовину мајку
К'о дављеник кад ухвати сламку.
Народ види истина је гола,
Изгубише отаџбине пола.
Те настаде последња дилема,
Сигурно је да им спаса нема.

Несхватљиви њихови су греси,
Тако нешто нигде се не деси.
Да се народ жртвује због власти,
Тај злочинац мора одмах пасти.
Нема места никаквој заблуди,
Том ниткову мора да се суди.

Нико веће не почини страве,
На Косову још падају главе.
Ал' он зато нимало не хаје,
Већ наставља да к'о псето лаје.
Чувају га неки људи мали,
Јесу бедни ал' су генерали.

Несрећна је та групица глупа,
јер не види колика је рупа.
Њега и њих прогураће скупа.
Не схватају шта им народ спрема,
са тог пута повратка им нема.

Крај је близу, монструми још дишу,
Казна стиже нема где да збришу.
Грешни вођа побег'о би први,
Јер највише налок'о се крви.
Ал' сва су му затворена врата,
Не помажу ни товари злата.

258) СРПСКЕ ЈУДЕ

Откад је Јуда разапео Христа,
Само Србе стиже судба иста.
Изнова ће да се мери време,
Ако Српско угаси се семе.
Не спознасмо својега усуда,
Кад власт шчепа породица луда.

Чудимо се: шта је узрок тога,
А много смо хулили на Бога!
Промислимо, енигма је лака,
Не успесмо изаћи из мрака.
Још нам стоји на очима скрама,
Што је Тито навукао нама.

Многима се окреће утроба,
Што шеташе крај његова гроба,
Док међ' нама почива у миру,
Србима се огњишта затиру.
К'о да слуша наредбе из гроба,
Распиње нас следбеник му Слоба.

Прошло више од пола столећа,
Кад Србији упали се свећа.
Народ каже „ничија до јутра,"
Ал' ми Срби не видесмо сутра.
Угас'ла би нема ко да дуне,
Да су сложни који воде буне.

Тако мален беше Турски колац,
Према оном што спреми Загорац.
Дозволисмо без иједне речи,
Да одједном све нас расчеречи.
Не нађе се Србина да стисне,
Ни у ропцу не смеде да врисне.

Српски Злотвор одавно је креп'о,
Цео свет га испратио лепо.
Неки Срби почеше га клети,
Он и мртав настави да прети.
Само код нас посијао семе,
Што нарасте у претешко бреме.

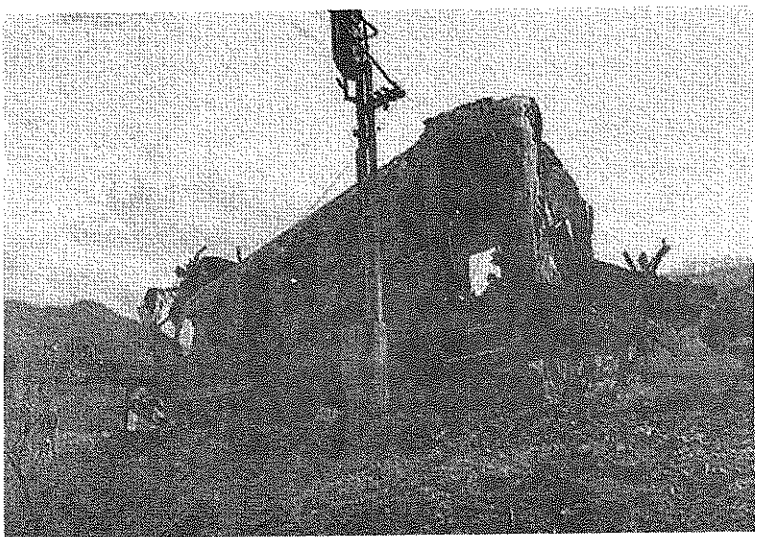
Већ дуго се к'о разапет мучим,
Да бар делић истине докучим.
Глава пуца, мозак к'о да кува,
Зашто Слоба њега мртвог чува?
Поможе ми, због својега хира,
Нико други до његова Мира.

Левичарка, к'о и њена странка,
Похвали се да је партизанка.
Указа се слика из тог доба,
У том леглу рођен је и Слоба,
К'о да их је донела нам рода.

Није чудо што Србија страда,
Тешко земљи где копилад влада,
Ако уз то, још су и црвена,
Земља мора бити сатрвена.
Може л' народ бити брига њина,
Кад не знаше васпитати сина.

Је ли јасно откуд наша тмуша,
тргнимо се, јер где ће нам, душа.
Српском роду сада је најпрече,
Било како, њих двоје да спрече.
Да престану оружјем да звече,
Нека сами комплексе залече.

II) Песме о НАТО бомбардовању 1999. године
(испевао уз гусле Саша Лакетић)

Ракетиран путнички воз у Грделичкој клисури; НАТО агресија 1999.

259) „МИРОТВОРЦИ"

Миротворци самозвани што свијетом управљате,
Што владате кад не знате, што слободу убијате?
Вама царство не припада, није оно за нељуде!
Одавно је Његош рек'о: „Покољења дјела суде,"
Зашто једном не пробате, да и Србе послушате?
Да им душу докучите, да се чојству научите
Покајте се силе мрака, крв је рана наопака!
Српски би вам гуслар река', шта је мјера за човјека;
Вечито нам отимасте, а никад вам доста није,
Па би сада да отмете и Косово од Србије.

Косово је српска душа и заклетва и огњиште,
Православно светилиште и вечито разбојиште.
Косово је на костима витезова и племића,
Косово је задужбина и баштина Немањића.
Ви што у крв загазисте од када вас ђаво створи!
Зар ви да сте господари Србији и Црној Гори?
Виљушком су Срби јели кад ви за то знали нисте,
Кад је Душан царевао, ви се бисте и крвисте;
Кад смо били свој Европи, бедем живи од Ислама,
Кад Мурата распорисмо, ни тад нисте били с нама.
Кад су Срби робовали, Европа је пировала,
Кад су буне подизали, с Турцима је шуровала.
Кад огњишта Срби бране и на прагу свом крваре,
Ви фашисте помажете и усташе и Шиптаре.
Образ вам је у долару, а за чојство чули нисте.
Достојанство и слободу народима погазисте.
Од ваших ће људских права историја да заплаче,
Крв невине ђеце наше са ваших се руку стаче;
Тиранијом расплакасте све народе на планети.
Али ћете и ви једном у свом паклу сагорети.
Зло радите зло тражите, да Бог да вас снашло горе,
И ваша ће ако Бог да, догорети прије зоре.
Срби памте робовање и намере знају ваше.
Вама смета православље и слобода земље наше,
Кад невина крв прокуне, отров чашу кад прелије,
Прославиће ове струне, распад ваше империје.
Ех, да ми је дочекати, како ћете пропадати!
Кости ће се прађедовске на Косову разиграти,
А Срби вам поручују да сте џабе долазили,
Невину сте крв пролили, Србе нисте уплашили.
Кад истину човек брани, на огњишту своме гине.
Шта би Србин без слободе и без своје домовине?

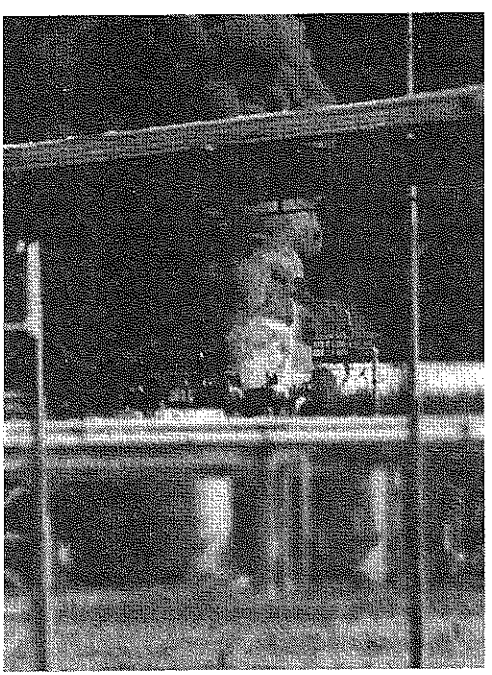

260) ПОГИБИЈА МАЛЕ МИЛИЦЕ РАКИЋ

Миленијум трећи стиже
На раскршћу два вијека.
Послушајте, од силника
Српски народ шта дочека.
Моћна сила НАТО пакта,
У Бриселу кад одлучи
Да војнички моћ и силу
На маленi народ сручи.
Па су тукли немилице
Кидисали на циљеве,
Које штите на папиру
Конвенције из Женеве;
Ратно право погажено
А силници сишли с ума
Склањане су бебе мале
У склоништа и подрума,
Те макање тек рођене
К'о да знају па не плачу
И оне су пркосиле
Подивљалом освајачу.
Ево један црни примјер
Каквих има на стотине
Како коси агресија
Чисте душе и невине.
Ој, Господе на небеса
Твоја милост душе прима,
Па невину жртву узми
Међу својим анђелима.
Ти што владаш васионом
Праведника и Месије
Препознаћеш малу жртву
Неправедне агресије.
То невино чедо мало
Милица се Ракић зове,
А бомба је агресорска
Прекинула дечје зове.
Та макања трогодишња
Шта је могла да нанесе
И са чиме да угрози
Америчке интересе?
У тренутку судњег часа
У кући је боравила
У узаној просторији
Свога кућног купатила.
Гледала је замишљено
У прстиће малих шака,

Размишљала о Снежани
И о седам патуљака;
На свој начин тумачила,
Шта би био принц из бајке
О коме је причу чула
од Душице младе мајке
Није знала да те ноћи
Ум западни пружа шапу,
Да растави са животом
Малу српску Црвенкапу.
Није знала да на небу
Изнад родне Батајнице,
Лете тешки бомбардери
Крволоци и убице.
Док од једном прекидоше
Сањарења маште њене,
Звуци страве и ужаса,
Знак узбуне и сирене.
Још сирене за узбуну
Језиво су завијале,
Касетне су бомбе близу
Ракићеве куће пале.
Од прозора купатила
У комаде прасну стакло
А дијете погођено
Са места се није макло.
А Душица мајка врисну
Мајчински јој нагон збори,
Да безгрешно њено чедо
С невином се душом бори.
Отац Жарко брзо скочи,
А на врата купатила
Слика страве и ужаса
Срце му је заледила.
По пиџами с цветићима
Црвена се крв разлила;
Рече отац: „Зашто бомба
Мене није погодила?"
Мале усне Миличине
У осмех су развучене,
А веселе бистре очи
Стоје широм отворене.
Лијева јој мала шака
На крваву љуту рану
А крв лије немилице
По прстима и по длану.
Млаз крвави к'о да броји
Дечјег срца откуцаје,
Примијети црни отац
Да живота знаке даје;
Па рукама уздрхталим
У наручје чедо хвата,
Чини му се да му збори:
„Помози ми мили тата!"
Жури отац амбуланти
Са комшијом у колима,
А све мисли да још наде
За Милицу малу има.
Вришти мали брат Алекса
Код излазних кућних врата,
Па Душицу мајку пита:
„Где однесе секу тата?"
Крије мајка све јауке
рад Алексе малог сина,
А кида се у комаде
Нежна љубав материна,
Па у јаду сину збори
Да се стрпи и сачека.
„Буди добар надо моја
Вратиће се брзо сека,"
Но мајчина празна нада
Истопи се и потону,
Јер на столу амбуланте
Миличино тело клону.

Срце стаде душа оде
Међ' небеске анђелчиће,
А у кући мајка кука
Јер јој црна зора свиће.
На животну позорницу
Тек Милица бјеше стала,
А на небо винула се
Њена чедна душа мала.
Јадна мајка чупа косу,
Грли лутке Миличине
И Алекси сину рече:
„Ево иде сека, сине.
Ево новац па отиди
У цвећару срећо мила.
Купи твојој малој секи
Три црвена каранфила.
Нека ти их замотају
Црном траком људи неки
И напишу: Брат Алекса
Са љубављу својој секи!
То је задње што јој дајеш,"
Уплакана рече мати:
„Никад више твојој секи
Поклон нећеш куповати.
Твојој секи још се нису
Ни пелене осушиле,
А погибе као жртва
Најмоћније светске силе."

Рафинерија нафте у пламену након ваздушног напада на Београд

261) СРПСТВО

Ej, браћо моја, шта се ово ради?
Ко то ради Србе да завади,
Да посваћа два ока у глави,
Да косовску вечеру настави?
Зашто Срби кроје земље своје
Границама себе да раздвоје
Да државу необичну створе,
Од Србије и од Црне Горе?
Да је једна и да једна није
Једна земља, а државе двије;
Да је кроје и да је дијеле,
Ej, како газде са Запада желе.
Још да нову Србију начине,
Но без Рашке и без Војводине.
Кидисале усијане главе,
Да државе од срезова праве,
Да остану пашалуци мали,
Како би их лакше позобали.
И слушају европске султане,
Ej, док Србију глођу натенане.
А свет чини да нас разједини
И зло раде Србе да заваде.
Смијешно, је али није шала
Како би се та држава звала.
Од имена две државе ове
Да се Црна Србија назове?
По Србији и по Црној Гори
На стотине странака се створи,
Многи људи стигоше до власти
Па почеше историју красти
Сви се грабе више да ограбе
Домовину распродају џабе.
Није чудо што владати желе
Но и Цркву хоће да дијеле.
Не боје се и вјеру украсти
Само да се докопају власти;
Заклињу се у образ и вјеру
А продају вјеру за вечеру.
Једни цркву православну славе
Од Немање и Светога Саве,
Други хоће неку цркву нову
И распињу вјеру Исусову.
Тијесно им испод исте капе,
Радије би отишли до папе,
Или мисле да ће туђа рука
Помирити Милоша и Вука.
Који ђаво прсте умијеша
Те се Црна Гора ускомеша?
Половина са Србијом жели,
Пола жели да се одијели.
Смутили се људи па не знају,
Што да чине кога да слушају;
Но преврћу кости закопате,
Има рашта који кратко памте.
Рекао би Његош да их слуша;
Великаши проклета им душа;
На комаде царство раздробише,
Распре грдно семе посијаше.
Бог их смео к'о што ће их смести,
Са чиме ће пред Немању сјести,
Са чиме ће изаћ' пред Милоша,
И знају ли читати Његоша.
Мало ли нас други завађаше,
Прогонише, палише и клаше.
Мало ли је србождера било,
Да нас није слози научило.
Зар Косово није опомена
Да нестаје српскога имена?
И то мало снаге што имаше,
Године нам тешке позобаше,

Све због власти и шаке долара,
Распада се српска слава стара.
Своју земљу Срби распродају
И још своју браћу не признају,
Као да су нека друга раса
И к'о да су слећели са Марса.
А Срби су браћа преко Дрине
Са Кордуна, Лике и Крајине;
Са Баније или Славоније,
Или Срби из Македоније,
Па из Срема, Бачке и Баната,
Ej, то су Срби: три рођена брата.
Па ко може поуздано рећи,
Међу браћом ко је Србин већи?
А Срби се селе куда желе,
Но огњиште неће да дијеле.
Па имали српскога огњишта
Да му нису Црногорци ништа?
И има ли Црногорац који
Да му нису у Србији своји?
А ко има права и куражи
Да подјеле међу браћом тражи?
Браћо Срби коме јасно није
Колико је српске погибије?
Откад Србин у Србију крочи
Крв се наша потоцима точи.
Да Србину корјен искорјени,
Да му Крсну славу промијени,
Да га с кућног исћерају прага
Да му ниђе не остане трага;
Да потурче и покатоличе
Па да Срби на Србе не личе;
Да се зову Фрање и Алије
Да нестане Срба и Србије,
Да се затру цркве и светиње
Да Београд смуте и Цетиње,
Да од крста трага не остане
Да заборав на векове па'не.
Па умјесто да се Срби сложе
Један другог гледати не може,
Но се боре сили да угоде
Да их жедне води преко воде.
Црна Гора и Србија знају
Постојбину исту да имају,
Вјековаше крваве године
Све у жељи да се уједине;
Државе су обадвије биле
Што заједно не би наставиле?
Да се скупа и хране и бране
Да их нико не учи са стране,
Да спавају у постеље двије
А огњиште једно да их гријe?
И да своје сачувају име,
Имају се поносити чиме.
Има мјеста за све Србе св'јета
Па да један другоме не смета.
Америка и европске силе
Давно су нам доламу скројиле;
И дуго је не можемо свући
Ма к'о да ће нам под виндјак' ући.
Па док дође неко боље вр'јеме
Сачувајмо посијано сјеме!
Ако браћо, 'вако наставимо,
Престаћемо и да постојимо.
Србија вас преклиње и куми
Ej, да се сваки Србин уразуми,
Сложите се и умножите се
Да нам инат срећу не однесе,
Да нас рђа не нагриза свака;
И у име нашијех предака
Сачувајмо нараштаје нове,
Ej, останимо сложни у векове.

262) ВАСКРС НАРОДА

Доста је било твојих грехова,
Европо горда!
Сити смо правде и милосрђа
Културних хорда!

Познат је морал твог правосуђа,
За народ мали.
Не желимо га ми сада више,
Па ма сви пали!

Најмање право за нашу земљу
– То добро знамо –
Мишицом својом и морем крви
Текли смо само.

Књига Искуства нашег народа
Крвљу писана,
Биће нам наук, прескупи наук
Свакога дана.

САДРЖАЈ

Уместо предговора 7

Уводни део: Уводне химне 9
а) Химна Краљевине Србије 9
1) Боже правде 9

б) Химне Светом Сави 10
2) Светосавска химна (старија верзија) 10
3) Светосавска химна (новија верзија) 12

Прва књига: Рецитације о Светом Сави 13
Први део: Поздравне рецитације на дан Светог Саве 15
1) Поздрав гостију на Светог Саву, *Ђорђе Алексић* 15
2) Поздрав 16
3) Домаћинов поздрав Светом Сави 17
4) Жеља мале Данице 18
5) Српској деци, *Ђорђе Алексић* 19
6) Свети Сава, *Блажа Јовановић* 20
7) На Светог Саву 20
8) Српче о Светом Сави 20
9) На Светога Саву 21
10) Свети Сава 21

Други део: Рецитације о слављењу Светог Саве 23
11) Светитељу Сави 24
12) Наш учитељ први, *Тихомир Тодоровић* 25
13) У славу Светом Сави 26
14) Српска слава, *Светолик Р. Милосављевић* 26

15) Свети Сава 27
16) Светосавско благо 27
17) Молба Светом Сави 28
18) Завет 28
19) Свети Сава Благосиља Српчад, *Светозар Н. Ђоровић* 29
20) Српској школи, *Богд. Р. Миловановић – Крајишник* 30
21) Свети Сава 31
22) Добро дете 32
23) Добар ђак 32
24) Ради и штеди 33
25) Деда учи унука, *Лидија Поповић* 34
26) На Светог Саву, *Јован Јовановић Змај* 35

Трећи део: Рецитације о одласку Светог Саве у манастир 37
27) Свети Сава, *Војислав Ђ. Илић* 37
28) Свети Сава, *Војислав Илић Млађи* 38
29) Растко, *Светолик Р. Милосављевић* 39
30) Светом Сави, *Ж. Д. Карић* 40
31) Свети Сава, *Јован Јовановић Змај* 41
32) Свети Сава, *Милан Петровић* 42
33) Свети Сава, *Анка М. Тошић* 43
34) Свети Сава, *Слободан Радошевић* 44
35) Синајска легенда, *Трифун Ђокић* 46
36) Из разговора угодног народа словинског, *А. Качић – Миошић* 47

Четврти део: Рецитације о мирењу браће 49
37) Свети Сава браћу мири 49
38) Свети Сава браћу мири, *Јован Удицки* 49
39) Жеља Светог Саве 51
40) Молитва Светог Саве 51
41) Српска слога, *Св. еп. Николај Велимировић* 52
42) Српска неслога, *Блажа Јовановић* 52
43) Устани Свети Саво, *Катица Ковачевић* 53
44) Мастионица Светог Саве, *Љубомир Симовић* 54
45) Просуше се Срби на партије, *Момир Војводић* 54
46) Љубимо се браћо мила 55

Пети део: Рец. о смрти Св. Саве и спаљивању моштију на Врачару 57
47) Свети Сава, *Милан Петровић* 57
48) Смрт Светог Саве, *Сретен Димић* 58
49) На Врачару, *Стеван Лазић* 60
50) На Врачару 61
51) Пепео Светог Саве, *Алекса Шантић* 62
52) Спаљивање Светог Саве, *Душан Пантелић* 63

53) Пепео Светог Саве 67
54) Сава на ломачи, *Миодраг Павловић* 68
55) Спалиште, *Милан Кујунџић* 69
56) На дан Светог Саве, *Стеван Лазић* 70
57) Спаљивање моштију Светог Саве 71
58) Спалиште на Врачару, *Сима Милутиновић – Сарајлија* 72
59) Свети Сава на Голготи, *Алекса Шантић* 74

Шести део: Рецитације о значају Светог Саве 75
60) Свети Сава, *Љуба М. Војиновић* 76
61) Молитва Светоме Сави, *Исаије Митровић* 77
62) Светитељу оче Саво, *Милан Марковић* 78
63) Венац Светом Сави 79
64) Светом Сави 80
65) Завет Светом Сави, *П. Оточанин* 80
66) Молитва Светоме Сави 81
67) Вечна слава Светом Сави 82
68) Под иконом Светог Саве, *Јован Јовановић Змај* 84
69) Свети Сава, *Никола Дошеновић* 85
70) Светом Сави, *Милорад Павловић – Шапчанин* 87
71) Немањићу Светом Сави, *Лука Поповић* 87
72) Реч Светога Саве 89
73) Светом Сави 90
74) Свети Сава, *Стеван Загорчић* 91
75) Светитељу Сави 92
76) Светитељу Сави, *Блажа Јовановић* 92
77) Прича о Светом Сави, *Матија Бећковић* 93
78) Ходочашће Светом Сави, *Љубомир Симовић* 95
79) Савин монолог, *Десанка Максимовић* 98
80) Путовање Светог Саве, *Васко Попа* 99
81) Светитељу Сави, *Блажа Јовановић* 100
82) Ко је био Свети Сава, *Тихомир Тодоровић* 101
83) Светом Сави, *М. Т.* 102
84) Спомен Светом Сави, *Ст. Вл. Каћански* 102
85) Свети Сава, *Драган Милетић* 103
86) Молитва Светог Саве, *Будимир Стефановић* 104
87) Државотворац, *Св. еп. Николај Велимировић* 105
88) Споменик вечити, *Светолик Р. Милосављевић* 106
89) Свети Сава, *Миодраг Ж. Барјактаревић* 107
90) Аманет Светог Саве, *Исаије Митровић* 108
91) Ускликните, *чика Васа Љубисав* 109
92) Пред Светим Савом, *Радослав М. Веснић* 110
93) Служба Светоме Сави, *Теодосије Хиландарац* 111
94) Пред кандилом, *чика Васа Љубисав* 112

95) Немањићи 112
96) Недостижни Немањићи 114

Седми део: Свети Сава у народним песмама 115
97) Свети Саво 116
98) Свети Сава и Бог Створитељ, српска народна песма 117
99) Свети Саво пише свом роду 119
100) Свеци на Слави 120
101) Чудеса Светог Саве 121

Друга књига: Побожне, пригодне и род. рецитације 125
Први део: Рецитације на друге религиозне теме 127
а) Рецитације о вери у Бога и Господа Христа 127
102) Узвишена проповед 127
103) Вратите се амо!, *Марко Ружичић* 128
104) Анђелу хранитељу 128
105) Све ће добро бити, *Св. еп. Николај Велимировић* 129
106) Молитва Богу, *Св. еп. Николај Велимировић* 130
107) 37. Псалам 130
108) Славимо те, Христе Боже благи 131
109) Његовом вером 132
110) Мојој вери 133
111) Вера 133
112) Вери 134
113) Чувајте веру 135
114) Наша вера, *Св. еп. Николај Велимировић* 136
115) Мојој вери, *Јован Јовановић Змај* 137
116) Вјера стара што не вара 138
117) Тако рече Господ Исус 138
118) Мученик Платон 139
119) Буди храбар 140
120) Христос и деца, *Јован Јовановић Змај* 140
121) Добра земља 141

б) Рецитације о Православљу и Часном крсту 142
122) Три питања 142
123) Моме лепом Православљу 142
124) Савет мајке Православке 143
125) Православље, *монах Аполоније* 143
126) Појас Православља 144
127) Песма о Православљу, *Војислав Илић Млађи* 146
128) Против прихватања Григоријанског календара 149
129) Часни крст, *Милан Ракић* 150
130) Под крстом, *Милан Петровић* 151

131) Крст у селу, *Милорад Шапчанин* 152
132) Не тугујте децо 153
133) Нетрулежно богатство 154

в) Рецитације о светитељима, празницима и храму 155
134) Хиландарска Тројеручица 155
135) Богородица Тројеручица, *Матија Бећковић* 157
136) Анђео мира, *Војислав Ј. Илић* 158
137) Светом Јоаникију Девичком, *Љубомир Симовић* 158
138) Похвала Српским Светитељима, *Св. еп. Н. Велимировић* 160
139) Ђакон Авакум, *Исаија Митровић* 161
140) Ђакон Авакум, *Павле Милошевић* 162
141) Прави човек, *Марко Ружичић* 163
142) Поздрав српском свештенству 164
143) Хајте браћо белој цркви 164
144) Живи храм, *Милан Петровић* 165
145) Црква 165
146) Пре цркве, *Др. Вој. В. Рашић* 166
147) После цркве, *Др. Вој. В. Рашић* 168
148) Твоја рођена црквица, *Јован Јовановић Змај* 169
149) Напуштена црква, *Милан Ракић* 169
150) Манастири славни, *Сава Матицки* 170
151) Хиландар 170
152) Нова звона, *Чед. М. Шљивић* 171
153) У манастиру 172

г) Рецитације о празницима и молитви 173
154) Претпразничко вече, *Алекса Шантић* 173
155) На Божић 176
156) Недеља, *Милорад Шапчанин* 177
157) Недеља на селу, *Милорад Митровић* 178
158) Молитва заспалом Господу, *Арсеније Чарнојевић* 178
159) Непрестана молитва 179
160) Молитва 180
161) Молитва, Војислав Ј. Илић 181
162) Молитва, *М. М.* 181
163) Молитва, *Милорад Поповић Шапчанин* 182
164) Молитва, *Бранко Радичевић* 182
165) Молитва, *Добрица Ерић* 183
166) Моја молитва (1), *Алекса Шантић* 184
167) Моја молитва (2), *Алекса Шантић* 184
168) Молитва, *Светозар С. Ћоровић* 186
169) Проста молитва, *Милорад Митровић* 186
170) Молитва, *Милутин Бојић* 187

171) Молитва, *Тиодор Росић* 188
172) Молитва за децу, *Г. К.* 190
173) Дечија молитва, *М. М.* 191
174) Мајчина молитва, препевао *Алекса Шантић* 192
175) Молитва наше мале Данице, *Јован Јовановић Змај* 193
176) Данина молитва, *Јован Јовановић Змај* 194
177) Моле се Богу, *Јован Јовановић Змај* 194
178) Молитва за упокојене, *Св. еп. Николај Велимировић* 195
179) Звездано јато, *Јован Јовановић Змај* 197
180) Стражење 198
181) Љубав 198
182) Пуста жеља, *Раде Павковић* 199
183) Озрен-молитва, *Радомир Андрић* 200

д) Рецитације о мајци и детету 201
184) Материнска љубав, *Војислав Илић Млађи* 201
185) Мајка, *Милан Петровић* 202
186) Мајка, *М. Петровић – Шибица* 203
187) Песма за мајку 204
188) Мајка, *Јован Јовановић Змај* 205
189) Српске мајке, *Ник. Д. Илић* 205
190) Дете, *Војислав Илић Млађи* 207
191) Брат и сеја 208

Други део: Родољубиве рецитације 209
а) Родољубиве рецитације у одбрани отаџбине 210
192) Дед и унук 211
193) Отаџбина, *Ђура Јакшић* 212
194) Падајте браћо!, *Ђура Јакшић* 213
195) Моја отаџбина, *Алекса Шантић* 214
196) Војничко писмо, *Војислав Илић Млађи* 215
197) Не застани, *Алекса Шантић* 217
198) Завичај, *Јован Јовановић Змај* 217
199) Комад хлеба, *Војислав Илић Млађи* 218
200) Радо иде Србин у војнике 219
201) У бој децо против мрака 220
202) Истина и слобода 220
203) Онамо, 'намо, *Краљ Никола Петровић* 221
204) Остајте овде, *Алекса Шантић* 222
205) По гробовима, *Владислав Петковић ДИС* 223
206) Голгота, *Милета Јакшић* 224
207) Химна, *Ђура Јакшић* 226
208) Устаните 227
209) Бог се драги на Србе разљути, *Петар II Петровић Његош* 227

210) Ноћ слутње, *Сима Пандуровић* 229
211) Гавриловићи, *Манојле Гавриловић* 230
212) Заробљеној браћи, *В. Рајић* 230

б) Рецитације о Србији и Србима 231
213) Небеска Србија 232
214) Српска мајка 234
215) Аве Сербија!, *Јован Дучић* 234
216) Вечној Србији, *Јован Дучић* 235
217) Србији, *Лука Сарић* 237
218) Србија, *Милосав Јелић* 238
219) Химна Србији, *Добривој С. Каписазовић* 239
220) Српкиња сам, *Мирко Поповић* 239
221) Ја сам Српче мало 240
222) Хај славно је Србин бити 240
223) Србијо Славна 241
224) Србијо драга 243
225) То су Срби!, *Пастор Фридрих Грисендорф* 244
226) Сеоба Србије, *Љубомир Симовић* 246
227) Песма српска 247
228) Српски свети мученици 248
229) Србин од порекла 249
230) Против ропства 250
231) Хеј трубачу 250
232) Што ћутиш Србине 252
233) Не тугуј Динаро, *Давид Н. Дамјановић* 252
234) Србијо, издржи, *Славица Јовановић* 253
235) Зашто се Срби вечито селе, *Божидар Вучуревић* 254
236) Србија и свет 255
237) Песма о Србији, *Св. еп. Николај Велимировић* 256
238) Мајко Србијо, *М. Петровић* 257
239) Слово о Србима, *Слободан Ђуровић* 257
240) Србин без ћирилице, *Лидија Поповић* 258

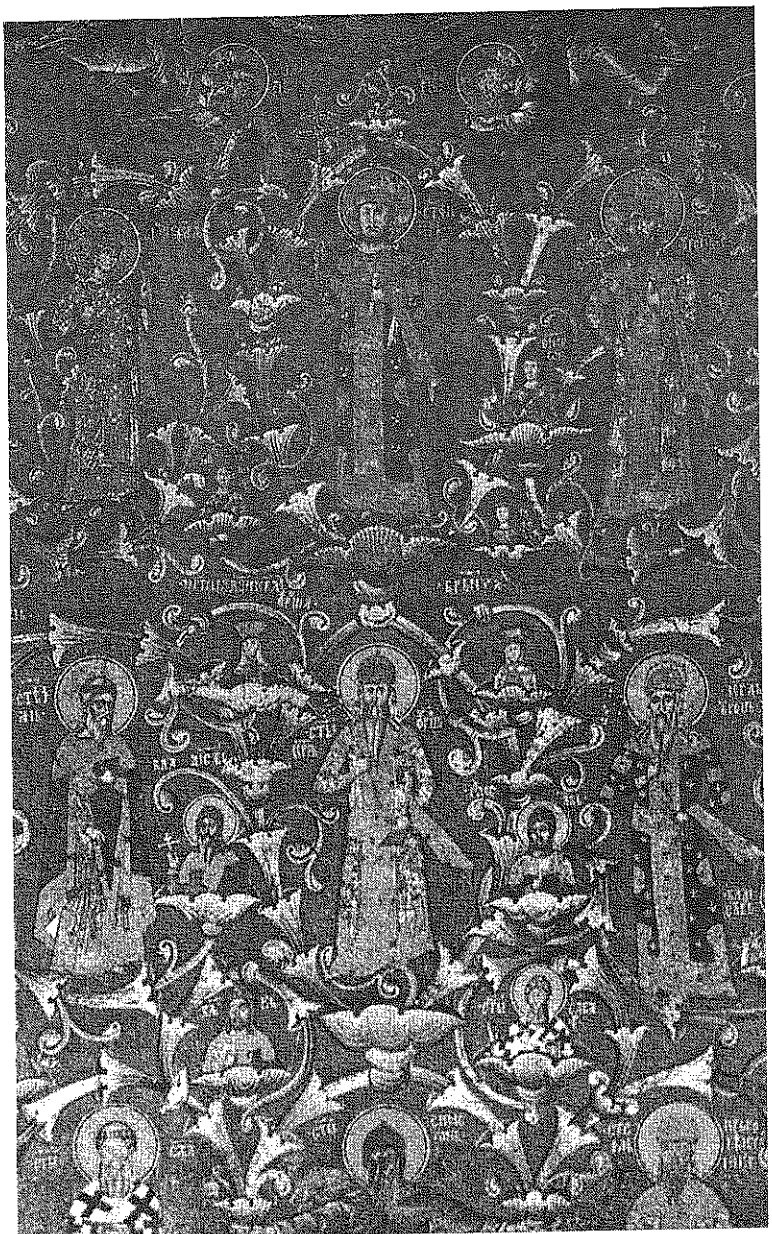
в) Рецитације о Косову 259
241) Српском Видовдану 259
242) Бог да прости!, *Милорад М. Петровић* 261
243) На Косову 261
244) Јесен на Косову, *Крстивоје Илић* 263
245) Косовска ноћ, *Ранко Симовић* 263
246) Косово Поље, *Матија Бећковић* 265
247) Завет Царице Милице, *Трифун Ђукић* 266
248) Разговор са кнезом, *Љиљана Лашић* 267
249) Разговор са кнезом, *Надежда Нада Павловић* 269

250) Свети Лазар кнез мученик 270
251) Југовића мајка, *Драгољуб Филиповић* 271
252) Мајка Јевросима, *Драгољуб Филиповић* 271
253) Косовка девојка, *Драгољуб Филиповић* 272
254) Јефимија, *Милан Ракић* 273
255) Симонида, *Милан Ракић* 274
256) Свети Сава на Косову, *Раша Перић* 275

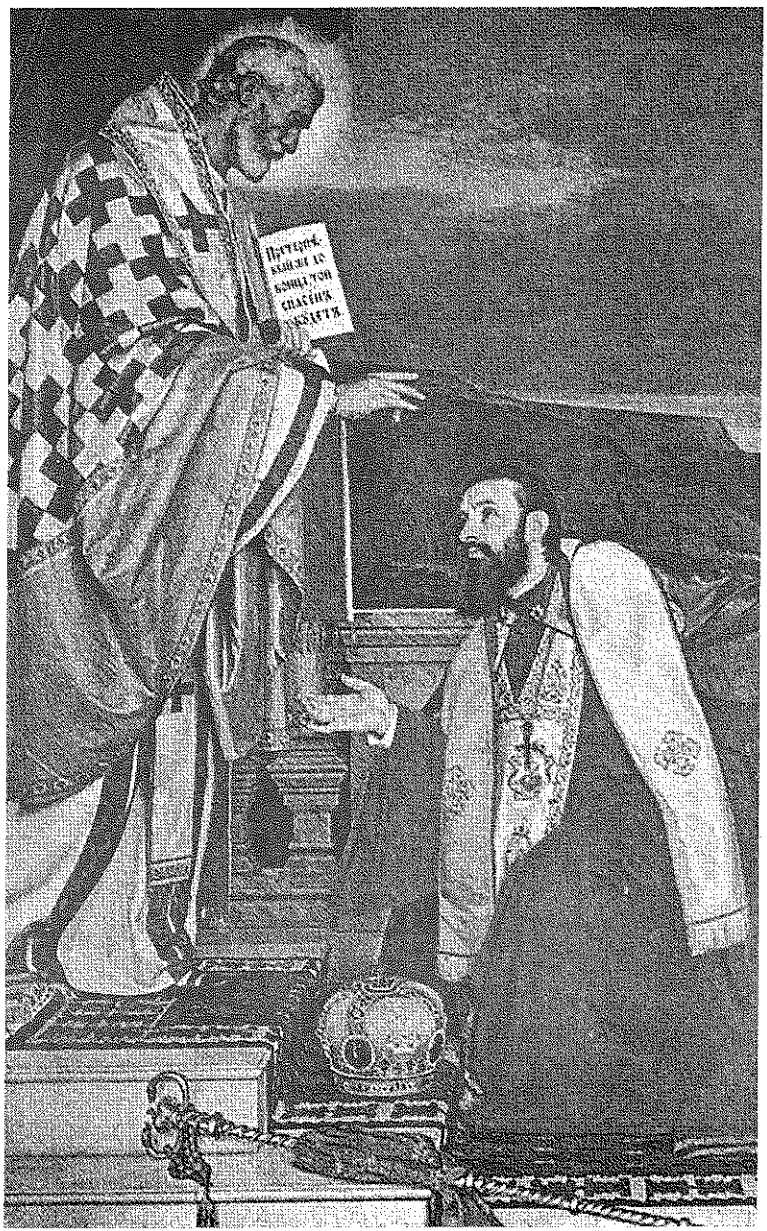
г) Новије гусларске песме 277
I) Песме о стању пре НАТО бомбардовања 1999. године 277
257) „Обнова" 277
258) Српске Јуде 278

II) Песме о НАТО бомбардовању 1999. године *(Саша Лакетић)* 279
259) „Миротворци" 279
260) Погибија мале Милице Ракић 281
261) Српство 284
262) Васкрс народа 286

Лоза Немањића

Патријарх Лукијан моли Светог Николу да спасе брод српске цркве
Урош Предић

АУТОР
Протојереј Др. Жарко Гавриловић

СВЕТОСАВСКИ ДЕКЛАМАТОР

РЕЦЕНЗЕНТИ
Протојереј Др. Радомир Поповић, редовни професор Богословског факултета
Никола Кусовац, кустос Народног музеја у Београду
Протонамесник Мр. Драгомир Сандо, асистент Богословског факултета

ИДЕЈНИ ТВОРАЦ ДИЗАЈНА
Протојереј Др. Жарко Гавриловић

ГРАФИЧКА ОБРАДА
Милан Стевић

ИЗДАВАЧ
Протојереј Др. Жарко Гавриловић
Београд, Максима Горког 37
тел. 011/344-1229

ШТАМПА
ЈП Граф, Београд
Максима Горког 76

прво издање
тираж: 500 примерака

СВА АУТОРСКА ПРАВА ЗАДРЖАВА ПИСАЦ

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-14 (082.2)
821.163.41-93-14 (082.2)
821.163.41-1:398

СРПСКИ православни буквар за школу и породицу:
у шест књига, књ. 6, Светосавски декламатор / [приредио]
Жарко Гавриловић - 1. изд. - Београд: Ж. Гавриловић, 2004
(Београд: ЈП Граф). - 294 стр.: илустр.; 21 cm

Тираж 500 - Стр. 6-8: Уместо предговора / Жарко
Гавриловић.

ISBN 86-7897-010-1 (књ. 6)
ISBN 86-7897-004-9 (за издавачку целину)

COBISS.SR-ID 111204108

ПРОФЕСОР БОГОСЛОВИЈЕ И БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА,
ДОКТОРАНТ ОКСФОРДА,
ДОКТОР ТЕОЛОГИЈЕ,
ДОКТОР ФИЛОЗОФИЈЕ,
ПРОТОЈЕРЕЈ

ОТАЦ ЖАРКО ГАВРИЛОВИЋ

(10. април 1933. – 1. јануар 2016.)

Рођен у Дрежнику поред Ужица, 10. априла (28. марта 1933. године) као седмо, од једанаесторо деце, од оца Ђорђа Гавриловића и мајке Славке Лијескић. Са три и по године живота мајка му умире.

Као сироче, а и због детинства које је провео у ратном вихору Другог светског рата, а особито, како је сам говорио успоставе безбожне комунистичке власти након рата, па када се томе придода његово опредељење за свештени позив трновита стаза му је била као предодређена...

Основну школу је завршио у родном Дрежнику, а реалну Гимназију у Ужицу, у којој је био ослобођен матуре као одличан ученик. 1949/1950. Уписује знамениту Богословију Свети Сава у Београду у манастиру Раковица, због чега његовој породици политичке власти прете прогоном, оца и браћу малтретирају и присиљавају да заведеног Жарка врате кући, а брата му прогоне на принудни рад.

У трећем разреду Богословије мобилишу га државне власти и шаљу на одслужење војног рока. У војсци је перманентно саслушаван под разним оптужбама, као непријатељ и шпијун, уз свакодневна обећања да ће бити свега ослобођен ако напусти Богословију. И поред свега Жарко завршава војску, а потом и Богословију где такође бива ослобођен матуре – Испита зрелости као одличан ученик.

У септембру 1956. год. са Душанком ступа у брак, који је после бројних перипетија, по његовим речима 1974. год. разведен. Можда је потребно овде опоменути се самих речи оца Жарка, који каже да је увидом у досије УДБЕ који је о њему вођен успео да реконструише целокупну игру Државе и УДБЕ у разбијању његовог брака.

Двадесет првог септембра 1956. год. рукоположен је у чин ђакона у београдској цркви Ружица на Калемегдану, од стране викара тадашњег српског Патријарха Германа, епископа Топличког Доситеја Стојковића, а за свештеника сутрадан 22. септембра исте године у Капели Патријаршије, од стране српског Патријарха Германа Ђорића.

У јесен 1956. год. уписао је Богословски факултет Српске Православне Цркве у Београду, а завршио 1961. год. и заједно са још једном монахињом добио награду као најбољи студент. После праксе у Ужицу постављен је за пароха у Шилопају 1956.

год.

Године 1957. премештен је у Цветке код Краљева, а 1970. год. у Београд за пароха при Храму Покрова Пресвете Богородице на Црвеном Крсту, одакле се повукао да би наставио да се бави научним радом.

Пропале су му две стипендије Светског Савета Цркава, једна у Атини а друга у Лондону само зато јер комунистички режим није дозвољавао да му се изда пасош.

Ово је вероватно други разлог због којег ће режим добити највећег противника и критичара његове ретроградне безбожне идеологије.

Предлогом владике Жичког Василија и Светог архијерејског Синода, а уз стипендију Светског Савета Цркава одлази на постдипломске докторске студије на Оксфорд од 1967. до 1970. год.

Године 1974. на Оксфорду бранио је Докторат из филозофије по позиву Оксфордског универзитета на тему: „Бог, човек и њихов међусобни однос у филозофији Божидара Кнежевића“.

Иако је рад добио од стране ментора најласкавија признања званично саопштење му никад није уручено на дугом путу закулисних тајних служби.

Паки и паки... како каже литургијска молитва, отац Жарко по други пут, сада брани Докторат 1974. год. у Београду на Богословском факултету,

са темом „Религија у филозофији Божидара Кнежевића“.

И опет и опет, трећи пут – Трипут Бог помаже, како каже народ, 1984. год. на Филозофском факултету универзитета у Београду брани Докторат на тему „Претпоставке за једну филозофије религије у делу Божидара Кнежевића“.

И тада ментор троструком доктору одаје признање „отац Жарко Гавриловић је Србин који данас најбоље познаје лик и дело Божидара Кнежевића“. Ово је моје скромно сведочанство са тога догађаја.

Године 1980. је пензионисан, а Патријарх Герман га потом поставља за пароха при Храму Светог Саве у Београду.

Тада окупља групу интелектуалаца и монаха и покреће буру у учмалом друштву Српском, тражећи право да се наставе, пре Другог светског рата започети радови на изградњи Храма Светог Саве на Врачару у Београду.

Распадом комунистичког режима стварају се претпоставке вишестраначког политичког живота у Србији. У свим овим пословима активно учествује отац Жарко, како на стварању политичке климе тако и на формирању политичара који ће касније постати вође такозване опозиције комунистичком систему. На жалост и његову и народну разочарање није изостало. Шињели су се мењали али дух комунизма којим су многи новоформирани

политичари били задојени пројављивао се у њима с времена на време, а све по потребама оних који су били њихови главни налогодавци: разне обавештајне службе, разнолике идеологије, владине и паравладине, како домаће тако и стране.

Тако се урушавала могућност политичког препорода Отаџбине и народа, а обистинила се пророчка мисао Светог Владике Николаја, да падом комунизма једино Срби неће знати којим путем треба ићи даље.

Због свега тог разочарења оснивач је Српске Светосавске странке. И како је сам рекао да су га изборoм за председника „увалили у живо блато политике“.

У служби Богу и свом роду потрошио је петнаест година а да је мало тога учинио, или како он сам каже „скоро ништа“. Остали су међутим бројни говори, интервјуи, чланци, и најмање петнаест књига.

Године 1989. спречио је приказивање богохулне представе о Светом Сави Синише Ковачевића у Југословенском Драмском Позоришту.

Организатор је бројних протеста против декадентних парада перверзних особа.

Научни и књижевни рад оца Жарка Гавриловића оцењиваће позванији, његово писано наслеђе је обимно, биће потребне генерације теолога и

филозофа да истраже и објаве необјављене рукописе, који чекају светлост дана.

Благословом Светог архијерејског Синода био је уредник Енциклопедије Православља, као и Лексикона православног Буквара.

Бројне су књиге са темама Богословског, филозофског, политичког, националног и државног питања.

Написао је више од педесет књига, још толико је у рукописима које нису издате.

Ауторска библиографија књиге и сепарати Др Др Др Жарка Гавриловића броји око 50 издатих и приближно 100 неиздатих наслова.

Чланци по разним часописима у само сакупљеним чине број од преко 200, а од 2000. год. због заузетости националним радом престао је да сакупља библиографске податке.

Бројни су прикази и рецензије на издања других аутора.

Приближно 200 наслова објавили су други аутори о Др Жарку Гавриловићу.

Неколико хиљада предавања по разним темама у свим градовима Србије, али и у иностранству, а посебно у Богословским школама држао је отац Жарко. Постоји попис мањег броја ових предавања која су сачињена по сећању.

Такође су знатни и многи преводи, треба само издвојити 19 псалама – Српски Псалми.

Полемичка библиографија можда је и најпрепознатљивија, јер, како су то други назвали отац Жарко је имао „веома опак језик“.

Преузето: Недозвољена беседа о. Јована Благојевића (1952–2025) на опелу проте Жарка Гавриловића

https://stanjestvari.com/2025/04/14/nedozvoljena-beseda-o-jovana-blagojevica-1952-2025-na-opelu-prote-zarka-gavrilovica/

РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА

Дигиталну верзију Светосавског декламатора оца Жарка Гавриловића, збирке песама и песмица намењених светосавским приредбама и другим свечаностима, прилажем, као захвалност оцу Жарку за све, српском роду на корист и спасење, као и свим добронамерним људима који су жедни Учења Господа Исуса Христа које чува, већ 20 векова, Православна Црква. Молим све, ако уочите грешке у мом скромном доприносу, да ми не замере већ да наставе са развојем пројекта објављивања дела, у дигиталном облику, протојереја др Жарка Гавриловића.

Слава Господу за све!

На Покров Пресвете Богородице,
14.10.2026. године

